

ÇEDAR

CHEDAR

ULUSLARARASI ÇOCUK EDEBİYATI
VE EĞİTİM ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF
CHILDRENS LITERATURE AND
EDUCATION RESEARCHES

ÇEDAR - Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi

International Journal of Childrens Literature and Education Researches (CHEDAR)

KIŞ WINTER 2017 ● SAYI ISSUE 1

ÇEDAR - Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi
International Journal of Childrens Literature and Education Researches (CHEDAR)

ISSN:

“Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi” 2017 yılında yayın hayatına başlayan hakemli ve bilimsel uluslararası bir dergidir. Yayın dili Türkçe ve İngilizcedir. Dergiye kabul edilen çalışmalar açık erişim (online) olarak yayınlanmaktadır. Çocuk edebiyatı alanında yapılan özgün nitelikteki çalışmaları yayınlamak çocuk edebiyatı ve eğitim araştırmaları alanlarında mevcut durumları ortaya koyma, sorunlara dikkat çekme ve çözüm önerileri getirme vb. katkılar sağlamayı amaçlamaktadır. Dergide öncelikli olarak çocuk edebiyatı ve eğitim araştırmaları alanlarında yazılan özgün ampirik ve derleme türü makaleleri yayınlanmaktadır. Bunun yanı sıra “Türkçe Eğitimi ve Eğitim Araştırmaları” alanlarda da özgün çalışmalar kabul edilmektedir.

DERGİNİN TARANDIĞI İNDEKSLER /ABSTRACTING AND INDEXING

OKUYUCU MEKTUPLARI / LETTERS

Lütfen yayımlanan yazılar hakkındaki görüş, yorum ve önerilerinizi Editöre gönderiniz.

Readers are highly encouraged to Express their views, comments or suggestions on published articles, to the editor.

Doç. Dr. Esmâ DUMANLI KADIZADE

child.edulite@gmail.com

**ÇEDAR - Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim
Araştırmaları Dergisi**

**International Journal of Childrens Literature and
Education Researches (CHEDAR)**

KIŞ/ WINTER 2017 ● SAYI 1 - ISSUE 1

Sahibi / Owner

Esmâ DUMANLI KADIZADE

Editör / Editor

Dr. Esmâ DUMANLI KADIZADE

Editör Yrd / Vice Editor

Dr. Öğrt. Ü. F. Serkan SAY

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Sedat SEVER

Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN

Doç. Dr. Esmâ DUMANLI KADIZADE

Doç. Dr. Bülent ÖZKAN

Doç. Dr. Elçin ESMER

İletişim / Communication

Esmâ DUMANLI KADIZADE – Mersin Üniversitesi |
Eğitim Fakültesi 33600 MERSİN

E-posta/email: child.edulite@gmail.com

Basım Tarihi /Published Time: Aralık 2017/ December
2017

ISSN:

Hakemler ve Dışma Kurulu

Referees and Advisory Board

Prof. Dr. Sedat SEVER- Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN-İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Ali Fuat ARICI-Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Suat UNGAN-Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Şükran DİLİDÜZGÜN-İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK-Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Şener DEMİREL-Fırat Üniversitesi
Prof. Dr. Derya YAYLI-Pamukkale Üniversitesi
Prof. Dr. Faik KANATLI- Mersin Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet AKKAYA-Adıyaman Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet BENZER-Marmara Üniversitesi
Doç. Dr. Ahmet DOĞAN-Ahi Evran Üniversitesi
Doç. Dr. Bayram BAŞ-Yıldız Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Bayram AŞILIOĞLU-Dicle Üniversitesi
Doç. Dr. Bülent ÖZKAN-Mersin Üniversitesi
Doç. Dr. Dilek FİDAN-Kocaeli Üniversitesi
Doç. Dr. Elçin ESMER-Mersin Üniversitesi
Doç. Dr. Ergün HAMZADAYI-Gaziantep Üniversitesi
Doç. Dr. Gökhan ÇETİNKAYA-Niğde Ömer Halisdemir
Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan ÜLPER-Mehmet Akif Ersoy
Üniversitesi
Doç. Dr. Kamil İŞERİ-Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Mesut GÜN-Nevşehir Hacı Bektaş Veli
Üniversitesi
Doç. Dr. Nihal KUYUMCU-İstanbul Üniversitesi
Doç. Dr. Saadet MALTEPE-Balıkesir Üniversitesi
Doç. Dr. Tülay Kuzu-Başkent Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÇEBİ-Ondokuz Mayıs
Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Erkan ÇER-Amasya Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih KANA-Çanakkale Onsekiz Mart
Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hülya YAZICI OKUYAN-Mehmet Akif
Ersoy Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet HÜKÜM-Kilis 7 Aralık
Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ömer Tuğrul KARA-Çukurova
Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Suna CANLI-Niğde Ömer Halisdemir
Üniversitesi

BU SAYININ HAKEMLERİ

THE REFEREES OF THIS ISSUE

Doç. Dr. Ahmet AKKAYA-Adıyaman Üniversitesi
Doç. Dr. Mesut GÜN-Nevşehir Hacı Bektaş Veli
Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Muhammet HÜKÜM-Kilis 7 Aralık
Üniversitesi

KIŞ WINTER 2017 ● SAYI ISSUE 1

EDİTÖRDEN...

Değerli Okuyucular,

ÇEDAR - Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi'nin birinci sayısıyla karşınıza çıkmanın ve çocuk edebiyatı / eğitim araştırmaları alanlarında literatüre yeni bir soluk getirmenin büyük mutluluğunu yaşıyoruz.

ÇEDAR - Uluslararası Çocuk Edebiyatı ve Eğitim Araştırmaları Dergisi'nin bu sayısında editör kontrolü ve hakem sürecini tamamlamış 5 çalışma bulunmaktadır.

Dergimizin ilk sayısı dolayısıyla, bize çalışmalarını gönderen yazarlarımıza ve makaleleri dikkatli bir şekilde inceleyen hakemlerimize bir kez daha emeklerinden dolayı teşekkür ederim.

Dergimizin bir sonraki sayısı Haziran 2018 ayında yayımlanacaktır. Her zaman olduğu gibi bu sayımıza da bütün araştırmacıların katkısını bekliyoruz.

Doç. Dr. Esmâ DUMANLI KADIZADE

Aralık- 2017

KİŞ 2017 ● SAYI NUMBER 1

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

	<u>Sayfa/</u> <u>Page</u>	
Editörden... /Editor's Note	i	
İçindekiler Contents	iii	
Can SAKAR <i>Susanna Tamaro'nun Büyülü Çember Adlı Romanının Çocuk Ve Eğitim Açısından İncelenmesi / The Analysis of Susanna Tamaro's "Magical Circle" from Children and Education</i>	1-16	
Yusuf ASLAN- Mehmet Burak HARPUT <i>Çocuk Eğitimi ve Kitap Okuma Alışkanlığı Üzerindeki Aile Etkisi: Susanna Tamaro "Kitaplardan Korkan Çocuk" Örneği / Fantastic Fiction in the Children's Novel 'Atla, Bart!' By Susanna Tamaro</i>	17-30	iii
Seda AĞAN <i>Susanna Tamaro'nun 'Atla, Bart!' İsimli Çeviri Çocuk Romanında Fantastik Kurgu / Fantastic Fiction in the Children's Novel 'Atla, Bart!' By Susanna Tamaro</i>	31-41	
Yusuf ASLAN <i>Susanna Tamaro'nun "Tombul Yürek" Kitabında Büyülü Gerçekçilik / The Magical Realism in The Book of Susanna Tamaro "Tombul Yürek"</i>	42-50	
Gamze Nur NERGİS <i>Susanna Tamaro'nun Tobia ve Melek Kitabındaki Kahramanların Carl Gustav Jung'ın Psikanalitik Bakış Açısıyla İncelenmesi- Investigation Of Characters in Susanna Tamaro's Book Tobias and the Angel with the Psychoanalytic Perspective of Carl Gustav Jung's</i>	51-63	

Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* Adlı Romanının Çocuk ve Eğitim Açısından İncelenmesi

*Can SAKAR¹

¹Mersin Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi: 30 Kasım 2017 Kabul Tarihi: 30 Aralık 2017

Özet:

Toplumların üzerinde önemle durduğu evrensel bir kavram olan eğitim, bireylerin davranışlarında kalıcı ve istendik bir şekilde değişiklik meydana getirme süreci olarak tanımlanmaktadır. Sosyal bir varlık olan birey, eğitim aracılığıyla temel değerleri kazanmakta ve sosyal düzen içerisindeki konumunu şekillendirmektedir. Çalışmada, Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı çocuk romanı, içeriğinde bulunan eğitsel öğeler açısından incelenmiştir. Bu bağlamda kitap içerisinde sosyal bilgiler eğitimi, bilim eğitimi, kişisel düşünceler ile verilmek istenen eğitsel öğeler, cansız nesnelere ile ilgili eğitsel öğeler, bir nesne ya da kavramı tanımlayıcı eğitsel öğeler, çocuk eğitimi hakkındaki eğitsel öğeler, eğitim kurumları hakkındaki eğitsel öğeler ve öğüt verme amacı güden eğitsel öğeler olmak üzere toplam 24 eğitsel öğe saptanmıştır. Söz konusu araştırmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmış olup veri toplama aracı olarak ise doküman incelemesi metodundan yararlanılmıştır. Araştırma kapsamında ilk olarak araştırmaya konu olan kitap incelenerek bulgular saptanmış, bulgular üzerinde içerik analizi yapılarak çocuk ve eğitim başlıkları altında bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışma çerçevesinde, "Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı romanında çocuklara aktarılmak istenen eğitsel değerler açısından ne gibi öğeler yer almaktadır?" ve "Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı romanında yer alan eğitsel öğeler ile çocuklara eğitim alanında ne gibi farkındalıklar kazandırılmak istenilmiştir?" gibi temel problem cümleleri tahlil edilerek çözümlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı eserinin içeriğinde yer alan eğitsel öğeler ile çocuk okurların bilişsel, zihinsel ve devinişsel gelişimlerine olumlu yönde etkide bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan araştırma ile eğitim kavramı içerisinde mutlak bir yer tutan çocuk eğitimi ile ilgili alan yazın dâhilinde bir farkındalık oluşturması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Susanna Tamaro, *Büyülü Çember*, çocuk ve eğitim, çocuk edebiyatı

Abstract

Education is a universal concept that society places emphasis on, and it is defined as the process of bringing change in the behaviors of the individuals permanently and privately. A person who is a social entity gains basic values through education and shapes the position within society. In the study, Susanna Tamaro's children's novel "Magical Circle" has been examined in terms of the educational concepts contained in its. In this context, the book includes social science education, science education, educational ideas to be given with personal thoughts, educational items related to inanimate objects, educational items that describe an object or concept, educational items about child education, educational items about education institutions and educational items about some advices, a total of 24 educational elements were identified. In this study, qualitative research methods have been used and document analysis method has been used as data collection tool. Within the scope of the research, firstly the book (Magical Circle) which was the subject of the research was examined and the findings were found and content analysis was made on the findings and some results were reached under the titles of children and education. In the framework of this study, "What kinds of elements are involved in terms of educational values to

*Sorumlu Yazar E-mail: cansakar@gmail.com

Orcid ID: 0000-0003-2829-7718

be conveyed to children in the novel of Susanna Tamaro's "Magical Circle?" and "What kind of awareness is desired to be gained with "Susanna Tamaro's "Magical Circle" in the field of education for children?" As a result of the research, it was determined that the educational texts included in the book "Magical Circle" by Susanna Tamaro positively affected the cognitive, mental and psychological development of the children's readers. In the research, the main problems covering these questions were tried to be solved. The aim of the research was to raise awareness within the literature on child education.

Key Words: *Susanna Tamaro, magical circle, children and education, children's literature*

GİRİŞ

Dünyada hemen her ülke ya da coğrafyada milletlerin gelişmesi için başat faktörlerden birisi olarak kabul edilen eğitim kavramı, terminolojik olarak bireylerin kişilikleri üzerinde istenilen yönde davranış değişikliği olarak tanımlanabilir. "Eflatun, eğitimin 'insana en iyi olgunluk vermek' olduğunu belirtirken, Kant; 'insanın tabiatında bulunan gizli bütün kabiliyetlerin geliştirilmesi olduğunu ifade eder" (akt. Töremen, 2011:12). Birden fazla ulusal ya da uluslararası araştırmacı/bilgin tarafından terminolojide ortak bir tanıma varılamaması, söz konusu eğitim kavramının çok boyutlu bir yapı sergilediğinin açık bir göstergesi kabul edilmelidir.

Çok boyutlu ve tabakalı bir kavram olarak açıklanabilecek olan eğitim, kendi içerisinde birden fazla alt alan barındırmaktadır. Bu alt alanlardan birisi de çocuk eğitimi olarak karşımıza çıkmaktadır. "Büyük bir geçmişe sahip olmamakla birlikte çocuk edebiyatı aslında bir ihtiyacın sonucudur" (Uludağ, 2009:776). Dünyada belirli bir birikim aşamasından sonra artık çocukların bilişsel ve duyuşsal farklılıklarının gözetilmesi yoluna gidildiği ve bu bağlamda onların yetişkin bireylerden farklı birer ruhsal yapıya sahip olduklarının ayırımına varıldığı söylenmesi mümkündür. Avrupa'da Erasmus dışında, Castiglione gibi aydınların Rönesans içerisinde ayrı bir form olarak çocuk ve genç adamın yetiştirilmesi olgusunu tartışmışlardır (Aksoy, 2011). Bu açıdan düşünüldüğünde, çocukların farklı yönlerden eğitilerek sosyal birer vatandaş olarak yaşama hazırlanmaları, birden fazla yol ile mümkün olmaktadır. Bu yollardan çocuklar üzerinde en etkili olanlarından birisi de çocuk edebiyatı olarak düşünülebilir. Sever'e göre (2012:17) "çocuk edebiyatı (yazını), erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır". Çocuk edebiyatının doğuşu ile ilgili net bir tarihten söz etmemiş, literatür üzerinde tek ve net bir tarih üzerinden hareket etmemiz mümkün değildir. Evrensel olarak düşünüldüğünde, Nas (2004), çocuk edebiyatı kavramına dair ilk oluşumların Rönesans ile beraber ortaya çıktığını belirtmektedir. Daha lokal olarak irdelendiğinde, ülkemizde ise çocuk edebiyatı kapsamında ortaya çıkan çalışmaların ise daha yeni bir tarihe dayandığı çıkarımında bulunulması mümkündür. "Türkiye'de çocuk edebiyatının belirmeye başlaması ancak Tanzimat Fermanı'nın ilan edilmesinden sonra ortaya çıkan pedagoji çalışmaları ile mümkün olmuştur" (Sınar, 2013:575). Söz konusu pedagoji çalışmalarının, çocukların eğitilmesine yönelik tutum ve işlevleri yönüyle çocuk edebiyatının eğitici yönünü daha işlevsel bir şekilde ortaya çıkarmaya başlattığı söylenebilir.

Çağdaş toplumlarda yetiştiren bireylerin, farklı kültürlerden farklı insanlarla tanışması ve farklı kültürel gruplarla etkileşim sağlayarak olumlu tutum oluşturmaları beklenmektedir (Cırık, 2008) Bu bağlamda, bireylerin sosyal ve kültürel açıdan yaşadığı çevreye uyum sağlamaları ve bu çevre içerisinde yer alan diğer insan topluluklarıyla sağlıklı iletişim kurabilmeleri konusunda, eğitim olgusu mutlak rol oynayacaktır. Çocuk, eğitim ile yaşamın farklı kademelerinde farklı

kurum ya da kuruluşlar vasıtasıyla tanışmakta ve söz konusu kavramın kendi benliği üzerindeki gelişimini sürdürmektedir. Klasik toplum düzeni içerisinde çocuk kavramı üzerinde bariz bir şekilde aile, akraba, mahalle ve yakın çevrenin etkisi vardır (Aksoy, 2011). Çocuk, eğitimin kendi bünyesi üzerindeki ilk yankılanmasını aile ortamında yaşamaktadır. "Aile, toplumun biyolojik ve kültürel sürekliliğini sağlayan bir toplumsal kurumdur" (De Fleur, 1976:440 akt. Aslan, 2002:26). Çocuğun bilişsel ve ahlaki kimliği üzerinde şekillendirici bir etki yaratmak isteyen aile, çocuğa farklı konularda kazandırmayı hedeflediği sosyal değerler ile söz konusu bu etkinin kapsamını arttırmak ve şekillendirmek amacı gütmektedir. Aile ile belirli bir birikimsel yapı kazanan çocuğun, daha sonra gireceği okul ortamı ve arkadaş çevresi; öğretmen tutumu vb. çok boyutlu değişkenler aracılığıyla kazanmış olduğu eğitimin daha yetkin bir konuma taşıma mümkün olacaktır. Bu bağlamda, benliğini aile ortamında şekillendirmeye başlayan çocuğun, zaman içerisinde farklı sosyal çevreler aracılığıyla kişisel gelişimini arttırarak tamamlayabileceği düşünülebilir.

Eğitimin farklı alanları kapsadığı düşünüldüğünde; modern, teknolojik gelişmeleri izleyebilen ve değerlendirebilen, üretici, yeniliklere açık ve vizyon sahibi, sağlıklı ilişkiler kurabilen, sosyal ve düşünmeyi düşünebilen bireylerin yetişmesinde, aile ve okul ortamında kazandırılan sosyal ve fen bilimlerinin yanı sıra; ahlak eğitimi ve bu kapsamda değerlendirilebilecek değerler eğitiminin de önemle vurgulanması gerekmektedir. Değer eğitimi, toplum hayatının düzenleyicisi ve koruyucusu olarak ve eğitimin de önemli bir parçası olarak yer almaktadır (Clausen, 1968; Burroughs, 2002; Coşkun vd., 2009; Güngör, 1993; Aydın, 2003; Atabek, 1999; Altun, 2003; Egri ve Ralston, 2004 akt. Batur ve Yücel, 2012:1032). Değer eğitimi kapsamında ailesine saygılı olma, arkadaşlarına ve çevresindeki insanlara iyi davranma, dürüst olma, yalan söylememe, diğer canlılara karşı bilgili ve bilinçli olma, açık görüşlü olma vb. birçok ahlaki pozitif farkındalık, çocuklara farklı yollar ile kazandırılmaya çalışılmaktadır. "Değerler, toplumu oluşturan bireylere, nelerin önemli olduğunu, nelerin tercih edilmesi gerektiğini ve kısaca nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir" (Akbaş, 2008:10). Toplumların farklı özellikleri hakkında çıkarımlar bulunulması, söz konusu toplumların sahip oldukları değerlerin analiz edilmesi esasına dayanmaktadır (Özensel, 2003). Türk edebiyatı düşünüldüğünde, söz konusu değerler eğitiminin çocuk okur üzerinde etkili bir şekilde iz bırakabilmesi açısından farklı dönemlerde farklı yazarlar tarafından çeşitli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Çocukların ahlaki konularda bilgili bir vatandaş konumuna erişmeleri, okul ve aile yaşantısında aldıkları eğitimin yanı sıra farklı yollarla da sağlanmalıdır. "Edebiyat eserleri, çocukların estetik yaşantı gereksinimlerini karşılama yanında, eğitimlerinde de önemli bir rol üstlenir" (Geçgel ve Ak, 2007:116). Osmanlı döneminde Nâbi'nin çocuklar için yazdığı ve belirli konularda çocuklara öğütler sunan eseri olan Hayriyye bu bağlamda öne çıkan eserlerden birisidir. "Aynı şekilde Sümbülzâde Vehbi (1718-1808) Lutfiyye adlı eserini, oğlu Lutfullah'a hasta yatağında 'baba nasihatının bir ömür boyu süreceği' düşüncesiyle nasihat kitabını yazmaya karar verir" (Erbay, 2014:173). Tanzimat döneminde Recaizade Mahmut Ekrem, Şinasi, Namık Kemal; Servet-i Fünun döneminde ise Alaaddin Gövsa, Ali Ulvi Elöve gibi yazarların ortaya koydukları eserler ile çocuk edebiyatını geliştirdikleri görülmektedir (Uludağ, 2009:779). Cumhuriyet dönemine gelindiğinde, çocuklar değişik yönlerden bilgilendirme amacına güden ve ahlaki gelişimlerini şekillendirmelerini sağlayan başka yazınsal ürünlere de yer verildiği gözlenmektedir. Farklı dönemlerde verilen farklı türdeki yazınsal ürünler ortaya konulması, çocukların eğitilmesi ve olumlu özellikleri bünyelerine katarak nitelikli bir birey haline ulaşmaları açısından oldukça önemlidir.

YÖNTEM

Çalışma kapsamında, Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı romanı, çocuklara kazandırılmak ya da benimsetilmek istenen değerler, çocuk eğitimi konuları açısından incelenmiştir. Genel tarama modelleri, evren ile ilgili genel bir sonuca ulaşmak amacıyla tüm evrenden ya da evrenin belirli bir kısmı içerisinde seçilecek bir örneklem üzerinden yapılan çalışmaları kapsamaktadır (Karasar, 2002). Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi metodu kullanılmıştır. Dokümana ulaşma, dokümanların orijinalliğinin kontrol edilmesi, dokümanların incelenmesi ve anlaşılması, dokümanlardaki verilerin analiz edilmesi, verilerin kullanılması" (Şimşek, 2009:43). Bu bağlamda araştırmaya konu olan kitap temin edilmiş ve araştırma problemleri esas alınarak kitap üzerinde detaylı analizler sonucu farklı bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmanın evrenini ve örneklemi Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı çeviri romanı oluşturmaktadır. Çocuk eğitimi, günümüzde birden fazla yerli veya yabancı yazar tarafından üzerinde önemle durulan bir konudur. Söz konusu kavramın çoğul örneklem ile incelenmesi zaman ve maliyet gerektirdiğinden, araştırmada tekil bir örneklem çerçevesinde yapılan betimsel analizlerle bazı genellemelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma çerçevesinde;

- 1) Susanna Tamaro'nun yazmış olduğu *Büyülü Çember* adlı çeviri romanda yer alan ve çocuklara kazandırılmak istenen eğitimsel değerler nelerdir?
- 2) Susanna Tamaro'nun yazmış olduğu *Büyülü Çember* adlı çeviri romanda yer alan ve çocuklara kazandırılmak istenen eğitimsel değerlerin çocuk açısından önemi nelerdir? soruları cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında söz konusu kitap içerisinde yer alan ve çocuk eğitimi ana başlığı içerisinde çocuklara kazandırılmak istenen olumlu/olumsuz değer yargıları genel olarak tespit edilmiş; genel olarak yapılan tespit işleminin ardından söz konusu değer yargıları alt gruplara ayrılarak her bir alt grup kendi içerisinde çözümlenmeye çalışılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma kapsamında, Susanna Tamaro'ya ait olan *Büyülü Çember* adlı eseri, içeriğinde barındırdığı eğitsel öğeler açısından incelenmiştir. Araştırma elde edilen ve eğitim değeri taşıyan öğeler kendi içeriklerinde alt kategorilere ayrılarak detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Söz konusu kitapta yer alan eğitsel öğelere ve eğitsel öğeleri kapsayan sınıflandırmalara Tablo 1'de yer verilmiştir:

Tablo 1. *Büyülü Çember* adlı kitapta yer alan eğitsel öğeler ve frekans değerleri

Numara	Gruplara Göre Öğütler	Frekans (f) Değeri
1	Sosyal eğitim ile ilgili eğitsel öğeler	11
2	Bilim eğitimi ile ilgili eğitsel öğeler	3
3	Kişisel düşünceler ile verilmek istenen eğitsel öğeler	3
4	Cansız nesnelere hakkındaki eğitsel öğeler	2
5	Bir nesne ya da kavramı tanımlayıcı eğitsel öğeler	2
6	Çocuklar hakkındaki eğitsel öğeler	1

7	Eğitim kurumları hakkındaki eğitsel ögeler	1
8	Öğüt verme amacı güden eğitsel ögeler	1

Susanna Tamaro'nun yazmış olduğu ve araştırmaya konu olan *Büyülü Çember* adlı çeviri çocuk kitabı içeriğinde barındırdığı eğitsel ögeler açısından incelendiğinde kitap içerisinde toplam 24 adet eğitsel unsura yer verildiği gözlenmiştir. Bu unsurlar, alt sınıflara ayrılarak tasnif edildiğinde; kitap içerisinde bulunan ve çocuk eğitimini hedef alan ve farklı konularda eğitim amacı güden unsurların; *sosyal eğitim ile ilgili eğitsel ögeler (11)*, *kişisel düşünceler ile verilmek istenen eğitsel ögeler (3)*, *bilimsel eğitim ile ilgili eğitsel ögeler (3)*, *cansız nesnelere hakkındaki eğitsel ögeler (2)*, *bir nesne ya da kavramı tanımlayıcı eğitsel ögeler (2)*, *çocuklar hakkındaki eğitsel ögeler (1)*, *eğitim kurumları hakkındaki eğitsel ögeler (1)* ve *öğüt verme amacı güden eğitsel ögeler (1)* oldukları saptanmıştır.

1. Sosyal Eğitim ile İlgili Eğitsel Ögelerin İncelenmesi

İçeriksel açıdan incelendiğinde Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı çeviri çocuk kitabında, toplam 11 adet sosyal eğitim ile ilgili bilgi verme amacı güden eğitsel öge kullanımına yer verildiği gözlenmiştir. Söz konusu bu kullanımları açıklayan alıntılar, aşağıda örneklendirilmektedir:

"Anne, " derdi yalvaran bir ses tonuyla, "şimdi de benim doğuşumu anlat." Guendy, yavrulara ve çocuklara asla yalan söylememek gerektiğini bilirdi, bu yüzden her sefer şöyle yanıt verirdi: "Çok iyi biliyorsun ki seni ben doğurmadım." (s.11)

Alıntıda, ana karakterlerden Rick, annesinden kendisinin nasıl doğduğu konusu hakkında bilgi istemektedir. Annesi ise, Rick'in gerçek hikayesini anlatmakta hiçbir şekilde tereddüt etmemekte ve yalan söyleme durumunun kötü bir eylem olduğunu belirtmektedir. Kitap içerisinde insan dışı bir form şeklinde (kurt) olay örgüsünü yönlendiren Guendy'nin, herhangi bir konuda yalan söylemenin doğru bir davranış olmadığını anlatmaya çalışması, yavrusuna sosyal anlamda bir değer kazandırmak istediğinin bir göstergesi kabul edilebilir. Guendy'nin bu durumu, yavruları ile gelişen bir diyalog aracılığı ile vermesi, çocuk okurun kendisini ebeveynleri ile bağdaştırmasına ve anne-baba-çocuk arasında asla yalan söylenmemesi gerektiğini benimsemesine yardımcı olacağı düşünülebilir.

"Arkadaş mı?" diye sormuştu ona. "Peki, ya arkadaş ne demek?" "Arkadaş işte budur, dalın üstüne oturup çene çalarız ve sonra..." "Ve sonra?" "Ve sonra eğer günün birinde sen tehlikeye düşersen ben sana yardım ederim... Ve eğer tehlikeye düşen ben olursam sen bana yardım edersin..." (s.18)

Alıntıda, aslında fiziksel olarak insan görünümünde olan fakat insani duyguları gelişmemiş ve kendini daha çok yarı kurt gibi hisseden bir karakter olan Rick'in, bir arkadaşı ile olan konuşması geçmektedir. Rick, diğer karaktere "Arkadaş mı? "Arkadaş ne demek?" gibi sorular sorarak sosyal açıdan kendisini geliştirmeye çalışmaktadır. Diyalogda yer alan diğer karakterin verdiği cevap ile arkadaşlık kavramının ne olduğunu benimseyen Rick, çocuk okuyucuya örnek bir karakter olarak olay örgüsü içerisindeki gelişimine devam etmektedir. "Jersild'e (1976:279) göre çocukluğun en büyük mutluluklarından biri güvenilirdir, yakın bir arkadaş sahip olmaktır" (akt. Öztürk, 2016:22). Bu bağlamda, söz konusu diyalog aracılığı ile çocuk okurlara, iyi bir arkadaşın ne gibi özelliklere sahip olabileceği noktasında farkındalık kazandırılmak istenildiği söylenebilir.

"Peki, neden kederliydim?" "Çünkü özgür değildik, bize daima bir şeyler emreden insanlar vardı." (s.20)

Söz konusu alıntıda, Rick adlı karakterin sorular sorarak kendisini sosyal alanda birikim sahibi yapmayı amaçladığı görülmektedir. Rick, kederli olma durumunun sebebinin diğer karakterler üzerinden yargılayarak bulmaya çalışmaktadır. Alıntıda görülen kederli olma durumunun sebebi ise, diğer karakter tarafından "özgür olamama/bağımlı olma" sorunsalları üzerinden açıklanmaktadır. Çocuk, bu konuşmalar karşısında bir canlının kendisiyle eşit ya da kendisinden statü olarak alt/üst konumda bulunan bir diğer canlıya herhangi bir konuda emir vermesinin hoş bir durum olmadığını ve söz konusu durumun gerçekleşmesi ile üzüntü duygusunun ön plana çıkarak benlik üzerinde olumsuz bir etki oluşacağını açık olarak görmekte ve öğrenmektedir.

"Birbirimizi anlayamadan karşılıklı oturup öylece bakışacaktık. Ne sincaplar kedilerle anlaşabilecekti ne de martılar hamsterlarla. Anlaşmamak çok kötü bir şeydir. Eninde sonunda kavga çıkar ve birbirini parçalayıp yok etmek bu kavgadan bir sonraki adımdır." (s.21-22)

Alıntıda, birden fazla yan karakter üzerinden karşılıklı anlaşma, birbirine saygı ve sevgi çerçevesinde yaklaşarak olumlu bağlılıklar oluşturma gibi sosyolojik açıdan pozitif bilgilerin çocuk okura kazandırılmaya çalışıldığı gözlenmektedir. Çocuk okurun sosyal açıdan bu ve buna benzer özellikler taşıması gerektiği, taşıyamadığı ya da bünyesiyle tam olarak benimseyemediği takdirde ilerleyen zaman dilimlerinde çevresindeki diğer bireylerle mutlak bir kavga/kargaşa durumu içerisine düşebileceği sorunu, yazar tarafından yan karakterler içerisinde bazı hayvanlar aracılığıyla sezdirilmeye çalışılmaktadır.

"Büyülü Çember ezelden beri oradaydı, neden birdenbire yok oldu ki? Hem de olanaksız bir biçimde Büyülü Çember yok olsa bile olmayacak bir şey var; bu da ikisinin arasındaki sevgiydi. "İki varlık birbirlerini sevdikleri zaman" demişti Guendy "büyülü bir çember var gibidir, Büyülü Çember onların sürekli çevresindedir, onlarla birlikte hareket eder ve bunu hiç kimse kıramaz."

"Gerçekten hiç kimse kıramaz mı?" diye sormuştu bunun üzerine Rick gözlerini açarak. "Gerçekten hiç kimse."(s.30-31)

Sonra aniden yüreğinin hızla attığını, tüm bedeninin heyecana kapıldığını gördü. Guendy'nin sözcükleri kulağında çınlıyordu. "Her şey bitse bile unutma ki birbirini sevenlerin Büyülü Çemberi asla bozulmaz." (s.143)

Yukarıdaki alıntılarda, Guendy ve Rick arasında geçen diyalog ile çocuklara sevgi kavramının niteliksel olarak güçlü bir kavram olduğu ve sevgi kavramının birleştirici özelliği sayesinde sosyal çevre içerisinde yaşayan insan topluluklarının arasına hiçbir zaman onları ayrıştırıcı bir başka unsur giremeyeceği aktarılmak istenmiştir. Çocuk okura, Rick'in sorgulayıcı tavrı sayesinde, olaylara analitik açıdan yaklaşma ve mutlak doğruyu kabullenmeye gibi olumlu duyuşsal özellikler kazandırabileceği söylenebilir. Ayrıca kendisini ana karakterlerden birisi olan Rick'in yerine koyan çocuk, bazı durumları Rick'in aracılığıyla öğrenerek kurgunun devamında ne olacağına dair merak duygusu içerisine de girmektedir. Bu durum, çocuk okurun olay örgüsünden kopmamasına ve kurguyu heyecanla takip etmesine yardımcı olacaktır.

"Şurada burada toplanan halk, düzen ve temizlik istediklerini bildiriyorlardı. Gazetelere mektuplar yazıyorlar, radyolarda konuşmalar yapıyorlar ve her öğleden sonra ellerinde renkli uzun şeritlerle parkın kapısından, Belediye'ye yürüyorlar ve televizyonlar da bunu yayınlıyordu." (s.34)

Kitap içerisinden alınan yukarıdaki alıntıda, kurgu içerisinde yer alan ve kurguya herhangi bir aktif müdahaleleri bulunmayan yan karakterler aracılığıyla temizlik kavramının önemli olduğu, düzen ve temizlik olmadığı takdirde insan topluluklarının rahat bir yaşam süremeyecekleri durumu çocuk okura hissettirmek istenilmiştir. Söz konusu durum ile ilgili net bir eğitsel öğeye yer verilmemesi, çocuk okurun var olan sorunu sezinleyerek temizlik kavramının önemi ile ilgili metabilşsel olarak bir çıkarım yapmasını olanaklı hale getirmiştir. Çocuk okur, yazar tarafından sezdirilmek istenen değeri kendi zihninde yorumlamakta ve yine kendi zihninde yapılandırarak bir sonuca ulaşmaktadır. Bu durumun, çocuk okurun bilişsel olarak olgunlaşmasına ve pozitif benlik geliştirmesine katkıda bulunacağı çıkarımında bulunulabilir.

"Rick annesinin dediğini yaptı ve yüzünü annesinin boynunun kalın ve yumuşacık kürküne gömdü. İnsanların bağırması ve makinelerin gürültüsü giderek yaklaşıyordu. Guendy oğlunun kulağına fısıldadı: "Sana söylediklerimi hiç unutma. Her şey bitse bile sevgi asla bitmez." (s.41)

Fromm'a (1985:17) göre "sevgi, bireyin kendi bütünlüğünü, bireyselliğini koruyarak gerçekleştirdiği bir beraberliktir" (akt. Özen ve Gülaçtı, 2010:147). Alıntıda, daha önce de olduğu gibi bir kez daha sevgi kavramının üstünlüğüne ve gizil olarak insanlar üzerinde nasıl bir işlevi olduğuna değinilmiştir. Rick'in annesi Guendy ile arasında geçen diyalog ile çocuk, sevgi kavramının önemini kavrayacak ve karakteristik yapısı üzerine katmak için uğraşacaktır. Söz konusu duygusal objenin çocuk okurun benliğine kazandırılması ile, çevresine karşı daha duyarlı, ikili ilişkiler içerisinde daha saygılı ve empatik düşünebilen çok boyutlu duygusal özelliklere sahip bir bireyin yetişmesi sağlanabilecektir. Ayrıca alıntı detaylı analiz edildiğinde, söz konusu sevgi ögesinin diyalog içerisinde ana karakterlerden Guendy tarafından rastgele bir şekilde kullanılmadığı görülmektedir. Guendy'nin, çevresinde bulunan insanların bağışmasından olumsuz yönde etkilenerek oğlu Rick'e sevgi sahibi olması konusunda gizil bir öneride bulunması ve insanlar ya da daha geniş anlamıyla canlılar arasında oluşan sevgi duygusunun geçici bir şey olmadığını söylemesi, söz konusu kavramın çocuk eğitimde ne derece önemli bir etken olduğunu kanıtlar niteliktedir.

"Mutluluk neydi? Rick artık bunun yanıtını biliyordu. Mutluluk her zamanki yaşantısıydı. Her sabah aklında hiçbir düşünce olmaksızın uyanabilmek; ancak hâlâ yanıtlayamadığı bir soru daha vardı. Mutluluk bitince sonsuza dek bitmiş mi olurdu? Yaşantısı bundan sonra hep böyle mi olacaktı? Ona sarılıp, onu ısıtacak biri olmaksızın hep bu hapiste mi kalacaktı?" (s.45)

Alıntıda, Rick'in kendi içerisinde bir iç muhasebe yaptığı ve bu iç hesaplaşma sonucunda daha önceden öğrenmiş olduğu mutluluk kavramı üzerine bazı sorular sorduğu görülmektedir. Kitap içerisinde ana karakter ile kendisini eş tutabilecek olan çocuk okur, söz konusu iç hesaplaşmayı bir anlamda kitabı okurken kendisi ile de yapacaktır. "Mutluluk, değerlerine erişen insanın bilincinde doğan bir olumluluk duygusudur" (Özgen, 2005:16). Daha önceki yaşantısında az ya da çok öğrenmiş olduğu mutluluk kavramının ne olduğunu kendi içerisinde bir kez daha sorularla ortaya çıkarmaya çalışan çocuk, söz konusu kavramın kendi bünyesinde niteliksel olarak genişlemesini ve anlamsal olarak daha çok şey ifade etmesini olanaklı hale getirebilecektir. Ayrıca, olumlu bir bağlılık olarak betimlenebilen mutluluk kavramı altında çocuk okuyucuya verilmek istenen bir diğer mesaj ise mutluluğun çok uzaklarda aranmaması

gerektiği ve soyut bir olgu olmadığıdır. Mutluluk, bireyin en yakınında olan ve hemen her gün düzenli yaptığın şeylerin bile ortaya çıkarabileceği somut bir duygudur. Alıntıda bu mesaj, doğrudan verilmemekte ve karakter ile kendisini özdeşleştiren okur tarafından gizil olarak ortaya çıkarılması hedeflenmektedir.

"Durum ciddi." diye açıklama yaptı Bayan Kocasoğan ve topuzuna minik bir tarak daha taktı. "Benim kuşkulandığımdan daha da ciddi bir durum var." Sonra düşünceli bir edayla durdu. Bütün bu son yıllarda olan biten her şeyi onlara nasıl anlatabilirdi ki? Bir zamanlar ıslıl ıslıl ve tertemiz olan ırmakların, şimdi nasıl bir küvet gibi köpük dolu olduklarını mı anlatmalıydı? Artık bu ırmaklarda ne balık ne de yengeç yaşıyordu ve akşamları çevrelerinde ne ağustosböcekleri ötüyor ne de kıyılarında ateşböcekleri parlıyordu." (s.106)

"Artık her şeyin üstünde bir hüznün perdesi vardı, hava öylesine yoğun ve kirliydi ki onun sardunyalari bile sürekli bakıma karşın, büyüyüp çiçek açamıyorlardı." (s.107)

Son yıllarda hemen her coğrafi alanda kendisini hissettirmeye başlayan bir çevresel durum olan çevre kirliliği, yukarıda yer alan iki alıntı aracılığı ile çocuk okuyucuya fark ettirilmek istenmiştir. Çevre kirliliği olmadan önceki yıllar ile çevresel kirlenme başladıktan sonraki yıllar arasında yapılan söz konusu karşılaştırma ile çevre kirliliğinin olumsuz sonuçları gözler önüne serilmektedir. Çevre kirliliği yaşanmaya başlamadan önceki yıllarda ekolojik çevre içerisinde yaşamını sürdüren insan dışı diğer canlıların çevresel kirlenme başladıktan sonra bu yaşam alanlarını kaybetmeye başladıkları ve bu canlılarda açıkça belirtilmese de nicel olarak bir azalma olduğunun anlatıldığı gözlenmektedir. Karakterler aracılığı ile çevre kirliliği sorunu üzerinden verilen bu olumsuz örnekler ile çocuk okurun çevre kirliliğinin olumsuz bir durum olduğunu hissedeceği ve bu durumun önüne geçebilmek adına yapılabileceklerin neler olduğunu araştırmaya başlayabileceği söylenebilir.

2. Bilim Eğitimi ile İlgili Eğitsel Öğelerin İncelenmesi

İçeriksel açıdan incelendiğinde Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı çeviri çocuk kitabında, toplam 3 adet bilimsel eğitim ile ilgili bilgi verme amacı güden eğitsel öge kullanımına yer verildiği gözlenmiştir. Söz konusu bu kullanımları açıklayan alıntılar, aşağıda örneklendirilmektedir:

"İşaretparmağını uzat," diye fısıldadı kulağına ve Rick onun dediğini yapar yapmaz, bu minik parmağı gökte parlayan kocaman bir yıldıza doğru yöneltti. "Sır şu," dedi bunun üzerine Ursula."Yıldızlar kayarlar ve düşerler."

"Yıldızın kaymasıyla akan ışık, gökyüzünün sonsuzluğunda yitip gidince Rick, Ursula'nın her zaman söylediklerinin doğru olduğunu düşündü. Dünya yuvarlaktır." (s.144)

Yukarıdaki alıntılarda kahramanlar arasında gerçekleşen diyalog aracılığı ile çocuk okuyucuya astronomi bilim dalı ile ilgili bilgi verildiği, gökyüzünde bulunan yıldızların belirli zamanlarda düşerek yok olabilecekleri olgusunun kazandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca söz konusu ikinci alıntı ile dünyanın yapısal özelliği ile ilgili bir bilgi verildiği de görülmektedir. Çocuğun kendi yaşadığı evren hakkında bilgi sahibi olması, bulunduğu çevreye daha gerçekçi bakabilmesinin önünü açabilecektir. Niteliksel açıdan, kitapta yer alan ve sosyal eğitimi esas alan eğitsel öğelerden farklı bir öge ile karşılaşan çocuk, söz konusu kitabın farklı alanları birden kapsayan disiplinler arası bir kurguya sahip olduğunun farkına vararak kitaba olan

merak duygusunu güdüleyebilecektir. Bu durum ise dolaylı olarak çocuğun kitap üzerindeki hakimiyetini arttırarak olay örgüsünün devamını merakla takip etmesine yardımcı olacaktır.

"O zaman biz, birbirimizi için yaratılmışız!" diye haykırmıştı Rick sevinçle. "Hayır, hayır minik yavru! Bunları karıştırmayalım. Birbirimiz için yaratılmak deyimi, birbirlerini sevenler için kullanılır. Biz seninle sadece arkadaşız." (s.18)

Alıntıda, karakterlerin birbirleri ile yaptığı konuşmalarda yer alan yanlış anlaşılma durumları ile çocuk okura bazı konularda bilgilendirme amacı güdüldüğü görülmektedir. Saf ve iyi niyetli bir karakter olan Rick, diyalogda bulunduğu diğer karakterin kendisi ile güzel bir şekilde anlaşmasını "biz, birbirimiz için yaratılmışız!" deyimi ile açıklamaya ve güçlendirmeye çalışmaktadır. Buraya kadar herhangi bir etkide bulunmayan yazar, Rick'in bu tutumu üzerine ön plana çıkarak söz konusu deyimın yanlış kullanıldığını belirtmiştir. Atasözleri ve deyimler, "atalardan gelen ve onların yüzyıllar içindeki deneyimlerine dayalı düşüncelerini öğüt ve yargı şeklinde nakleder" (Artun, 2009:6). Alıntıda deyimın "birbirini seven insanlar" için kullanılması gerektiğini ve ancak bu bağlamda kullanılırsa doğru bir anlam sergileyebileceğini belirten yazar, çocuk okurlara söz konusu deyimın anlamını kavratmakta, anlam ile beraber gizil olarak dilsel ve kültürel bir eğitim kazandırmaya çalışmaktadır. Ayrıca bu durum, henüz tam olarak bilişsel olgunluğa erişememiş olan ya da deyimler ile ilk defa karşılaşan çocuk okuyucunun merak duygusunun artmasına ve kültürel yaşamın temel taşlarından birisi olan atasözleri/deyimler üzerinde araştırma yapmasına imkan tanıyacaktır. Çocuk okur, böylelikle eğitsel bir öge aracılığıyla kendi kültürünü yakından tanıma fırsatına erişerek yaşantısında pozitif bir farkındalık kazanmış sosyal bir birey olabilecektir.

3. Kişisel Düşünceler ile Verilmek İstenen Eğitsel Ögelerin İncelenmesi

İçeriksel açıdan incelendiğinde Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı çeviri çocuk kitabında, toplam 3 adet kişisel düşünceler ile verilmek istenen öge kullanımına yer verildiği gözlenmiştir. Söz konusu bu kullanımları açıklayan alıntılar, aşağıda örneklendirilmektedir:

Rüyasında Ursula'yı gördü. Her zamanki dalında oturuyordu ve keyfi yerindeydi. Gözleri siyah ve canlıydı. Rick de onun karşısında oturmuştu ve her zamanki gibi konuşuyorlardı. "Neden her şey biter?" diye soruyordu Ursula'ya. Maymun, dudaklarını daha da sarkıtarak gülümsüyordu: "Her şey biter yavrum; çünkü her şey yeniden başlar." (s.85-86)

Alıntıda, Ursula adlı maymunun tamamen kendi şahsi görüşleri ışığında karşısında yer alan Rick'e "her şeyin bitmesi" olgusunu açıklayan bir yanıt verdiği görülmektedir. Söz konusu bu yanıt ile Rick, her şeyin elbet bir gün biteceğini ve son bulacağını öğrenmektedir. Çocuk okur bağlamında düşünecek olursak, Ursula'nın söylediği bilginin öznelliğini özümseyen çocuk, söz konusu olayla ilgili kendi zihninde yer alan bilginin çatışıp çatışmayacağını kontrol edecektir. Her iki bilgi arasında bir bağdaşım kuramayan çocuğun Ursula adlı karakterin verdiği bilgiyi özümsemesinin söz konusu olamayacağını söylebilmesi mümkündür. Bu durumun, çocuk okurun kendi içinde bir kavram kargaşası yaşamasına ve dolaylı olarak olay örgüsünden kopabilmesine sebep olabileceği söylenebilir.

"Sadece taşlar yerinde dururlar. Ayakları olan hareket etmek zorundadır. "Ama neden?" diye bağırdı ona Rick, "Neden?"

Öğrenmek için," diyordu Ursula ve onun yüzünü okşamak için elini uzatıyordu. Ama kara ve kıllı eli, ona dokunmadan rüyası bir balon köpüğü gibi söndü." (s.86)

Söz konusu alıntıyı iki parçaya ayırarak tahlil etmemiz daha doğru olacaktır. İlk bölümde, Ursula'nın insanların biyolojik ya da fizyolojik yapısını gözettiği ve ayağı olan her şeyin yürüebileceğini; buna karşılık insan dışı bir obje olan taşların ise yerinde duracağını bilgilendirme yolu ile çocuk okura aktarmaya çalıştığı görülmektedir. Bu durum, fiziksel bir gerçeklik olarak düşünüldüğünde doğru bir açıklama olarak kabul edilebilir. Ayrıca karakter tarafından sadece "taş" formunda bulunan objenin durma eylemine vakıf olacağını bildirilmesi, taş dışında yer alan ve cansız konumda bulunan diğer objelerin aslında hareket edemiyor gibi anlaşılmasına neden olabilecektir. Söz konusu bu durumun, dolaylı yoldan çocuğun bilişsel dünyasında potansiyel bir kargaşaya yol açabileceği düşünülebilir. Ancak, mantıksal olarak irdelendiğinde ayağa sahip olan insanların "yürümeden de yaşantılarını devam ettirebilecekleri" olgusu bilimsel olarak kanıtlandığı için söz konusu açıklamanın doğru bir yargı barındırmadığı çıkarımında bulunulması mümkündür. Alıntının ikinci bölümünde ise fiziksel gerçeklik dışında aktarılmak istenen bilginin biraz da zihinsel boyutuna yoğunlaştırıldığı gözlenmektedir. Ursula'nın, canlıların yaptıkları hareket etme eyleminin nihai amacının "öğrenme" arzusuna ulaşmak olduğunu belirttiği görülmektedir. Çocuk okur tarafından ele alındığında, söz konusu açıklama ile çocuk okurun yapılandırıcı öğrenme yapmalarının sağlandığı ve insanın ancak sosyal bir varlık olduğu zaman öğrenme olgusuna ulaşabileceğini hissetmelerinin amaçlandığı söylenebilir.

"Köpekler ağlamaz mı?" "Tabii ağlarlar. Kederli olunca herkes ağlar, ağaçlar bile. Ağlarlar; ama içlerinden. Dışarıdan hiçbir şey görünmez." (s.88)

Alıntıda, kederli bir durumda iken istisnasız herkesin ağlama davranışını sergileyeceği aktarılmak istenen bilgi durumundadır. Duygular ve duygusal olaylar, her bireyin bünyesinde farklı şekillerde bulunmaktadır. Kimi bireyin bir duyguya karşı gösterdiği gülme ve rahatlama eylemini, bir başka birey aynı duyguya karşı ağlama ve sinirlenme olarak gösterebilecektir. Yukarıda, olay örgüsü içerisinde yer alan bir yan karakter tarafından "kederlenince herkesin ağladığı" bilgisi, çocuk okurun zihninde bir ikilem içerisinde kalmasına neden olabilecektir. Çocuk, söz konusu bilgi ışığında dünya üzerindeki her bireyde duyguların aynı şekilde ortaya konulduğunu ve her duygunun ifade edilme yönteminin tek/genel-geçer olduğunu düşünebilecektir. Bu durumda da kendi ruhsal yapısında yer alan duyguların iç hesaplaşmasını yapması ve yaşanan çeşitli olaylar karşısında sürekli olarak diğer insanlarla kendisini duygusal açıdan karşılaştırma eylemi gütmeye başlayabileceği düşünülebilir.

4. Cansız Nesnelere Hakkındaki Eğitsel Öğelerin İncelenmesi

İçeriksel açıdan incelendiğinde Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı çeviri çocuk kitabında, toplam 2 adet cansız nesnelere çeşitli özellikleri ile ilgili bilgi verme amacı güden eğitsel öğe kullanımına yer verildiği gözlenmiştir. Söz konusu bu kullanımları açıklayan alıntılar, aşağıda örneklendirilmektedir:

"Peki, otobüslerin de ruhu var mıdır? Ya da otomobillerin?" "Hayır tatlım. Otobüslerin ve otomobillerin ruhu yoktur. Onların motoru vardır, ama motor bambaşka bir şeydir. Onun çalışmak için benzine ihtiyacı vardır, sonra da bozulur gider." (s.90)

"Bakalım... Uf. Uff. İşte, şöyle diyelim. Dinle: İnsanlar tarafından yapılan şeylerin, hareket ediyor bile olsalar, ruhu yoktur. Sadece insanlar tarafından yapılmayan; ama hareket eden şeylerin ruhu vardır." (s.90)

Alıntıda, ana karakter olan Rick'in senkretik düşünme yani yanlış bağdaştırma yoluna gittiği, cansız varlıklara canlı varlıklara ait özellikleri yükleyerek onları kişileştirdiği görülmektedir. Eğitim bilimleri açısından incelendiğinde bu durum, bilişsel erişkinliğe ulaşamamış çocukların yaptığı işlem öncesi dönem içerisinde yer alan bir görev olarak karşımızdadır. Çocuk okur, kendi seviyesinde ve zihinsel olgunlukta olan Rick ile kendisini kolay bir şekilde bağdaştırabilecek ve aslında kendi içindeki soruların kurgu içerisinde yer aldığını görerek söz konusu kurguyu ilgi ile takip edecektir. Rick'in bu tutumuna karşılık karşısında yer alan diğer karakterin ise mantıklı bir açıklama yaptığı ve otobüs/araba/uçak vb. cansız nesnelere hakkında herkes tarafından kabul edilen mantıklı bilgiler verdiği, çocuk okuru bu bilgiler ışığında bilinçlendirdiği görülmektedir.

5. Bir Nesne ya da Kavramı Tanımlayıcı Eğitsel Öğelerin İncelenmesi

İçeriksel açıdan incelendiğinde Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı çeviri çocuk kitabında, toplam 2 adet bir nesne ya da kavramı tanımlayıcı eğitsel öge kullanımına yer verildiği gözlenmiştir. Söz konusu bu kullanımları açıklayan alıntılar, aşağıda örneklendirilmektedir:

"Ama insanlar hep parktaydılar," diye yanıtladı onu Rick. Guendy yeniden havayı kokladı. "Sniff, sniff. Bunlar başka," diye fısıldadı. "Bunların ekşi bir kokusu var. Bu nefretin kokusu."

"Nefret mi? Nefret nedir?"

"Nefret, birbirini sevmemektir." (s.40)

Alıntıda, var olan olay üzerinden Guendy'nin yavrusu Rick'e "nefret" kavramının tanımını yaptığı görülmektedir. Ayrıca burada dikkat çeken bir diğer olay, nefret gibi olumsuz bir kavramın söz konusu karakter tarafından "ekşi kokulu bir kargaşa ortamı" içerisinde bütünleştirilerek okuyucuya aktarılmasıdır. Çocuk okur, kavramın tanımlandığında ortamı göz önüne aldığı, benimsetilmek istenen kavramın içerik olarak olumlu anlamlar taşımadığını özümseyeceği ve yaşantısı içerisinde söz konusu kavramı hep "ekşi kokulu" bir kavram olarak hatırlayarak ondan uzaklaşma yoluna gidebileceği yordanabilir.

"İlk sözlerin yankısı salonda henüz sönmüşken, "Ben," diye sürdürdü sözlerini, "tüm seçkinler gibi gözlerimi açtığım ilk günden beri, hiç kuşku duymadım. Yaşam bir hayaldir. Herkesiiiiin bir yaşamı vardır ve her yaşaaam bir hayaldir." (s.54)

Alıntıda, kurgu içerisinde yer alan bir karakter tarafından "Yaşam nedir?" sorusunun herhangi bir baskı olmadan ve tamamen kendi kişisel düşünceleri çerçevesinde tanımlanarak okuyuculara sunulduğu görülmektedir. Söz konusu karakter, yaşamın bir hayal olduğunu ifade ederek "Yaşam nedir?" sorusuna genel bir cevap vermekte ve bir anlamda asıl cevabın okuyucunun zihninde kendisinden bağımsız bir şekilde oluşturulmasını sağlamaktadır. Çocuk okur açısından düşünüldüğünde, zihinsel dünyası renkli bir yelpazeyi andıran çocuk okuyucu bu soruya çok farklı yönlerden yaklaşarak çok farklı cevaplar verebilecektir.

6. Çocuklar Hakkındaki Eğitsel Öğelerin İncelenmesi

İçeriksel açıdan incelendiğinde Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı çeviri çocuk kitabında, toplam 1 adet çocuklar hakkında eğitsel öge kullanımına yer verildiği gözlenmiştir. Söz konusu bu kullanımları açıklayan alıntılar, aşağıda örneklendirilmektedir:

"Önemi yok, bu çok uzun bir öykü," dedi Kocasoğan. "Önemli olan şu ki çocuklar büyüklerin göremediği şeyi de görebilme yeteneğine sahiptirler. Bu yüzden tehlikelidirler, anladınız mı? Bir tanesi bile onların planlarını bozmak için yeterlidir." (s.108)

Söz konusu alıntıdan hareketle, çocukların yetişkin insanlardan farklı fiziksel, zihinsel ve duyuşsal özelliklere sahip oldukları belirtildiği görülmektedir. Dünyada uzun yıllardan beri çocukların yetişkin insanlardan farklı ruhsal yapıya sahip oldukları gözetildiğinde, söz konusu eğitsel ögenin ana ve yan karakterler aracılığıyla kullanılması oldukça anlamlıdır. Çocuğun yetişkin insanların görebildikleri şeyler dışında daha farklı şeyler de görebilecekleri, onların hissedemeyecekleri şeyleri hissedebilecekleri alıntıda verilmek istenen gizil mesajdır. Bu bağlamda, verilen mesajları kendi bilişsel yapısı ile karşılaştıran çocuk, yetişkin bireylerden daha farklı bir sosyal varlık olduğunun ayırımına varabilecek ve bundan sonraki yaşantısında daha bilinçli bir konumda bulunabilecektir. Ayrıca verilmek istenen eğitsel bilgide, çocukların yetişkinlerden farklı şeyleri algılayabilme güçleri ile yetişkinler üzerinde potansiyel bir tehlike olarak da görülebilme ihtimalinden bahsedilmiştir. Bu durum, çocuk okurun zihnini karıştırabilecek bir olgu olarak düşünülebilir. Kendisini diyalogu şekillendiren karakter ile bağdaştıran çocuk okur, kişilik yapısında hiçbir kötü ya da art niyet bulundurma dahi söz konusu söylem ile kendisinin ve kendisi gibi olan çocukların aslında kötü bir çocuk olduğunu düşünebilecek ve duygusal açıdan bir karmaşa yaşayabilecektir.

7. Eğitim Kurumları Hakkındaki Eğitsel Ögelerin İncelenmesi

İçeriksel açıdan incelendiğinde Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı çeviri çocuk kitabında, toplam 1 adet eğitim kurumları hakkında bilgilendirici öge kullanımına yer verildiği gözlenmiştir. Söz konusu bu kullanımları açıklayan alıntılar, aşağıda örneklendirilmektedir:

"Evet, benim. Ben şahsen buraya, Hayal Şatosu'na sizlere hoş geldiniz demek için geldim. Aynı zaman da efendim Vıcık Domuz Şişkotop Hazretleri adına da sizlere hoş geldiniz diyorum. Buranın adının neden Hayal Şatosu olduğunu soracaksınız, size okullardaki gibi uzun ve sıkıcı açıklamalar yapmak yerine, hemen bir gösteri sunacağım." (s.119)

Söz konusu alıntıda, Vıcık Domuz Şişkotop adlı karakter adına konuşan bir başka karakterin eğitim kurumları ile ilgili, yani okullar ile ilgili çocuklara söylediği bir eğitsel öge kullanımı göze çarpmaktadır. Karakter, konuşması içerisinde okulların uzun ve sıkıcı açıklamalar yapılan yerler olduğunu, dolaylı olarak çocukların böyle yerlerden sıkıldığını ve anlatılan şeyler üzerinde tam olarak bir hakimiyete sahip olamadıklarını aktarmaktadır. Diyalog içerisinde yer alan karakterin verdiği bu bilgi, çocuk okur açısından düşünüldüğünde olumlu bir bilgi olmazken; sosyal açıdan düşünüldüğünde ise okulların yapısal olarak bir değişiklik içerisine gitmeleri gerektiğini okurlara hissettirmesi açısından olumlu bir eğitsel öge olarak değerlendirilebilir.

8. Öğüt Verme Amacı Güden Eğitsel Ögelerin İncelenmesi

İçeriksel açıdan incelendiğinde Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı çeviri çocuk kitabında, toplam 1 adet öğüt verme amacı güden bilgilendirici öge kullanımına yer verildiği gözlenmiştir. Söz konusu bu kullanımları açıklayan alıntılar, aşağıda örneklendirilmektedir:

"Ama Ursula şöyle demişti: İnsanlar aptaldırlar; çünkü kendilerini herkesten akıllı sanırlar. Eğer kazanmak istiyorsan onların oyununa gelmiş numarası yapacaksın." (s.49)

Yukarıdaki alıntıda, Ursula adlı karakter tarafından insanların sahip oldukları olumsuz özellikler hakkında çocuk okurlara genel bir açıklama yapılarak bir anlamda öğüt verildiği görülmektedir. Çocuk okur, olay örgüsü içerisinde yer alan olumsuz bilgi karşısında, yazar tarafından kurgulanan karakterlerce uyarılmakta; söz konusu bilginin kaynağı olan insanlara nasıl yaklaşması gerektiği konusunda dikkat çekilmektedir. Ancak karakter tarafından tüm insanların kötü ya da aptal olarak nitelendirilmesi etik ve ahlak çerçevesinde düşünüldüğünde doğru bir tutum olarak değerlendirilmemelidir. Bu durum, çocuk okur tarafından tüm insanların aynı sınıflandırma altına sokulabileceği tehlikesi düşünüldüğünde kitap içerisinde verilmemesi gereken bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ

Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı yapıtı, çocuklara kazandırılmak istenen veya kazandırılması planlanan farklı türden eğitsel öğeleri içeriğinde barındıran bir yapıt olarak araştırmamıza konu olmuştur.

"Yaşamın kaçınılmaz olarak bireylere yüklediği roller (İyi anne baba olma, iyi yurttaş olma, çevre duyarlılığına sahip olma, bilgiye ulaşma, ...vb.) 20. yüzyılda giderek daha çok artmıştır" (Yapıcı, 2004:2). İncelenen eserde, çocuklara kazandırılmak istenen eğitsel öğeler tasnif edilerek kendi içerisinde birtakım çözümlenmeler yapılmıştır. Bu bağlamda eser içerisinde çocuk okura kazandırılmak istenen eğitsel öğelerden nicelik olarak en çok karşımıza çıkanın "*sosyal eğitim ile ilgili eğitsel öğeler*" olduğu saptanmıştır. Söz konusu sınıflama altında yer alana eğitsel öğeler aracılığıyla çocuk okurlara; yalan söylememe, arkadaşlarıyla arasını iyi tutma, insan haklarına saygılı bir vatandaş olarak hayatını devam ettirebilme, kimsenin emirleri altında ezilmeden bağımsız yaşayarak kendi hayatını kendisi yönlendirebilme, sosyal bir çevrede yaşadığını unutmama ve diğer bireylere saygı/sevgi çerçevesinde insancıl bir yaklaşım gösterme, çevre temizliğine dikkat çekerek çevresel farkındalık bilinci kazandırma, küçük şeylerden bile mutlu olabileceğini öğrenme, 'sevgi' kavramının hayatının her anında ya da hayatının her alanında kendi bünyesinde taşıması gereken temel kavramlardan birisi olduğunu gösterme vb. konularda bilgilendirici tutum verilmek istendiği tespit edilmiştir. Kitap içerisinde çocukların bilişsel düzeyini ve karakter gelişimini doğrudan etkileyebilecek bu olumlu özelliklerin kazandırılmaya çalışılmasının, çocuğun benlik gelişimini başarı ile tamamlamasına yardımcı olabileceği düşünülebilir. Ayrıca söz konusu değerlerin çocuğa aktarılması konusunda kitap içerisinde yer alan karakterlerin etkin çabası ve gayreti gözetildiğinde, kendisini bu karakterler ile bağdaştıran çocuk okurun bu değerleri yadırgamadan daha kolay bir şekilde bünyesine empoze edebileceği çıkarımında bulunulması mümkün olacaktır.

Kitapta niceliksel olarak çocuklara kazandırılmak istenen ikinci tasnifin "*bilim eğitimi ile ilgili eğitsel öğeler*" olduğu görülmektedir. Bu durum, çocuğun sadece sosyal ve ahlaki alanlarda bilgilendirilmesinin dışında, ayrıca fen eğitimi, coğrafya eğitimi vb. alanlarda da bilgilendirilmek istenildiğinin bir göstergesidir. Söz konusu bilimsel bilgiler aracılığıyla çocuğun bilişsel şemasında gizil bir şekilde var olan bilgileri ortaya çıkararak bu bilgileri

benimseyebileceği, duyduğu yeni terim ya da olgular karşısında araştırma yapma düşüncesi güderek araştırmacı kişiliğini yavaş yavaş oluşturmaya başlayabileceği söylenebilir.

Çocuk okurun dış dünyayı algılamasında ve bazı olaylara dair yargılara ulaşmasında ebeveynleri kadar kendi akranlarından da etkileneceği ve akranlarının görüşlerini dikkate alabileceği düşünülebilir. Kitapta, çocuklara kazandırılmak istenen bir diğer eğitsel bilgi kategorisinin, ana ve yan karakterlerin dünyaya bakış açılarıyla öznel değerler ışığı altında çocuk okura kazandırılmak istendiği gözlenmiştir. Bu durum aracılığıyla olay örgüsü içerisinde yer alan kahramanları kendisiyle bağdaştıran çocuğun, söz konusu eğitsel öğeleri daha kolay anlamlandırabilmesine ve eğitsel iletileri özümseyerek kişilik yapısına olumlu bir farkındalık olarak ekleyebilmesine olanak sağlayacağı düşünülebilir.

İncelemeye tabii olan söz konusu eserde ayrıca çocuklara eğitim kurumları ile ilgili düşünceler, hayvanların yaşamı ve biyolojik özellikleri ile ilgili eğitsel bilgiler ve bazı sosyoekonomik durumları kapsayan öğütlerin verildiği tespit edilmiştir. Bu durum, çocuk okurun sadece belirli bir alan üzerinde bilgilendirilmek istenilmediğinin, kitabın disiplinler arası bir yapı güttüğünün ve çocuk okur üzerinde her alanda bilgisel bir birikim oluşturulmak istendiğinin bir göstergesi kabul edilebilir.

Çocuk eğitimi, çocukların belirli konu ya da disiplinler üzerinde bilişsel yapılarının geliştirilmesini hedef alan temel bir kavram olarak ele alındığında, Susanna Tamaro'nun *Büyülü Çember* adlı yapıtında yer alan 24 eğitsel öge ile çocuk okuru farklı alanlarda bilgilendirme amacı güdüldüğü gözlenmiştir. Söz konusu eğitsel öğeler çocuk eğitimi açısından genel olarak tahlil edilecek olunursa, çocuk okur üzerinde oluşturulmak istenen kişilik yapısı şu şekilde açıklanabilir:

1. Çocukların hayatın her alanında ahlaklı bir birey olmaları sağlanmalı; bu bağlamda çocuklara yalan söylememenin, özgür olabilmenin, çevre bilincine sahip olmanın, insancıl ilişkiler kurarak saygılı bir birey olmanın önemi benimsetilmelidir.
2. Çocukların sosyal hayatı düzenleyen yazılı ve sözlü kurallara bağlı ve ahlak prensiplerini ilke edinerek hareket eden bir birey olmalarının yanı sıra, bilimsel bilgiler ile donatılmış, vizyonu geniş ve çok boyutlu düşünerek araştırmalar yapan bireyler olarak yetiştirilmeleri sağlanmalıdır.
3. Çocukların bulunduğu yaşam evreninin 'sosyal' bir yapıda olduğu, bu sosyal yaşam içerisinde kendisinden başka canlıların da bulunduğu ve bu canlılara herhangi bir ayırım yapılmaksızın iyi bir şekilde davranılması gerektiğinin önemi kavratılmalıdır.
4. Çocuklara yaşadığı ortam içerisinde yer alan cansız varlıklar ya da objelerin ne gibi işlevlerinin olduğu tanıtılmalı ve cansız objeler ile canlı objeler arasında birtakım ilişkiler kurabilmelerinin önü açılmalıdır.
5. Sosyal hayat içerisinde belirli bir misyonu olan ve sorumluluk anlayışı ile çalışan eğitim kurumlarının işlerliği hakkında çocuklara bilgi verilmelidir.

Susanna Tamaro'nun yazmış olduğu *Büyülü Çember* adlı eser, içeriğinde yer alan ana ve yan karakterler aracılığıyla çocuklara kazandırmaya çalıştığı olumlu birtakım özellikler bağlamında, belirli bir olgunluğa sahip olan nitelikli bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır.

Barındırdığı eğitsel değerler ve olumlu nitelikler ışığında söz konusu eser, çocuk eğitimi kapsamında yazınsal bir değer olarak görülmeli ve çocuklara okutulması gereken temel eserlerden birisi olarak kabul edilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2008). Değer Eğitimi Akımlarına Genel Bir Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt: 6, No: 16, ss. 9-27 Aralık 2008.
- Aksoy, İ. (2011). Türklere Aile ve Çocuk Eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi The Journal of International Social Research* Cilt: 4 Sayı: 16 Volume: 4 Issue: 16
- Artun, E. (2009). Ortak Türk Kültürü Ürünlerinin Çocuk Edebiyatına Katkıları. <http://turkoloji.cu.edu.tr> Erişim Tarihi: 20.05.2017
- Aslan, K. A. (2002). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk Eğitiminde Sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi* (1), 2: 25-33
- Batur, Z. ve Yücel, Z. (2012). Ahmet Efendi'nin Çocuk Hikâyelerinde Değer Eğitimi ve Hikâyelerin Türkçe Eğitimine Katkısı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 7/4, Fall, p. 1031-1049, ANKARA-TURKEY
- Cırık, İ. (2008). Çok Kültürlü Eğitim ve Yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H.U. Journal of Education)* 34: 27-40.
- Erbay, N. (2014). Hayriyye-i Nâbi, Lutfiyye ve Telemak Aynı Yüzyılların Farklı Kültürlerinden Çocuklara Ortak Nasihatler. *A. Ü. Türkîyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]* 51, s.171-185 Erzurum.
- Geçgel, H. ve Ak, N. (2007). Aziz Nesin'in Öykülerinde Çocuk ve Eğitim Teması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Bucağ Eğitim Fakültesi Dergisi*. sayı 22: s. 115-124
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle Çocuk Edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Özen, Y. ve Gülaçtı, F. (2010). Duyuşsal Alan Öğrenilerinden Sevgi ve Sevgi Kuramları (Sevgiye Dair Söylenceler). *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 2
- Özensel, E. (2003). Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değer. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (3), 217-239.
- Özgen, K. M. (2005). Farabi'nin Mutluluk Anlayışı. *Yayımlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Öztürk, N. (2016). Arkadaşlık Becerisi Psiko-Eğitiminin 9-12 Yaş Arası Öğrencilerin Arkadaşlık Niteliğine Etkisi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları.
- Sınar, A. (2013). *Türkiye'de Çocuk Edebiyatının Gelişimi*. Korkmaz, R. (Ed.), *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000 El Kitabı* içinde (s.575) Ankara: Grafiker Yayınları.
- Tamaro, S. (2017). *Büyülü Çember* (çev. Cendey, E.) İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Şimşek, H. (2009). Eğitim Tarihi Araştırmalarında Yöntem Sorunu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, yıl: 2009, cilt: 42, sayı: 1, 33-51.
- Töremen, F. (2011). *Eğitimle İlgili Temel Kavramlar*. Töremen, F. (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (s.12) İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık
- Uludağ, E. (2009). Çocuk Edebiyatı ve Klâsik Dönem Örneğinde Nâbi'nin Hayriyye'si. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/7 Fall.
- Yapıcı, M. (2004). Eğitim ve Yabancılaşma. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. ISSN: 1303-5134

EXTENDED ABSTRACT

The Analysis of Susanna Tamaro's "Magical Circle" from Children and Education

Introduction

Education is the process of changing people's behavior in a variety of ways in a permanent way. Today, education is transferred to the individual who is a social entity through different methods and the individual affects his personality. When considered from this point of view, it is great to educate people's about their life in unity and solidarity in social order. One of the factors that play a leading role in the transfer of education is the books. Textbooks, or books of different genres that deal with various topics, affect peoples from childhood to adulthood cognitively, emotionally, and dynamically, making them ready for social life. One of the book types that contribute to children's development and offer them different experiences is novels. Novels; events in which multiple events are presented to the readers in the context of a large character set. Educational items in the novels play an important role in developing the people in an open and latent way from childhood to adulthood. From childhood to adulthood, people will have positive self-esteem through the various educational items contained in the novels. People who gains different values in the novels will be able to realize himself in social life and make a difference.

Method

In the study, Susanna Tamaro's children's novel 'Magical Circle' has been examined in terms of the educational concepts contained in its. The study was structured within the framework of qualitative research methods and document review was used as the data collection technique. The review of the document is based on the principle of multidimensional examination of the various materials that are the subjects of the research. In this context, the book has been studied in a wide frame, with the book being provided and the items including the value of education have been identified. The book includes social science education, science education, educational ideas to be given with personal thoughts, educational items related to inanimate objects, educational items that describe an object or concept, educational items about child education, educational items about education institutions and educational items about some advices, a total of 24 educational elements were identified. Educational items determined by the content of the book are examined in detail and some conclusions are drawn on the positive / negative effects on the children.

Results and Discussion

As a result of the research, Susanna Tamaro's novel "Magical Circle" was found to contain rich educational material. It has been found that this situation positively affects the different developmental characteristics of children's readers and positively influences the cognitive, mental and psychological development of children's readers. Through the book, children readers will gain a better understanding of their place in the society with the educative texts contained in the book and gain experience on how to behave in the social environment. The positive values that children gain will be the basis for their ability to develop a better cognitive, mental, and emotionally self in their future life. It is aimed to create an awareness within the literature about the field of education related with the education which holds an absolute place in the concept of education through research.

Çocuk Eğitimi ve Kitap Okuma Alışkanlığı Üzerindeki Aile Etkisi: Susanna Tamaro “Kitaplardan Korkan Çocuk” Örneği

*Yusuf ASLAN¹ & Mehmet Burak HARPUT¹

¹Mersin Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi: 30 Kasım 2017 Kabul Tarihi: 30 Aralık 2017

Özet:

Bu çalışmada evrensel çocuk edebiyatı yazarlarından Susanna Tamaro'nun “Kitaplardan Korkan Çocuk” adlı çeviri çocuk kitabı incelenmiştir. Kitaptaki aile ve çocuk arasındaki ilişkiden yola çıkılarak ailenin çocuk eğitimindeki etkisinin sosyal öğrenme kuramı ışığında ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Davranışçı kuramların deneysel metotlarına tepki olarak ortaya çıkan sosyal öğrenme kuramına göre öğrenmenin gerçekleşmesi bireyin içinde bulunduğu çevreyle ilişkilidir. Bu kuramın savunucuları öğrenen kişinin çevresindekileri izleyerek onların davranışlarından olumlu ya da olumsuz sonuçlar çıkardığını ve çıkarılan bu sonuçlara göre öğrenmenin gerçekleştiğini öne sürmektedirler. Çalışma kapsamında Susanna Tamaro'nun “Kitaplardan Korkan Çocuk” adlı kitabı çocuk eğitiminde sosyal öğrenme kuramı bağlamında incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi metodu kullanılmıştır. Kitaptaki veri taramaları sonucunda rol modeller iki farklı yaklaşımla ele alınmıştır. Buna göre olumlu rol model olması beklenen anne-baba olumsuz rol model olurken başkahraman Leopoldo'nun parkta tanıştığı yaşlı ve kör adam ise olumlu rol model olarak sunulmuştur. S. Tamaro ebeveynlerin olumsuz tutumlarını ve doğru bildikleri yanlışları eleştirmek için bu tezatlıktan faydalanmıştır. Sosyal öğrenme kuramının çocuk eğitimine etkisini inceleyen bu çalışmada Susanna Tamaro'nun eserinden hareketle ailenin çocuk eğitimindeki etkisi incelenmiştir. Sonuç olarak araştırmaya konu olan roman üzerinden ailelerin çocuk eğitiminde yaptıkları yanlışlıklar sosyal öğrenme kuramının rol-model anlayışı ışığında olumlu ve olumsuz rol model örnekleriyle açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Susanna Tamaro, çocuk eğitimi, sosyal öğrenme kuramı, Kitaplardan Korkan Çocuk

Abstract

In this study, the translated children's book which is titled “Kitaplardan Korkan Çocuk” by Susanna Tamaro, the author of Universal children's literature, has been examined. It is aimed to reveal the effect of the family on child education in terms of social learning theory by analyzing the relationship between the family and the child in the book. According to the social learning theory which emerged as a reaction to the experimental methods of behavioral theories, the realization of learning is related to the environment in which the individual lives. Advocates of this theory argue that by following the people around, the learners obtain positive or negative results from their behaviours, and learning takes place according to these results. In the scope of study, Susanna Tamaro's book that is titled “Kitaplardan Korkan Çocuk” has been examined in the context of social learning theory in child education. In the study, document analysis method has been used as a qualitative research method. As a result of the data review in the book, role models have been examined in two different approaches. According to this, while parents who are expected to be positive role model are negative role model, the old and blind man whom Leopoldo, the protagonist, met in the park has been presented as a positive role model. S. Tamaro has benefited from this contradiction in order to criticize parents' negative attitudes and their mistakes which they know as true. In this study which examines the effects of social learning theory on child education, the effect of the family on child education has been examined in the light of Susanna Tamaro's book. In conclusion, through the book which is the subject of that study, the mistakes that parents make on child education has been explained with the examples of

*Sorumlu Yazar E-mail: ysfasln92@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0001-6898-5174

positive and negative role-models in the light of the role-model understanding of social learning theory.

Keywords: *Susanna Tamaro, child education, social learning theory, Kitaplardan Korkan Çocuk*

GİRİŞ

Geçmişten günümüze “çocuk” kavramının açıklaması yapılırken birçok farklı görüşün olduğu görülmekte ancak her alanda değişik şekillerde açıklanan “çocuk” kavramının ortak bir tanımı yapılamamaktadır. Genel anlamıyla bakıldığında TDK Türkçe Sözlük (2011: 556)’te “bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak” şeklinde tanımlanan çocuk, Şahin’e (2007: 3) göre “doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır. 0-15 yaş grubunu içine alır.” Ciravoğlu (2000: 11) ise çocuk kavramını “gün gün adım adım olgunlaşan büyüyen, bu amaçla eğitilen insan, yurttaş.” şeklinde açıklamıştır. Buna göre çocuk olgunlaşmamış, yetişkinlik düzeyine erişememiş bir bireydir. Çocuğun büyümesi ve gelişmesiyle birlikte zihinsel olarak da yetişkinlik düzeyine erişerek olgun bir birey olması beklenir. Burada sözü edilen “olgunlaşma” ve “büyüme” kavramları çocukların fiziksel ve bilişsel olarak gelişimlerini tasvir eder. Çünkü her insan doğumdan yaşlılık dönemine kadar fiziksel ve bilişsel olarak çeşitli aşamalardan geçer. Bu aşamaları başarıyla atlatan çocuklar toplumun bir ferdi olarak yaşamlarını sürdürür. Bir bireyin fiziksel ve bilişsel olarak sağlıklı gelişebilmesi ve toplum içinde yetişkin bir birey olabilmesi için eğitim olmazsa olmaz bir unsurdur. Bunun için de Piaget’in bilişsel gelişimi sınıflandırdığı ve erken çocukluk olarak adlandırılan dönemden itibaren çocukların eğitimine başlanmalıdır. Çünkü erken çocukluk olarak ifade edilen dönem, çocukluğun 0-6 yaş arasındaki yıllarıdır. Bu süreci diğer gelişim dönemlerinden ayıran en önemli yön, bireylerin ilerleyen yıllarda sahip olabilecekleri potansiyelin erken çocukluk yıllarında büyük ölçüde belirlenmiş olmasına bağlı olarak açıklanmaktadır (Şahin ve Dostoğlu, 2014 :610). Yani bir birey, çocukluk döneminde edindiği kazanımlarla olgunlaşır ve fiziksel olarak olduğu kadar bilişsel olarak da ergenlik seviyesine ulaşır. Eğitim, bu amaçla çocukları yetişkinliğe hazırlayan ve onların sağlıklı bir şekilde gelişmelerini sağlayan en temel faktördür. Günümüzde 0-6 yaş aralığı okul öncesi dönem olarak da adlandırılmakta, bu yaş aralığındaki çocuklar anaokulu ve anasınıfları ile formal eğitimle tanışmaktadır. Ancak yine de erken çocukluk dönemindeki bir çocuğun aldığı eğitim içinde bulunduğu aile ile başlar. Çocukların kişiliklerinin büyük oranda oturduğu bu dönem aile ile en fazla iç içe olduğu dönemdir. Dolayısıyla çocuk eğitiminde en büyük görev aile bireylerine düşmektedir. Çünkü ebeveynler çocuklarının hayatta sahip oldukları en önemli öğretmenleridir. Çocuğun sosyal, duygusal, zihinsel ve fiziksel yönden gelişimi ilk olarak ailede başlamaktadır. Aile çocuğun okul başarısında ve olumlu davranışlar geliştirmesinde hayati rol oynamaktadır (Chow vd., 2004: 4; PTA,2005: 1 akt. Tezel Şahin ve Özbey, 2007: 8). Buna göre çocuğun olumlu davranış geliştirmesinde en büyük görev ebeveynlere düşmektedir. Çünkü çocuğun kişilik gelişimi, çocukluk döneminden itibaren çevresinde yaşayan insanların dolayısıyla anne ve babasının davranış ve tutumlarını taklit etmesiyle başlar. Anne ve baba, çocuğa nasıl davranırsa çocuk da etrafındakiler öyle davranışlar sergilemeye başlayacaktır. Bunun yanında çocuğun anne ve babasını rol model olarak seçmesi anne ve babasının davranışlarını taklit etmesini kaçınılmaz kılacaktır. İyi ya da kötü, ahlaki ya da ahlaki olmayan her davranışı ilk olarak aile bireylerinden gören çocuk, kişilik gelişimini de bu doğrultuda şekillendirecektir. Ayrıca çocuğun dil gelişimi de yine aile sayesinde şekillenecektir. Yine aile ortamında kazanılan ve çocuklarda dil gelişiminin sağlıklı bir şekilde ilerlemesine yardımcı olan en önemli araçlarından biri de okuma alışkanlığıdır. Maden’e göre (2012: 2) dil eğitimi içinde hem dil bilincinin hem de diğer becerilerin etkili bir biçimde kazandırılmasında ayrı bir değere sahip

olan okuma, temel eğitimin başından başlayarak yükseköğretimin sonuna kadar tüm eğitim disiplinleri içinde birincil edinim ve paylaşım aracı olarak kullanılmaktadır. Okumanın önemini ifade Maden'in görüşünü destekler nitelikte benzer bir açıklama da Elbir ve Bağcı (2013: 232) tarafından yapılmıştır. Buna göre bireylerin okuma becerisini kazanabilmesi için fiziksel ve zihinsel yetilere sahip olmanın yanı sıra bu beceri ile ilgili eğitimi almış olması da önemlidir. Okuma eğitimi ailede başlamaktadır. Çocuklar ile birlikte okunan hikâyeler onların okuma eğitimi için gerekli hazır-bulunurluklarının hazır hale gelmesini sağlamaktadır. Yani çocuklarda okuma alışkanlığının yerleşmesi ailede başlamakta ve okuma alışkanlığı eğitsel olarak çocuklara büyük yararlar sağlamaktadır. Dökmen (1994) ise, çocukların ve gençlerin okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanmasında anne ve babanın rolünü "modelden öğrenme" ilkesi çerçevesinde değerlendirmekte, çocukların ve gençlerin yeterli miktarda ve gerekli kalitede okuması isteniyorsa, modelden öğrenmelerini sağlayacak ortamın hazırlanması gerektiğine işaret etmektedir. Çocukların okumayı modelden öğrenebilecekleri ilk ve en önemli ortam olarak ise "aileyi" göstermektedir (akt. Topçuoğlu Ünal ve Yiğit, 2014: 310). Çocukların bilişsel, sosyal ve fiziksel yönden gelişimi üzerinde bu denli etkili olan ailelerin ise çocuklarını yetiştirebilecek bilinçte olması gereklidir. Çünkü aile bilinçli ise çocuk da bu doğrultuda doğru ve sağlıklı bir gelişim gösterecektir. Ailenin çocuk yetiştirirken yaptığı yanlışlar çocuğun tutum ve davranışlarına doğrudan etki edecek ve ilerleyen dönemlerde çocukta tamiri zor durumlara sebep olacaktır. Bu çalışmada örneklem olarak seçilen Susanna Tamaro'nun Türkçe'ye çevrilmiş olan çocuk romanı "*Kitaplardan Korkan Çocuk*" tam da bu noktada belirgin bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Roman içerisinde okumaktan nefret eden bir çocuk karakter ve çocuk eğitimi açısından büyük yanlışlıklar yapan bir ebeveyn vardır. Söz konusu romandan yola çıkarak bu çalışmada ailenin çocukların eğitimi ve okuma alışkanlığı kazanmaları üzerindeki etkisi ve bu konuda yapması gerekenler ortaya konularak yine söz konusu roman üzerinden ailelerin çocuk eğitimi ve okuma alışkanlığı kazanmaları konularında yaptıkları hatalar saptanmaya çalışılmıştır.

Sosyal öğrenme kuramı davranışçı kuramların katı ve kompleks deneylerinin insan davranışlarını açıklamakta yetersiz olduğunu savunarak ortaya çıkmıştır. Sosyal öğrenme kuramı öğrenmenin bireyin çevresindekileri gözlemlemesiyle meydana geldiğini öne sürer. Sosyal öğrenme kuramcıları öğrenmenin gözlemden hemen sonra gerçekleşmediğini, gözlemlenen davranıştan çıkarılan sonuçlar ile bireyin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda öğrenilen davranışın ihtiyaç duyulduğu anda kullanıldığını söylerler. Sosyal öğrenmeyi etkileyen birtakım faktörler vardır. Bu faktörler model alınan kişinin özellikleri, gözlemci özellikleri ve davranış özellikleri olmak üzere üçe ayrılır. Gözlemci özellikleri, dolaylı öğrenme kapasitesi, öngörü kapasitesi, sembolleştirme kapasitesi, öz yargılama kapasitesi, kendini düzenleme kapasitesi ve öz yeterlilik altı başlığa ayrılır. Kendini düzenleme kapasitesi, bireyin gözlemlediği davranışı kendi ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda içselleştirip, gerek gördüğü zaman davranışı gerçekleştirmesidir. Bu çalışmada sosyal öğrenme kuramını etkileyen faktörlerden özellikle kendini düzenleme kapasitesi üstünde durulmuştur.

YÖNTEM

Bu çalışmada bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırmayı, "gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma" olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39). Nitel araştırma modelinin uygulaması ise doküman incelemesi yöntemiyle sağlanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular

hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelenmesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir. Belge yoksa tarih de yoktur (Madge, 1965: 75 akt. Ünal ve Ünal, 2011: 146). Bu açıdan bakıldığında söz konusu çalışma için nitel araştırma modeli uygundur.

Bir araştırma sürecinde, araştırma problemine uygun araştırma yönteminin belirlenmesinden sonra, araştırma evreninin belirlenmesi ve bu evrenden örneklemin seçilmesi aşaması gelir (Gül ve Özen, 2007: 395). Karasar'a (2002: 109) göre evren (population), araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür. Söz konusu çalışmada evren, çocuk edebiyatı eserleri, araştırmanın örnekleme ise basit seçkisiz örneklem yoluyla seçilen Susanna Tamaro'nun "Kitaplardan Korkan Çocuk" adlı çeviri çocuk romanıdır.

Bu çalışmada Susanna Tamaro'nun "Kitaplardan Korkan Çocuk" adlı çeviri çocuk romanı incelenmiş, söz konusu eserden yola çıkılarak ailenin çocuk eğitiminde ve çocuklara kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasındaki etkisi tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca eserden yola çıkarak ailelerin çocuk eğitiminde yaptığı hatalar tespit edilerek çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırmada yaptıkları yanlışlar ortaya konulmak amaçlanmıştır. Buna göre çalışmada, "Ailenin çocuk eğitiminde ve çocuklara kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasındaki etkisi nedir?" ve "Ailelerin çocuk eğitiminde ve çocuklara kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasında yaptığı yanlışlar nelerdir?" şeklindeki sorulara yanıt aranmış, elde edilen sonuçlar ve çıkarımlarla söz konusu sorulara çocuk edebiyatı düzleminde cevap verilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada Susanna Tamaro'nun "Kitaplardan Korkan Çocuk" adlı çeviri çocuk romanı edinilerek söz konusu eser, aile ve çocuk ilişkisi açısından incelenerek ailenin çocuk eğitiminde ve çocuklara kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasındaki etkisinin yanı sıra aynı konu üzerinde yaptıkları yanlışlıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada edinilen "Kitaplardan Korkan Çocuk" adlı roman Eren Cendey tarafından Türkçeye çevrilmiş ve Can Çocuk Yayınları'ndan 2016 yılında 40.baskısı çıkmıştır.

BULGULAR

Bu çalışmada Susanna Tamaro'nun "Kitaplardan Korkan Çocuk" adlı çeviri çocuk romanı incelenmiş ve bu eserden yola çıkılarak ailenin çocukların eğitimindeki yeri ve önemi ortaya konulmuş ayrıca çocuk eğitiminde ve çocukların kitap okuma alışkanlığı kazanmaları üzerindeki aile etkisi tespit edilerek aynı konu üzerinde ailelerin yaptığı yanlışlık ve hatalar saptanmıştır. Çalışmanın örneklemini oluşturan eserin künyesi aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo1: İncelenen Kitabın Künyesi

Kitabın Adı	Yazarı	Çevirmeni	Resimleyeni	Yayınevi	Baskısı	Basım Yılı	ISBN
<i>Kitaplardan Korkan Çocuk</i>	<i>Susanna Tamaro</i>	<i>Eren Cendey</i>	<i>Mustafa Delioğlu</i>	<i>Can Çocuk Yayınları</i>	<i>40. Baskı</i>	<i>2016</i>	<i>978-975-8440-86-3</i>

Araştırmada incelenen eserde olay örgüsü "Leopoldo" adındaki 8 yaşında bir çocuk etrafında şekillenmektedir. Olayın diğer önemli kahramanları Leopoldo'nun anne ve babası ile parkta tanıştığı ve gözleri görmeyen yaşlı bir adamdır. Yazar tarafından henüz kitabın başında Leopoldo şu şekilde tanıtılmaktadır:

"...Bir önceki gün onun doğum günüydü; sekizinci doğum günü ve gerçekten pek hüznünlü bir gün olmuştu. Armağan olarak, uzun süredir arzu ettiği bir şeyi; bir çift koşu ayakkabısını istemişti. Kentte yaşasa bile koşmaya bayılıyordu. Koşarken havanın yüzüne çarptığını hissediyor, bu onu neşelendiriyordu..." (s.7)

Buradan anlaşılacağı üzere Leopoldo, doğum günü hediyesi olarak uzun süredir bir koşu ayakkabısı almak isteyen ve koşmayı çok seven bir çocuktur. Ancak koşmaya pek fırsat bulamayan Leopoldo kırlarda ya da deniz kıyısında koşmayı çok istemektedir:

"...Ne yazık ki koşmak için eline pek fırsat geçmiyordu; hatta okuldaki beden eğitimi dersi dışında buna hiç mi hiç olanak bulamıyordu. Aslında o, kırlarda ya da deniz kıyısında koşabilmeyi isterdi..." (s.7-8)

Arkadaşları gibi kırlara gitmek isteyen Leopoldo anne ve babasının tutumu nedeniyle bu isteğini hiçbir zaman gerçekleştirememektedir. Bu durum romanda şu şekilde anlatılmaktadır:

"Pek çok sınıf arkadaşı hafta sonları anne babasıyla kırlara gidiyordu, ama o hiç gitmemişti. Annesi de babası da kent dışına çıkmayı sevmiyorlardı. Annesi farelerden ve örümceklerden korkardı, babası da öyle tembeldi ki bütün boş zamanlarını evde kitap okuyarak geçirmeyi yeğliyordu." (s.8)

Buna göre romanda buraya kadar olan bölümde 8 yaşında bir çocuk olan Leopoldo'nun ruhsal tasviri yapılarak çocukluğunu yaşama arzusu ve oyun oynama isteği anlatılmıştır. Ayrıca Leopoldo'nun anne ve babasının kişilikleri ve hayata bakış açıları anlatılarak karakterlerin tanıtımları sağlanmıştır. Burada görüldüğü üzere Leopoldo'nun anne ve babası çocuklarının isteklerini görmezden gelen ve ilgi alanlarını umursamayan yapıda insanlardır. Romanın ilerleyen bölümlerinde Leopoldo'nun doğum günü hediyesi olarak bir çift koşu ayakkabısı yerine bir çift kitap alması sonrası yaşadığı hayal kırıklığı ve üzüntü yazar tarafından şöyle aktarılmıştır:

"Paketin kâğıdını, içinde patlamaya hazır bir bomba varmışçasına yavaş yavaş yırtmış, isteksizce açmıştı. Sonunda bir çift koşu ayakkabısı yerine parlak kaplı iki kitapla burun buruna gelince artık buna hiç dayanamamış, öfkeyle hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamıştı." (s.8)

Buna göre Leopoldo, anne ve babasının kitap takıntısından bıkmış, kitaplardan nefret eden bir çocuktur. Anne ve babası ise çocuklarının kitaplara ilgilenmediğini anlayamayacak kadar ilgisiz ebeveynlerdir. Bu durum yazar tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

"Sekiz yıl birlikte yaşadktan sonra annesiyle babasının oğullarının kitaplarla hiç ilgilenmediklerini anlamamış olmaları ona olanaksız görünüyordu. Onlar kitap seviyor olabilirlerdi, tamam ama bu nedenle oğullarının da kitaplara bayılması gerekmiyordu ki! Kara lekelerle dolu beyaz kâğıtlara bakar bakmaz, sanki atlıkarıncaya binmiş gibi başı dönmeye başlıyordu." (s.10)

Burada görüldüğü üzere Leopoldo anne ve babasının tutumunu anlamamakta ve kitap okumaya başlayınca "sanki atlıkarıncaya binmiş gibi başı dönmeye başlamaktadır." Bu ifade romanın ilerleyen bölümlerinde Leopoldo'nun gözlerinin bozuk olduğunun anlaşılmasına kadarki tek ipucudur. Leopoldo yakını göremediği için kitapları okuyamamakta ancak anne ve babası bu durumun farkında değildir. Romanın ilerleyen kısımlarında Leopoldo'nun okuldaki notları çok kötü olduğu için annesinin telaşlanarak onu bir ruh doktoruna götürdüğü ifade edilmektedir. Birtakım tetkiklerden sonra doktor, Leopoldo'da "kitap korkusu" olduğunu söyleyerek çocuğun televizyondan, video oyunlarından uzak tutularak kitap okumaya zorlanması gerektiğini tavsiye etmiştir:

"Doktor, onları kapıdan uğurlarken, "Hanımefendi, suç televizyonun, video oyunlarının. Çocuğunuzu bunlardan uzak tutun, onu okumaya zorlayın, aklını kullanmasını öğütleyin. Birkaç ay sonra mucizevi sonuçlar alacaksınız." "(s.11)

Burada çocuğunun okuldaki başarısının düşük olduğunu gören bir anne telaşlanmış, çocuğunun durumunu öğretmenleriyle görüşmek ya da çocuğuyla sağlıklı bir iletişim kurarak durumun nedenleri ve çözüm arayışlarını paylaşmak yerine çareyi ruh doktorunda aramıştır. Roman içerisinde Leopoldo doktorun söylediklerine karşı çıkararak çok az televizyon izlediğini ve video oyunu bile olmadığını söylemiş ancak annesinin kesin tavrını değiştirememiştir:

"Otomobile binerlerken, annesine dönmüş ve "Biliyorsun, ben az televizyon seyrediyorum," demişti. "Doktorun söylediklerini duydun değil mi?" demişti annesi, "Demek ki az bile seyretsen, dokunuyor." "Ve benim asla bir video oyunum olmadı." Annesi omuzlarını silkimişti: "Ben senin okulda neler yaptığını biliyor muyum? Belki de ders çalışacağın yerde, arkadaşlarının oyununa yapışıp kalıyorsundur." (s.12)

Yukarıdaki örnekte bir ebeveynin çocuğunun sözlerine itibar etmeyerek onu dinlemeden suçladığı görülmüştür. Bu durum sağlıklı bir çocuk yetiştirme tarzı değildir. Çünkü çocuk eğitiminde çocuğa kendini ifade ve söz hakkı tanınmadan zorba bir tavır ve baskıyla bir şeyler yaptırmaya çalışmak çocukların psikolojik olarak çöküntü içine girmelerine sebep olabileceği gibi onların zihinsel olarak da geri dönülemeyecek hasarlar almalarına neden olabilir. Romanda da Leopoldo'nun anne ve babası aynen bu şekilde davranmaktadır. İlerleyen bölümlerde Leopoldo sıkı bir baskı altına alınarak tabiri caizse canından bezdirilmiştir:

"O günde sonra, kitap korkusu hastalığını yenmek için anne ve babası önemli kararlar almaya başlamışlardı. Televizyon, kara bir çöp torbasına sarılmış, bir zincirle sıkı sıkıya bağlanmış, bu da yetmezmiş gibi ucuna bir asma kilit takılmıştı. Her sabah, okula gitmeden önce annesi sınıfta video oyunu oynayıp oynamadığını denetlemek için parmak uçlarına kömür sürüyordu. Sonra sırtındaki okul çantasının ağırlığı altında ezilerek merdivenlerden inerken, arkasından çığlık çığlığa bağıyordu: "Geldiğinde ellerin temiz olursa, yandın demektir!" (s.12)

Burada görüldüğü üzere Leopoldo ve ailesi üzerinden çocuk ve aile ilişkisinin yanlış bir örneği verilmiştir. Bir çocuğun kitap okuması için çeşitli zorlamalar ve sosyal hayatına kısıtlamalar getirilerek adeta çocuğa bir köle gibi muamele edilmeye başlanmıştır. Bu durum romanın ilerleyen bölümlerinde de devam etmektedir:

"Bu karar üzerine, babası Leopoldo'nun günde yüz gram okumayla işe başlayabileceğini söyledi. İlk hafta yüz gram, ikinci hafta iki yüz gram, üçüncü hafta üç yüz gram kitap okuyacak

ve böyle böyle artıracaktı. Bu aşamalara uyulursa, yazdan önce şu andaki kilosuna denk ağırlıkta kitap okumuş olacak ve iyileşecekti." (s.14)

Bu baskı ve zorla kitap okutma uygulamaları yüzünden psikolojisi bozulan Leopoldo, geceleri uyuyamamaya ve korkunç rüyalar görmeye başlar. En sonunda bu duruma dayanamayan Leopoldo anne ve babasıyla konuşarak kitap okumanın neden böylesine önemli olduğunu sorar:

"Annesi onu akşam yemeğine çağırdığında Leopoldo düşünmüş taşınmış, ne yapacağına karar vermişti. Annesiyle babasına okumanın neden böylesine önemli olduğunu soracaktı. Son aylarda düşünmüş düşünmüş, ama ona okumanın neden gerekli olduğunu bir kez bile açıkladıklarını anımsayamıyordu." (s.18-19)

Burada görüldüğü üzere anne ve babasının kitap okuma baskısına dayanamayan Leopoldo kitap okumanın neden önemli olduğunu sorgulamaya başlar. Doyurucu ve mantıklı bir cevap arayan Leopoldo anne ve babasından istediği yanıtları alamaz:

"...Leopoldo derin bir soluk aldı ve sonra bir çırpıda şöyle dedi: "İyi ama kitap okumak neden gereklidir?" (s.19)

Bu soruyu beklemeyen ebeveynler ise Leopoldo'yu tatmin edecek ve kitap okumanın neden önemli bir etkinlik olduğunu kavratacak yeterli cevaplar veremezler:

"Annesi yerine geçip otururken, "Ne biçim bir soru soruyorsun böyle?" dedi. Leopoldo, "Neden kitap okumak gerekir?" diye sorusunu yineledi. "Çünkü," dedi böreğini üfleyen babası, "okuyan insan, her şeyi bilir. Her şeyi bilen insan, her şeye egemen olur." " (s.19)

Romanda devam eden diyalogta Leopoldo kitap okumanın önemini anlamasını sağlayacak sorular sormaya devam eder ancak yine beklediği cevapları bulamaz:

"Çünkü okumak önemlidir," diye ekledi annesi de. Leopoldo çatalıyla böreklerinden birine dokundu. "Vali de önemli ama herkes Vali mi oluyor?" "Okumak kazandırır," dedi annesi. "İnsan okumazsa, boş bir kafayla dolaşır, bu da hiç hoş bir şey değildir." Bu arada böreğinden bir lokma yutmayı başarmış olan babası da konuya yeni bir bakış açısı getirerek, "Okumak bizi geliştirir," diye ekledi. "Kitaplar olmazsa insan mutlu olamaz." (s.19-20)

Burada görüldüğü üzere okumanın önemini sorgulayan bir çocuk olan Leopoldo, anne ve babasını zorlayacak sorular sorar. Ancak ebeveynlerinden kendisini tatmin edecek bir yanıt bulamaz. Leopoldo onlardan sadece "okumak önemlidir", "okumak insanı mutlu eder", "okumak bizi geliştirir" gibi sığ cümleler ve açıklamalar duyar. Bu açıklamalar Leopoldo'ya inandırıcı ve gerçek gelmemiş, havada kalmıştır. Bunun üzerine Leopoldo yaşadığı bir olay üzerine kitapların neye yaradığını anlamaya çalışır:

"Bir keresinde okuldaki sıra arkadaşının evine öğle yemeğine konuk olmuştu. O çocuğun annesiyle babasının bir pastaneleri vardı. Leopoldo o evde telefon rehberinin dışında tek bir parça kâğıt görmemişti. Ama o evde harika yemekler yemişti, kendi evinde hiç olmadığı kadar eğlenmişti. O arkadaşının anne babası hiç kitap okumamış olsalar bile gerçekten pek neşeli bir aileydiler. Peki buna ne demeliydi? Kitaplar mutlu etmeye yaramıyorsa, başka neye yarıyorlardı?" (s.20)

Kitapların mutluluk vermediğini anlayan Leopoldo anne ve babasının kitap okuma baskından kurtulmak için çareyi evden kaçmakta bulur:

"Leopoldo güneş doğarken okul çantasına kazağını, pijamasını koydu; çantanın yan gözlerine de ikinci kahvaltısında yediği topkeklerden sokuşturdu. Evden kaçmaya karar vermişti. Hiçbir şey, ama hiçbir şey, onun düşüncesini değiştiremezdi." (s.20)

Görüldüğü üzere ailesinin baskısını kaldıramayan ve kitap okumanın neden gerekli olduğu sorusuna inandırıcı cevaplar bulamayan Leopoldo evden kaçır. Burada ebeveynlerin çocuk yetiştirmede yaptıkları bir diğer yanlış görülmektedir. Çocuklara zorlayarak ya da baskıyla bir şeyler yaptırmak ya da istedik davranışlar sergilemelerini sağlamaya çalışmak son derece yanlıştır. Çünkü bir çocuk hassas bir yapıya sahiptir. Onları zorlamadan, üzerlerinde baskı kurmadan, onları incitmeden onlara yapmaları gereken davranışları neden yapmaları gerektiği ya da yapmamaları gereken davranışları neden yapamayacakları anlayacakları biçimde anlatılmalı ve davranışlarında olumlu yönde bir değişim sağlanmak isteniyorsa onlara örnek teşkil edecek davranışlar sergilenmelidir. Bir çocuğa "dedimi yap, yaptığımı yapma" demek geçersiz bir anlayıştır. Çünkü çocuklar en yakınlarındaki insanları rol model olarak görür ve onların davranışlarını taklit etmeye başlar.

Romanın bu bölümüne kadar Leopoldo ailesi tarafından zorla kitap okutturulmaya çalışılan ancak kitap okumanın neden gerekli olduğunu ya da neye faydalı olduğunu bilmeyen bir çocuktur. İlerleyen bölümlerde yazar, Leopoldo'nun "kitap korkusu"nu yenmesini sağlayacak "yaşlı adam"la tanışmasını anlatmaktadır:

"Sonunda gözüne, çok yaşlı, bastonlu, kara gözlüklü bir adamcağızın tek başına oturduğu bir bank ilişti. Adamın kör olduğunu düşündü, hiç zaman yitirmeden yanına oturdu, çantasını açtı, kekini çıkarttı. Kekin kâğıdı hışırdayınca, yaşlı adam önce şöyle bir silkindi, sonra başını kaldırıp sordu: "Sen kimsin?" (s25-26)

Bu bölümde yaşlı adamla tanışan Leopoldo onun hayat hikayesini dinler. Yaşlı adam, parkta tek başına bir çocuk gördüğünde aklına hep onun evden kaçmış olduğunun geldiğini çünkü küçükken kendisinin de evden kaçtığını anlatır. Yelkenli bir gemiyle dünyanın etrafını on sekiz kez dolaştığını ve birçok olağanüstü olay yaşadığını ve en sonunda bu olaylardan birinde gözlerini kaybettiğini anlatır. Bütün bu olayları dikkatle ve heyecanla dinleyen Leopoldo yaşlı adamla birlikte yemek yemek için bir lokantaya gider. Burada sohbetlerine devam ederlerken yaşlı adam hayatında bir tek pişmanlığı olduğunu onun da sevdiği bir kitabın sonunu öğrenmeden kör olması olduğunu söyler:

"...Gerçekte benim de bir pişmanlığım var, bu nedir biliyor musun? Sevdiğim bir kitabı okuyup bitirememiş olmamdır." (s.32)

Bunu duyan Leopoldo nazik olması gerektiğini düşünerek kitabın konusunu sorar. Bunun üzerine yaşlı adam kitabın konusu anlatmaya başlar. Başlardaki çekingenliğini üzerinden atan Leopoldo yaşlı adamın anlattığı öyküyü ilgiyle dinlemeye başlar ve sonunda yaşlı adamı kitapçıya götürerek kitabın sonunu ona okumak ister:

" "Akluma bir fikir geldi!" diye bağırdı. "Ne geldi?" dedi yaşlı adam. "Bir kitapçıya gidelim, ben size kitabı okuyup bitireyim." " (s.34)

Bugüne kadar kitap okumaktan nefret eden Leopoldo yaşlı adamın kitabın sonunu öğrenebilmesi için onunla kitapçıya gider ve yaşlı adamın bahsettiği kitabı bulup okumaya çalışır:

"İşte buldum!" diye bağırdı. Sonra aradıkları sayfayı açtı, boğazını temizledi. Bir anlık sessizlik oldu. Leopoldo sayfalara bakarken, gözlerinin yaşlarla dolmaya başladığını hissetti. Bu kez canı gerçekten kitap okumak istiyordu, ama kitapları açtığına olan şey gene oluyordu işte: tüm kara harfler sarhoş karıncalar sürüsüne dönüşerek bir düzen ve kural tanımadan sayfaların orasına burasına atlıyorlardı." (s.34)

Burada görüldüğü gibi Leopoldo ilk kez gerçekten bir kitabı okumak ister ancak yine okuyamaz. O sırada yaşlı adam ve Leopoldo'nun yanlarından geçen satıcı kadın Leopoldo'nun kitabı bir yaklaştırıp bir uzaklaştırdığını görünce yaşlı adama torununun gözlerini unutmuş olduğunu söyler. Bunu duyan yaşlı adam Leopoldo'nun gözlerinin bozuk olduğunu anlar ve onu ailesinin yanına götürür:

"Ama ben gözlük takmıyorum ki!" dedi Leopoldo. "Burnunun dibinde her şey çorbaya dönüşüyorsa demek ki gözlük takman gerekiyor." ... "Bunca zaman bana arkadaşlık ettiğin için, şimdi ben de evine giderken sana eşlik edeceğim." (s.36)

Böylelikle gözleri bozuk olduğunu öğrenen Leopoldo yaşlı adamla birlikte evine gelir. Yaşlı adam Leopoldo'nun ailesine çocuklarının gözlerinin bozuk olduğunu ve okumak için gözlük takması gerektiğini söyler:

"Karşılıklı oturdukları zaman yaşlı adam gün boyunca yaşadıklarını, Leopoldo'nun ona kitap okumak istediği an olanları anlattı. "Çocuk miyop," dedi kahvesinin son yudumunda. "Miyop ya da astigmat, işte bunun gibi bir şey. Anlayacağınız, okumak için çocuğunuzun bir gözlüğe gereksinimi var." (s.39)

Bunca zaman çocuklarının gözlerinin bozuk olduğunu bile anlayamayan anne babası durumun şaşkınlığı ve utancı ile yerin dibine girerler. Daha sonra Leopoldo'yu bir göz doktoruna götürerek ona bir gözlük alırlar. İki gün sonra Leopoldo yaşlı adamın sonunu öğrenemediği kitabı bir gecede okuyarak kitabın sonunu yaşlı adama anlatır ve bundan sonra severek kitap okumaya başlar. Ailesi de ödül olarak Leopoldo'ya koşu ayakkabısı alır. Leopoldo artık hem çok sevdiği koşmaya hem de kitap okumaya başlar:

"Oğlancık bütün gecesini Yıldızların Serserisi adlı kitabı okumakla geçirdi. Ertesi gün öğleden sonra parktaki yaşlı adama gidip kitabın sonunda neler olduğunu anlattı. Leopoldo bu kitaptan sonra daha pek çok kitap okudu. Ödül olarak da koşu ayakkabıları aldılar ona. Haftada bir kez parka giderek koşmaya başladı. Yorulduğu zaman yaşlı adamın yanına oturup kitaplardan söz etti." (s.39-41)

Burada görüldüğü üzere Leopoldo ilgisini çeken bir konu ve olaydan sonra merak ettiği için kitap okumaya başlar. Bunun üzerine de ailesi çocuklarının bu davranışını ödüllendirerek onun çok istediği koşu ayakkabılarını hediye eder. Artık Leopoldo hem çok sevdiği hobisini yapıyor hem de nefret ettiği kitapları zevkle okuyordur. Leopoldo'nun kitaplara ilgi duymasına vesile olan yaşlı adamla arkadaşlığı ise giderek ilerler. Leopoldo büyüdükçe yaşlı adamın anlattığı hayat hikayesindeki olayların okuduğu kitaplardaki olaylarla benzerlik gösterdiğini anlar ve yaşlı adam da bunun üzerine durumu açıklar:

“ “Doğru, ben de sana yalan söyledim, ben bir denizci değil, bir gece bekçisiydim. Geceleri uyanık kalabilmek, sıkıntımı alt edebilmek için hep kitap okurdum. Denizi, kartpostallar dışında görmedim, bundan sonra da göreceğim yok. Ama burada, bu bankta tek başıma ve karanlıkta otururken dünyanın tüm denizlerini görüyorum. Denizlerini ve okyanuslarını. Onları görüyör, tuzlu kokusunu duyuyor, tatlı esintilerini güçlü fırtınalarından ayırt edebiliyorum. Kendimi sanki bir yelkenlinin tepesinde dünyanın çevresini on sekiz kez dönmüş gibi hissediyorum.” ” (s.41)

Yaşlı adamın bu sözleriyle biten romanda aslında Leopoldo'nun anne ve babasına kitap okumanın neden gerekli olduğunu sorduğu sorunun cevabı verilmektedir. Yaşlı adamın sözlerinden anlaşıldığı gibi kitap okumak insanın hayal gücünü kullanabilmesi ve yeni ufuklar kazanabilmesi açısından çok önemlidir. Hayatında hiç deniz görmeyen bir insana okuduğu bir kitap dünyanın bütün denizlerini ve okyanuslarını zihninde görülebilir hale getirmiştir. Hatta bir yelkenliyle dünyanın etrafını dolaşmayı bile sağlamıştır. Buradan anlaşılacağı gibi kitap okumak insana bilgi edindirmek ve yeni bakış açıları kazandırmanın yanı sıra eğlenceli ve kaliteli zaman geçirme olanağı da sağlamaktadır. Ortaş'ın (2011: 3) da dediği gibi “Kitap okuma alışkanlığı insanın kendi kişiliğini, karakterini ve doğrularını oluşturması, yeni ufuklara açılmasını sağlaması bakımından önemlidir. Kitap bilgi edinmenin yanında yaşama gönül gözü ile bakılmasını ve iç zenginlik yaratılmasını sağlar.” şeklinde değerlendirmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada Susanna Tamaro'nun “Kitaplardan Korkan Çocuk” adlı çeviri romanı incelenerek roman içindeki karakterlerin ilişkileri, tutum ve davranışları üzerinden bir aile-çocuk ilişkisi incelemesi yapılmıştır. Bu incelemede ailenin çocukların eğitimindeki yeri ve çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırılmasındaki etkisi üzerinde durularak roman içerisindeki örneklerle ailelerin çocuk eğitimde ve çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırmada yaptıkları yanlışlar ortaya konulmuştur.

Buna göre roman içerisinde sekiz yaşındaki bir çocuk karakter olan Leopoldo, gözleri bozuk olduğu hiç kitap okuyamayan adeta kitaplardan korkan ve bu sebeple kitap okumaktan nefret eden bir çocuktur. Leopoldo'nun anne ve babası ise çocuklarını kitap okumaya zorlayan, onun istek ve düşüncelerini bir kez bile dinlemeyen ve çocuklarına karşı ilgisiz birer ebeveynidir. Romanda Leopoldo'nun okuldaki başarısının düşük olması sebebiyle annesinin onu bir ruh doktoruna götürmesi ve doktorun Leopoldo'ya kitap korkusu teşhisi koyması, ardından anne ve babasının Leopoldo'yu iyice baskı altına alarak oyun ve eğlenceden uzak tutarak Leopoldo'ya zorla kitap okutturdukları görülmüştür. Bu durum Leopoldo'nun psikolojisinde sorunlara yol açmış ve Leopoldo artık kitaplardan ölesiye korkar duruma gelmiştir. Bu baskıya dayanamayan Leopoldo, anne ve babasının kitap okuma dayatmasının sebebinin anlamak için kitapların neden bu kadar önemli olduğunu onlara sormuş ancak istediği inandırıcı ve doyurucu cevapları alamamıştır. Sonunda ailesinin bu baskısına dayanamayarak evden kaçmaya karar veren Leopoldo soluğu öncelikle çok istediği koşu ayakkabılarının satıldığı mağazada, ardından da parkta alır. Bir süre parkta oynayan Leopoldo sonunda yorulur ve kitaplara karşı fobisini yenmesini sağlayacak olan yaşlı ve gözleri görmeyen bir adamın yanına oturur. Yaşlı adamla bir süre sohbet eden Leopoldo adamın anlattığı ve sonunu okuyamadığı için pişman olduğu kitabı heyecanla dinler. Yaşlı adama bir iyilik yapmak isteyen Leopoldo onu kitapçıya götürür ve adamın bahsettiği kitabın sonunu ona okumak ister ancak başaramaz. Leopoldo'nun gözlerinin bozuk olduğunu anlayan yaşlı adam onu ailesine götürür ve durumu anlatır. Bunun üzerine bir gözlük alınan Leopoldo öncelikle yaşlı adamın sonunu öğrenemediği kitabı daha

sonra ise pek çok kitabı okur. Böylelikle yaşlı adam ve Leopoldo arkadaş olarak her hafta parkta kitaplardan bahseder. Bu arada Leopoldo'ya o çok istediği koşu ayakkabıları da alınmış, Leopoldo'da koşmaya başlamıştır. Sosyal öğrenme kuramı temelinde incelenen kitapta anne ve babasını gözlem yoluyla rol-model alması beklenen Leopoldo'nun anne ve babasının yapmış olduğu kitap okuma eyleminden dolayı pekiştirmeyi ve güdülenmeyi sağlayamadığı görülmektedir.

Sosyal öğrenme kuramına göre birey, başkalarının ilgi, ihtiyaç ya da beklentilerine göre hareket etmez. Bireyin birçok davranışının arkasında kendi ilgi ve ihtiyaçları ve buna bağlı içsel süreçler yer alır. Sosyal öğrenme kuramının temsilcileri kişilerin neyi nasıl yapacaklarına, ne kadar yapacaklarına kendilerinin karar verdiğini söylerler. Bu duruma da öz düzenleme kapasitesi denilir. Sosyal öğrenmede bireyin çevreden öğrendiklerini kendi öz düzenleme kapasiteleriyle içselleştirdikleri düşünülür. Oysa incelenen kitaptaki anne ve baba davranışlarına bakıldığında kendilerinin çok iyi kitap okumalarının çocukları için de aynı biçimde geçerli olmasını beklemektedirler. Fakat Leopoldo'nun kendi öz düzenlemesini yapması göz ardı edilmekte ve çocuğun kendi ilgi ve ihtiyaçlarını görmezden geldikleri görülmektedir.

Romanda bir ailenin çocuk eğitiminde yaptığı yanlışlar ve çocuğa kitap okuma alışkanlığı kazandırılmasında yaptığı hatalar ortaya konulmuştur. Buna göre Leopoldo koşmayı çok seven ve koşu ayakkabılarına sahip olmak isteyen bir çocuk olarak doğum gününde böyle bir hediye almak ister. Ancak ailesi tarafından her doğum gününde olduğu gibi kitap hediyesi alır. Ailenin ilk hatası burada başlamaktadır. Çocuğun isteklerini ve ilgi duyduğu şeyleri göz ardı eden aile bireyleri hem çocuğun mutsuz olmasına hem de kitaplardan soğumasına sebep olmuştur. Leopoldo'nun sürekli okuyan anne ve babasını gözlemleyip tıpkı onlar gibi bir okur olmasını bekleyen ebeveynleri Leopoldo'nun kendi ilgi ve ihtiyaçlarına göre okuma yapmasını ve onlardan gözlemediği davranışı kendi kişiliğine uygun bir biçimde geliştirmesini göz ardı etmektedirler. Ayrıca Leopoldo'nun ilgi, istek ve ihtiyaçları da görmezden gelinmektedir.

İkinci olarak çocuklarının okuldaki başarısının düşmesi üzerine bu durumu öğretmenleriyle ya da kendisiyle konuşmak yerine çözümü ruh doktorunda aramışlardır. Bu da çocuklarının başarısızlığının sebebini anlayamamalarına ve çocuğa yönelik baskı ve zorlamaları artırmalarına sebep olmuştur.

Bir diğer hatada ise çocuklarının kitap okuması için birtakım baskı ve zorlama içeren uygulamalar başlatan aile bireyleri çocuğun çok fazla sıkılması ve boğulmasına sebep olarak kitaplardan iyice uzaklaşmasına neden olmuşlardır. Oysa iyi bir okur olduklarını düşünen ebeveynler, Leopoldo'ya ondan habersiz kendi başlarına kitap alıp okuması için önüne koymaları da öz düzenleme kapasitesi düşüncesiyle ters düşmektedir.

Leopoldo'nun daha sonra evden kaçıp parkta tanıştığı görme engelli yaşlı adamın çok güzel bir kitabın sonunu getiremediğini söylemesi üzerine bu durumdan etkilenmiş ve bahsedilen kitabı okumaya karar vermiştir. Yaşlı adamın bu kitabı büyük bir merakla okuduğunu fakat sonuna gelemediğini öğrenen Leopoldo'nun bu olaydan etkilenip kitabı okumaya karar vermesi sosyal öğrenme kuramının dolaylı güdülenme aşamasıyla açıklanabilir.

Ayrıca çocuklarını oyun ve eğlence ortamından uzaklaştırarak sadece kendi koydukları kurallara göre yaşamasını dayatmışlardır. Bu durum da çocuğun çocuk gibi yaşayabilmesinin önünü kesmiştir.

Bir başka hatalı durum ise çocuklarına kitap okumanın neden gerekli bir aktivite olduğunu anlatamamalarıdır. Çocuğun merakını gideremeyen aile bireyleri kitap okumanın neden faydalı olduğu konusunda sığ ve içi boş cümleler kurarak inandırıcı olamamışlardır. Bu durum da çocuğun kitap okumanın önemini kavrayamamasına neden olmuştur.

Ayrıca romanın sonunda çocuk ancak üçüncü bir şahıs sayesinde kitaplara ilgi duymaya başlayacak ve kitap okumanın insana neler kattığını o sayede anlayacaktır. Bu da çocuğun anne ve babasına olan inancında kırılmalara sebep olabileceği gibi çocuğun anne ve babasını pek de ciddiye almamasına yol açabilecek bir durumdur. Yazar bu durumu sosyal öğrenme kuramının rol-model alma aşamasının tersine çevirerek okura sunmuştur. Aslında olumlu bir rol-model olması beklenen ebeveynler çocuğun ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini göz ardı ederek olumlu rol-model olamamış fakat görme engelli, yaşlı bir bekçi ise beklenenin aksine çocuk için olumlu rol model olmuş ve kitaplardan can havliyle kaçan Leopoldo'nun kitap okumaya ilgi duymasına neden olmuştur.

Bir diğer noktada ise çocuklarının gözlerinin bozuk olduğunu üçüncü bir şahıs tarafından öğrenmiş, çocuklarıyla ne derece yakından ilgilendiklerini ortaya koymuşlardır. Bu durum da çocuklarıyla ilgili yanlış uygulamalar yapmalarına neden olmuştur.

Buna göre bu araştırmada incelenen eser üzerinden ailelerin çocuk eğitiminde ve çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırmada yaptığı yanlışlıklar ve hatalar ortaya konulmuştur. Bu durumda iyi ve bilinçli bir ailenin çocuk eğitiminde ve çocuklara kitap okuma alışkanlığı kazandırmada yapması gereken davranışlar aşağıdaki gibi olmalıdır:

- 1- Çocuklar ilgi duydukları aktivitelere yönlendirilmeli ve onların isteklerine saygı duyulmalı,
- 2- Çocuklara sadece başarı odaklı bakılmamalı, onların fikir ve düşünceleri önemsenmeli,
- 3- Çocuklara kitap okuma alışkanlığı ya da diğer birtakım davranışlar kazandırılırken kesinlikle zorlama, şiddet ya da baskı uygulanmamalı,
- 4- Çocukların eğlenceli vakit geçirmeleri sağlanarak aile içi eğitici oyunlar oynanmalı ve istenen davranışların gösterilmesi durumunda ödüllendirme yapılmalı,
- 5- Çocuklara yapmaları ya da yapmamaları gereken davranışlar onların anlayacağı açıklayıcı bir dille anlatılmalı, ikna olmaları sağlanmalı,
- 6- Çocukların fiziksel ve ruhsal durumlarını her zaman takip etmeli ve onlarla yakından ilgilenilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akalm, Ş. H. (2011). *Türkçe Sözlük (11. Baskı)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Elbir, B. ve Bağcı, C. (2013). *Birinci ve İkinci Kademe Okuma Eğitimi Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmaların Değerlendirilmesi*. Adyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, 11, ss.229-247.
- Gül, A. ve Özen, Y. (2007). *Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örnekleme Sorunu*. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 15, ss.394-422.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Maden, S. (2012). *Ekran Okuma Türleri ve Türkçe Öğretmeni Adaylarının Ekran Okumaya Yönelik Görüşleri*. Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 1(3), ss.1-16.

- Ortaş, İ. (2011). *Kitap Okuma Alışkanlığı Nasıl Kazandırılır? Kitap Okuru Bir Toplum Mıyız? http://turkoloji.cu.edu.tr/genel/ibrahim_ortas_okuma_aliskanligi.pdf*. Erişim Tarihi: 11.05.2017.
- Şahin, A. (2007). *Çocuk ve Çocukluk. Yılar; Ö. ve Turan, L. (Ed.) Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı. ss.4-16. Ankara: Pegem Yayıncılık.*
- Şahin, B. E. ve Dostoğlu, N. (2014). *Erken Çocukluk Döneminde Çocukların Araştırma Sürecine Katılımı. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(35), ss.609-620.*
- Tezel Şahin, F. ve Özbey, S. (2007). *Aile Eğitim Programlarına Niçin Gereksinim Duyulmuştur? Aile Eğitim Programları Neden Önemlidir?. Aile ve Toplum Dergisi, 3(12), ss.7-12.*
- Topçuoğlu Ünal, F. ve Yiğit, A. (2014). *Çocuklarda Okuma Kültürünün Oluşmasında Ailenin Etkisi. International Journal of Language Academy, 2(4), ss. 308-322.*
- Ünal, F. ve Ünal, M. (2011). *1998 ve 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına Göre Hazırlanan 7. Sınıf Ders Kitaplarındaki Kavramların Karşılaştırılması. Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi, 1 (2), ss.142-154.*
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.*

EXTENDED ABSTRACT

The Effect of The Family on Child Education Habits: The Example By Susanna Tamaro 'Kitaplardan Korkan Çocuk'

Introduction

In this study, Susanna Tamaro, the author of universal children's literature, examined the book "Kitaplardan Korkan Çocuk" on the basis of social learning theory. Social learning theory arises from arguing that rigid and complex experiments of behavioral theories are insufficient to explain human behavior. Social learning theory suggests that learning has come to fruition through the observation of the individual's environment. According to advocates of social learning theory, it is not necessary to realize that learning behavior is observed. The individual carries out the behavior he or she observes, in accordance with his / her interests and needs. In the book examined, it comes from ignoring this understanding of the social learning theory of the children's hero Leopoldo's parents. Social learning theory also argues that the individual behaves according to his or her own interests and needs. This view is called self-regulation (self-regulation) capacity. Leopoldo's parents do not even allow him to regulate himself.

Method

The purpose of this study is to determine the mistakes made in child education according to the social learning theory. In this direction, a qualitative research model was used as a research model of the book "Kitaplardan Korkan Çocuk" by Susanna Tamaro, a writer of universal child literature. It is a research model which includes qualitative data collection techniques such as qualitative research model, observation interview, document analysis. The application of the qualitative research model is provided by the document analysis method. The implementation of the qualitative research model is provided by the document analysis method. The method of document analysis is the examination of written materials containing facts and phenomena intended to be examined.

Results and Discussion

In this research, Susanna Tamaro's translation book "Kitaplardan Korkan Çocuk" was examined and a family-child relationship study based on the relationship, attitudes and behaviors of the characters in the novel was made on the basis of social learning theory. In this review the focus of the family on the place of children's education and the effect of giving children the habit of reading books is emphasized and the mistakes that the parents make in their child education are revealed with the examples in the novel. In the book which is examined on the basis of social learning theory, it is seen that Leopoldo, who is expected to take a role model through observation, can not indirectly reinforce and motivate the reading activity of his parents. Because his family was prevented from arranging the behavior observed by Leopoldo according to his interests and needs. According to social learning theory, the individual does not act according to the interests, needs or expectations of others. Behind many behaviors of the individual are their own interests and needs and the internal processes that depend on them. The representatives of the social learning theory say that people decide how and what they want to do. This is also referred to as self-regulating capacity. In social learning, it is thought that the individual has internalized the things they learned by their own self-regulation capacities. However, when looking at the behaviors of the mother and father studied, they expect the same to be true for their children who read very well. However, Leopoldo's own self-regulation is ignored and it appears that the child has come to ignore his own interests and needs. Parents expected to be positive role-model turned into negative role-model for child. As a result, when the book examined in the study was examined according to the social learning theory, Leopoldo's parents expected

Leopoldo to directly adopt the behavior observed by Leopoldo. But Leopoldo did not seem to be able to do his self-regulation.

Susanna Tamaro'nun 'Atla, Bart!' İsimli Çeviri Çocuk Romanında Fantastik Kurgu

*Seda AĞAN¹

¹Mersin Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi: 30 Kasım 2017 Kabul Tarihi: 30 Aralık 2017

Özet:

Fantastik; bünyesinde hayal gücünün, düşün, doğaüstünün var olduğu nesnel gerçeklikten tam olarak sıyrılmadan okura bir kaçış imkânı sunan sanat eserlerini niteleyen bir türdür. Yazın türü olarak fantastik kurgunun kendine özgü birtakım özellikleri vardır. Yazar; fantastik kurguyu oluştururken dış dünyayı olağanüstülüğe varmak, gerçek zaman ve mekândan kopmak için bir araç olarak kullanır. Fantastik eserler okuyucuda merak, heyecan ve gerilim temelli özel bir etki uyandırarak olay örgüsüyle arasında bağ kurmasını sağlar. Dilin retoriklerinin yazarın kabiliyetiyle en iyi şekilde ifade olanağı bulunduğu fantastik yazın türünde, akıl ve mantık arka plâna itilir. Yazarın gayesi, dış dünyadan kurgusal olarak tamamen uzaklaşmadan okuru hayrete düşürmektir. Çalışma kapsamında fantastik kavramının tanımından yola çıkılarak basit seçkisiz örneklem yoluyla seçilen Susanna Tamaro'nun 9-11 yaş grubu için yazdığı "Atla, Bart!" adlı telif eserinin çocuk edebiyatı ile olan ilişkisi fantastik kurguda bulunması gereken ölçütler bağlamında değerlendirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemi ve veri toplama aracı olarak ise doküman inceleme metodu kullanılmıştır. Çalışmada Susanna Tamaro'nun "Atla, Bart!" adlı eserinde fantastik kurgunun özelliklerinden olan; düşsel unsurların varlığı, yazarın olağanüstülükleri gerçekçi düzlemde kopmadan ele alması, kurgudaki kahramanların yaşanan doğaüstü olaylara şaşırma ve kararsızlık durumu göstermeleri, kahramanların bir amaç için macera dolu yolculuğa çıkmaları gibi unsurların yer aldığı tespit edilmiştir. Fantastik kurgunun okura çeşitli eğitsel iletileri sezdirme ve toplumu bir probleme yönelik aydınlatma işlevi, Susanna Tamaro'nun "Atla, Bart!" adlı eserinde teknolojinin insan yaşamını esir alması, sosyal ilişkileri olumsuz etkileyerek insanları yalnızlık ve mutsuzluğa itmesi durumlarının ele alınmasıyla sağlanmıştır. Susanna Tamaro'nun fantastik kurgusunun çevrimsel ilişki türüne uygun biçimde problemlerin yaşandığı gerçek dünya – amaç uğruna mücadele verilen fantastik dünya- sorunların çözüldüğü gerçek dünya geçişleri kullanılarak yapılandırıldığı görülmüştür. "Atla, Bart!" adlı fantastik türdeki eserin; çocukların merak ve heyecan ihtiyaçlarını giderme, düş ve hayal dünyalarına olumlu etki yaparak yaşamlarında karşılaşılabilecekleri sorunların çözümüne yönelik yaratıcı düşünme becerilerini geliştirme açısından faydalı olacağına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Susanna Tamaro, fantastik, fantastik kurgu, olağanüstü

Abstract

Fantastic genre refers to the works of art that allows readers an escape without fully breaking out from objective reality including imagination, thought and supernatural things. As a literary genre, fantastic fiction incorporates some unique qualities. When creating a fantastic fiction, authors use the external world as an instrument to achieve extraordinariness and to break off the real time and space. Fantastic works arouse a special influence in readers based on curiosity, excitement and thrill and allow them to establish a link with the story line. The fantastic literature genre allows the rhetoric of the language to be expressed in the best way with the ability of the author and pushes reason and logic aside. The goal of the author is to astonish the reader without fully getting away fictionally from the external world. The study is based on the definition of the concept of fantastic and evaluates the relation of the novel "Atla, Bart" written by Susanna Tamaro for the age group of 9 to 11 with the children's literature within the context of the criteria that needs to be met in fantastic fiction, while the novel being selected

*Sorumlu Yazar E-mail: sedaagan.7332@gmail.com

Orcid ID: 0000-0003-1112-6330

through simple random sampling. The study used qualitative research model, and document review method as the data collection tool. The study determined that the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro included elements of fantastic fiction like the presence of imaginary elements, author's handling of the extraordinary things without leaving a realistic plane, the astonishment and indetermination by the characters in the fiction against extraordinary event, and their adventurous journey for a goal. The function of fantastic fiction to implicate various educational messages and to enlighten society for a problem is provided in the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro by dealing with the facts that technology captures human lives and pushes people towards loneliness and unhappiness by impairing social relations. It was evaluated that the fantastic novel of Susana Tamaro was configured by using, in line with the cyclic relationship type, the transitions between the real world where the problems are faced, the fantastic world that is fought for the goal and the real world where the problems are solved. It was concluded that the fantastic fiction "Atla, Bart!" can be useful for satisfying the children's needs for curiosity and excitement and for developing their creative thinking skills for the solutions they may face in their lives by having positive effects to their imaginary fantasy world.

Key Words: Susanna Tamaro, fantastic, fantastic fiction, extraordinary

GİRİŞ

1. Fantastik Kavramı

İnsanlar yaşamlarında gizli, sıra dışı olan durum ya da olaylara yönelik bir arayış içinde olmuşlardır. Bilinmeyene olan arayış ve meraktan doğan fantastik kavramının ne olduğuna ilişkin çeşitli tanımlar mevcuttur. "Fantastik kavramı, olaylar karşısında olağanüstü çözümler üretmek, insanın yapamayacağı, ulaşamayacağı şeyleri istemesi, bilinmeyene ve uzaklara duyduğu ütopik özlemi gibi romantik arayışlarıdır" (Usutay, 2014:643). "Fantastik- Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım" adlı eserinde, dilbilimci Tzvetan Todorov'a göre; "Fantastik, kendi doğal yasalarından başka yasa tanımayan bir öznenin görünüşte doğaüstü bir olay karşısında yaşadığı bir kararsızlıktır" (2004:31). Fantastik bir bakıma düşsel, hayalî olana yönelik okurun çelişki yaşama durumunu gösteren bir araç işlevini üstlenmektedir.

Fantastik, edebiyat alanında 18. yüzyılda kendisine yer bulmuş; 20. yüzyıl ile birlikte değişen ve gelişen edebiyat biçimlerine uyum sağlamış bir türü ifade etmektedir. Fantastik sözcüğü Türkçe Sözlükte ise; "1. Gerçekte var olmayan, gerçek olmayan, hayalî. 2. XVIII. Yüzyıldan başlayarak Fransa'da gelişen bir edebî tür." olarak tanımlanır (TDK, 2009: 679). Fantastiğin çıkış noktasıyla ilgili Ali Püsküllüoğlu ise şunları söyler: "Fr. Her dönemin yazınında görülmekle birlikte Fransa'da 18. yüzyılın sonlarında, İngiliz korku romanlarının etkisiyle başlayan, düş gücünün alabildiğine çalışarak ortaya koyduğu düş ürünü öğelere bolca yaslanan bilim kurgu benzeri bir yazınsal tür" (2009: 54). Fantastik kavramını Berna Moran şu şekilde tanımlar: "Gerçekçiliğin zaman, mekân, karakter kavramlarını, canlı-cansız ayrımını tanımayan ve bildik dünyamızın ötesinde alternatif bir dünyayı işin içine katan anlatıları tümüne verilen addır" (2007:60). Fantastik en genel anlamda sınırsız bir hayal dünyasında düşsel unsurlarla varlığını koruyan; gerçek dışılığı ve olağanüstülüğü yansıtmayı sözlük anlamıyla dahi amaç edinen bir kavramdır.

2. Yazınsal Bir Tür Olarak Fantastik

Yazın türü olarak fantastik; yazarın hayal gücünü yeteneğiyle birleştirdiği, okuru dünyanın gerçekliğinden alarak olağanüstü âlemlere götürdüğü bir türdür. Olağan dışılığı okura verebilmek adına yazarın imgeleme yelpazesi son derece geniştir. Fantastik türün eserleri edebi kurgunun temel unsurlarını –konu, zaman, mekân- gerçeküstü olaylara dayandırır. Bu eserlerde yazar, kurgusunu oluştururken dış dünyayı olağanüstülüğe varmak; gerçek zaman ve mekândan kopmak için bir çıkış kapısı olarak kullanır. Fantastik eserler okuyucuda merak, heyecan ve gerilim temelli özel bir etki uyandırarak olay örgüsüyle arasında bağ kurmasını sağlar. Dilin retorikini yazarın kabiliyetiyle en iyi şekilde ifade olanağı bulan fantastik yazın türünde, akıl

ve mantık arka plâna itilir. Yazarın gayesi, dış dünyadan kurgusal olarak tamamen uzaklaşmadan okuru hayrete düşürmektir.

Fantastiği üç temel koşula bağlayan Todorov, bunları şu şekilde açıklar:

1. “Metin öncelikle okuyucunun, öyküdeki kişilerin dünyasını canlı kişilerin yaşadığı bir dünya olarak görmesini ve anlatılan olaylarla ilgili olarak doğal bir açıklama ile doğaüstü bir açıklama arasında kararsızlık duymasını sağlamalıdır”
2. “Metindeki kararsızlık bir öykü kişisi tarafından hissedilmelidir. Böylece okuyucunun görevi bir kişiye verilmiş olur, aynı zamanda da kararsızlık metin boyutunda ortaya konduğu içindir ki yapıtın izleklerinden biri hâline gelir. Saf bir okumada gerçek okuyucu öykü kişisiyle özdeşleşir”
3. “Son olarak, okuyucunun metin karşısında bir tavır takınması gerekir. Bu tavır, hem alegorik hem de şiirsel türden yorumlamaları reddetmektir. Bu üç gereklilik eşit değere sahip değildir. Birincisi ve üçüncüsü gerçek anlamda türü oluşturur, ikincisi ise yerine getirilmese de olur. Yine de örneklerin çoğu bu üç koşulu da yerine getirmektedir” (2004: 39). Fantastiğin üç koşulunun temelinde fantastik metnin okuyucuda kararsızlık etkisi yaratması yer almaktadır.

Okurun hayal dünyasını geliştiren bir tür olan fantastik, kişiyi karşılaştığı olayları gerçekte olmayan yasalarla yorumlamaya iter. Bu durum yukarıda da belirtildiği gibi kararsızlığı ortaya çıkarır. Mantığın sınırlarının dışına itilen okur, heyecan dolu kurgunun içerisinde düş dünyasının ufkunu aşmış olur. Bütün anlatılanlardan hareketle fantastik; bünyesinde hayal gücünün, düşün, doğaüstünün var olduğu nesnel gerçeklikten sıyrılmadan okura bir kaçış imkânı sunan sanat eserlerini niteleyen bir tür olarak tanımlanabilir.

3. Fantastik Kurgunun Özellikleri

Fantastik türünün kurgusunda oluşan kendine özgü birtakım özellikleri vardır. Fantastik kurgu oluşturmak amacıyla yazar öncelikle somut gerçekliği geri plâna iterek soyut kavramlarla olağanüstülüklerin olduğu bir dünyaya yönelir. Olağan dışılığı verme çabasına giren yazar kurgusuyla yeteneğini ortaya koyar. Fantastik yazının eserlerinde yazar; yaşamın belirsiz, açık olmayan yönlerini somut kurallarla açıklayamayacağını bildiğinden dolayı kurgusunu çeşitli öğelerle karmaşaya sürükler.

İnsanlar ise yazarın oluşturduğu bu kurguları, gerçek dünyadan kaçmak için okur. Çünkü okur, sürekli gelişim içerisindeki dünyaya kimi zaman ayak uyduramaz kimi zaman ise küreselleşen dünyaya hapsolmuş hissederek yabancılaşır. 19.yy sonrasında yaşanan çağda küresel ve teknolojik gelişmeler beraberinde sanayileşmeyi ve kentleşmeyi getirmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak da yalnızlaşan ve yabancılaşan insan doğmuştur. “Gelişen dünyanın, şehirleşmenin, işsizliğin, yoksulluğun, dünyaya yabancılaşmanın ve benzeri pek çok sıkıntının yaşandığı bunaltıcı ortamda, okurlar kendilerini hayalin ve düş gücünün kollarına bırakmaya çalışır. Gerçek yaşamda zaten sıkıntılar içinde boğulan insan, çareyi gerçeklikten uzaklaşmakta bulur” (Toyman, 2006:43). Yazarın amacı da burada karşımıza çıkar; modern dünyanın katı, kuralcı tarafından sıyrılmak ve özgürlüğün sınırlarını yazın alanında sonuna kadar zorlamaktır. Sanayileşen dünyada kapitalizmin vahşi yüzünün etkisiyle yeni yaşam tarzları oluşmuştur. Bu durumdan etkilenen insan bilinci son dönemde modern edebiyatın yeni bir tarzı olan fantastik kurguları tercih eder olmuştur. (Toyman, 2006: 44). Yazında kaçış edebiyatı da denilen bu tür sebeplerden dolayı çağımızda sayıca fazla okur kitlesine ulaşmıştır. Okurlar fantastik kurguyla üstesinden gelemediği her şeyi alt ederken mutluluk arayışına da bu sayede devam eder. Bu

sebeple fantastik kurgular, hayal gücünün ürünü olduğu için yaşamdaki boşluğu doldurmanın ve keyifli vakit geçirmenin bir aracı olarak da değerlendirilebilir.

Fantastik türdeki eserlerin hem edebi açıdan hem de oluşturduğu olağanüstü dünya açısından okura olumlu etkisi vardır. Barış Müstecaplıoğlu'na (2002:10) göre fantastik türdeki eserin "*fantastik boyutu bizi farklı dünyalara taşır, okumayı keyifli kılar, hayal gücümüzü geliştirir. Edebiyat boyutu ise okuyucuya beklenmedik durumlarda kalan karakterlerin duygularını, düşüncelerini aktarır; çoğunlukla da bir tema etrafında dolaşır*" (akt. Toyman:46). Okur fantastik ile düşünme becerilerini geliştirirken edebiyat anlamında ise yazarın yarattığı kurgunun içine dâhil olmaktan keyif alır.

Fantastik kurgunun belki de en önemli özelliği, düşsel olanın kurguda ön plânda olmasıdır. Düşsel unsurlarla kurguda oluşturulan dünya, olağandan tamamen farklı ve özgün bir dünyadır. Bu özgün dünyada yazar dış dünyanın gerçekliğinden beslenerek fantastik kurgusuna zemin oluşturur. Fantastik kurguda yer alan karakterler ise nesnel gerçeklikteki insanlardan seçilirler. Fakat bu karakterler bir anda farklı bir dünyanın boyutlarına geçiverir. Bu durum kahramanda şaşkınlık uyandırır da kurgudaki olayların bir parçası olur. Bu durumu Toyman ise şu şekilde belirtir: "Bilinen dünya düzeninin bozulması, kahramanı şaşkın bırakır. Olayların temelinde bulunan özne, akıl almaz durumları, mantık çerçevesinde açıklamaya çalışsa da başaramaz ve elinde olmadan olaylara müdahil olur. Öznenin bu şaşırışlığı içinde okuyucu da kararsız kalır. Bundan sonra kurgu, gerçek zaman ve gerçek mekândan koparak çok farklı bir kurmaca dünyanın üzerinde, bilinmeyen bir zamanda gerçekleşir" (2006:60). Fakat oluşturulan gerçekçi karakterler olağan dışılığı göstermek için cinler, periler, hayaletler, melekler, şeytan, bitkiler, hayvanlar, eşyalar gibi varlıklardan seçilerek büyümlü bir şekle büründürülür. Fantastik kurguda insan dışı varlıkların kişileştirilmeleri, konuşurularmaları ve olay örgüsünde aktif biçimde görev ve sorumluluk üstlenmeleri, başkalaşım geçirmeleri, başkasının bedenine girme gibi durumlar da mevcuttur. Bu durum kahramanın isteyerek farkında olmadan beden değiştirmesi olarak karşımıza çıkabilir. Her iki durumda da beden değiştirmeyi garipseyen karakter daha sonra bu duruma alışarak deneyim olarak algılar. Ayrıca zaman sınırı çizmeyen fantastik kurgular içerisinde teknolojik gelişimin ileriki zamanlarda getireceği yenilikler ve okuyucuyu etkileyen robotlar, gelişmiş insanlar, yaratıklar da kurgu dâhilinde yer alır.

Fantastik kurgulu eserlerde zaman kavramı ise devingen bir nitelik gösterir. Yaşanılan zamanın dışına çıkma, farklı zamanlara geçiş yapma gibi biçimler oldukça yoğun bir şekilde kullanılır. Fantastik kurgu gereği yazar, zaman akışında hızlandırma ve yavaşlatma yapmayı kendisine amaç olarak belirler. Gerçek dünyadan koparak yeni bir düşsel dünya yaratan fantastik kurgu, mekân unsurunu da farklı biçimlerde işler. Zaman da olduğu gibi mekân unsurunun da değişken ve devingen bir nitelik gösterdiği görülmektedir. Hayal edilen, istenilen yere ulaşma geriye dönüş tekniği kullanılarak zamanda ve mekânda ani değişimler yaratılır. Bu değişimler kurguyu farklı olaylara yönlendirmek içindir.

Fantastik kurguda yer alan başka bir özellik ise macerayı güçlendiren yolculuklardır. Bu yolculuklar gerçek dünya da olabileceği gibi bilinçaltının sunduğu dünyada da yapılabilir. Yazar, kahramanı gizemli bir yolculuğa çıkarırken onlara gizil güçler yükleyerek sona ulaştırır. Karmaşa içerisinde olan kahraman mucizevî yolculuk içerisinde bir amacı gerçekleştirmek için çabalar. Kurguda yer alan bu amaçlara örnek olacak motifler ise; yaşamı ve insanları kurtarma, vefa borcu ödeme ve hakkını arama gibi durumlar olabilir. Fantastik yolculuğa beklenmedik bir anda çıkan kahramana yazar, kurguda bilincine yönelik çağrışımlarda da bulunabilir.

Fantastik yolculuğun bitişinden sonra kahraman sorunları çözmüş şekilde gerçek zaman ve mekâna döner. Kahramanın yolculuğu bitirmesi ile kurgunun tamamlanması paraleldir.

4. Fantastik ve Büyülü Gerçekçilik İlişkisi

Fantastik ve büyülü gerçekçilik barındırdıkları olağanüstülüklerle birbirlerine benzeyen ve birbirinden beslenen birer akım olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak kurguda yer alan bazı özelliklerle birbirlerinden ayrılırlar. García, büyülü gerçekçilik ve fantastik edebiyat arasında fark bulunduğunu dile getirir. “Hem fantastik edebiyatta hem de büyülü gerçekçilikte doğal ve doğaüstü olan bir arada kullanılmaktadır. Ancak büyülü gerçekçilikte, doğal olanın yanı başında kullanılan doğaüstü unsur okuyucuyu şaşırtmaz. Büyülü gerçekçilikte kullanılan doğaüstü unsurun doğal olanla bütünleşip kaynaşması şarttır. Fantastik edebiyatta ise doğal olana aykırı, bambaşka bir dünya yaratıldığından, doğaüstü durum insanda şaşkınlık duygusu yaratır” (akt. Emir ve Diler, 2011:52). Fantastik bir eser okuyucuyu dış dünyadan ayırmazken büyülü gerçekçi eser ise okuyucuya yapıt ile beraber yeni bir dünya hissi uyandırır. Gerçekliği büyülü gerçekçi eserle birlikte yeniden tanımlayan okuyucu, fantastikte asıl olan gerçeklikten kopmaz ve okuduğu kurguyu gerçek dünya ile ilişkilendirerek şaşkınlığa uğrar.

Gerçek dünyadan kopmadan hayal gücüyle beslenerek ortaya çıkan fantastik kurguda okur olağanüstülüklerin farkındadır ve şaşkınlığa uğrar. Ancak okur, büyülü gerçekçilikte böyle bir durum içerisine girmez. Ayrıca büyülü gerçekçilikte ketumca davranan yazar, fantastikte açık bir şekilde olağanüstülüğü kurgusuna yerleştirir. Fantastik anlatımı biraz daha açacak olursak; fantastik anlatımda gerçek ve olağanüstü bir arada bulunur ancak her iki unsur da birbirinin seçeneği durumundadır. “Fantastik yazın biçiminde gerçek, sıradan ve normal olan önce öylece kabul edilir. Daha sonra doğaüstü oluşumlar normal kabul edilenlere alternatif oluşturur. Bu tutum hem okuyucuda hem de kurgudaki karakterde kararsızlığa sebep olur” (Todorov 2004: 39 akt. Özüm, 2013:181). Büyülü gerçekçi eserlerin fantastik eserlerle anlatım biçiminin bağdaştığı noktalar olsa da büyülü gerçekçilikte olağanüstü anlatımın sorgulanamaz olması fantastikten tamamen ayrılır. “Fantastik edebiyat ve büyülü gerçekçilik arasındaki en önemli fark, büyülü gerçekçilikte hayali olaylar gerçek bir dünyada meydana gelirken, fantastik edebiyatta gerçeküstü olayların yine gerçek olmayan hayali bir dünyada meydana gelmesidir” (Todorov, 1975: 6-8 akt. Özsevgeç, 2015:191). Gerçek dünya ile büyülü dünyanın uyumunun sağlanması ya da sağlanmama durumu fantastik ile büyülü gerçekçi arasındaki en büyük fark olduğu ifade edilmiştir.

5. Fantastik Yazın ve Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun gelişim evrelerine olumlu yönde etki etmesi beklenirken bu eserlerin çocuğa sesleniş biçimleri de oldukça önemlidir. “Çocuklara seslenen yapıtlar çocuğun coşkısına, heyecanına, düşüncelerine ve gülmece anlayışına dil ve çizginin anlatım gücüyle ulaşabilmeyi başarabildiği oranda yazılı ve görsel bir uyarıcı olarak işlevini yerine getirebilir” (Sever, 2013:197). Çocuk edebiyatı yazarının yapıtlarını oluştururken öncelikle hayal dünyası içerisinde olan çocuğu göz önünde bulundurması beklenir. “Çocukların zengin bir düş gücü vardır. Dünyanın gerçeğini onlara anlatabilmek için bu zenginlikten yararlanmak gerekir. Onların düş güçleri olduğu için, onlara cinlerden, perilerden söz ederek neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlatabilirsiniz... Kim çocuklar için yazacaksa bundan yararlanmalıdır” (Doderer, 1975:39 akt.: Dilidüzgün, 2003: 37-38). Çocuğun hayal etmesini ve özgün fikirleri ortaya koyabilme yetisini geliştiren yaratıcı düşünce bir bakıma fantastik eserlerle mümkündür. Çünkü çocukların ilgi ve beklentileri sıradan olanın yerine alışılmamış ve olağanüstüden yanadır.

Fantastik türdeki eserler ile okur olan çocukların ne zaman karşılaştırılması gerektiği de önem arz eden bir diğer konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada Bozkaplan, fantastik kurgu ile ilgili yapmış olduğu çalışmasında şu açıklamaları yapar: “Fantastik ve bilim kurgu türünde yazılmış iyi eserler en çok ihtiyaç duyulan dönem ilköğretim yıllarıdır. İlköğretim üçüncü sınıftan itibaren çocuk, uzun süreli okumaya geçer. Okuma alışkanlığının şekillendiği bu dönemde, çocuğa internetin, kalitesiz çizgi romanların ve televizyonun yerini tutacak; ama onun istediği, türden zevk alacağı eserler sunulmalıdır. Bu türde fantastik ve bilim kurgudur” (2010:478). Fantastik kurguya sahip olan yapıtlar bu bağlamda çocukların ihtiyacını karşılayarak ilgilerini çekmektedir

Eğitsel açıdan fantastik kurgunun çocuğa birçok olumlu kazanımı vardır. Fantastik kurgunun özelliği olan yolculuk esnasındaki problemlerin çözümü çocuğa model olur. Çocuğun kendi hayatına ait problemlerini çözmesine ve karar almasına destek olur. Çocuk kitaplarında fazlaca bulunan fantastik kurguda yazarın amacı okuru, sıkıntılı gerçek dünyadan uzaklaştırarak yeni bir dünyaya doğru yolculuğa çıkarmaktır. Yazar, çocuk edebiyatında bu amacından sapmamalı ve didaktik olmaya çalışmamalıdır. Fantastik kurguda eğitici iletilerin sezdirerek verilmesi kurgunun zayıflatılmaması için önemlidir. Çalışmada Susanna Tamaro'un “Atla, Bart! “adlı eseri fantastik kurgu bağlamında çocuk edebiyatı ile ilişkilendirilerek incelenmiştir.

6. Susanna Tamaro 'nun Hayatı ve Edebi Kişiliği

Susanna Tamaro 1957 yılında İtalya'nın Trieste kentinde dünyaya gelmiştir. Soylu bir aileden gelen yazar, sıkıntılı bir hayat geçirmiştir. Özel hayatında sinema yönetmenliği eğitimi almış ve televizyon için doğa belgeselleri çekmiştir. 18 yaşındayken 1976 yılındaki Friaul kentindeki depreme tanık olmuştur. Bu olay onu fazlaca etkilemiştir ardından da 25 yaşındayken geçirdiği ölümcül hastalık üzerinde derin izler bırakmıştır. Yaşadığı olayların etkisiyle yazın hayatına 27 yaşında başlayan Tamaro, başarısız birkaç denemeden sonra ardından dünyada ses getiren ilk kitabı “Tek Ses İçin” i yazmıştır. 1994'te yetişkinler için kaleme aldığı “Yüreğinin Götürdüğü Yere Git” adlı eseri ile dünya çapında bir ün kazanmıştır. Kitap İtalya'da aylarca liste başı olmuştur. Bu kitabının ardından bir dağ kenti olan Orvieto'ya yerleşen Tamaro, yazmaya hâlen burada devam etmektedir.

YÖNTEM

Yapılan bu çalışma betimsel bir çalışma olup nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eseri fantastik kurgu bağlamında değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme ise doküman analizi metodu ile yapılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2013:217). Çalışmanın evrenini fantastik kurgu ile yazılmış çocuk edebiyatı eserleri oluşturmaktadır. Örnekleme ise Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eseri oluşturmaktadır. Örneklemin seçimi ise Susana Tamaro'nun telif çocuk romanları arasından basit seçkisiz örneklem yöntemi doğrultusunda yapılmıştır. Araştırma Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eseriyle sınırlı tutulmuştur. Söz konusu eser fantastik kurguda yer alan ölçütler bağlamında çocuk edebiyatı ile ilişkilendirilmek suretiyle ele alınmıştır.

BULGULAR

Fantastik kurgunun sahip olduğu ilk özellik, yazarın kurguyu oluşturmak için olağanüstülüklerin olduğu bir dünyaya yönelmesidir. Yazar bunu yaparken nesnel gerçekliği geri planda tutar fakat dış dünyadan tamamen kopuk bir tavır sergilemez. Söz konusu eserde

olağanüstülüklerin sağlanması, eserin kahramanlarından olan Bart'ın öncelikle Zoe adlı tavuk ile konuşmasıyla başlar. Yapıtın düşsel yönünün en belirgin kahramanı ise bir anda ortaya çıkıp daha sonra kaybolan yaşlı Çinli Tien Lu olarak değerlendirilebilir. Daha sonra yaşlı Çinli Tien Lu'dan aldıkları kitabın içine atlayarak başka bir dünyaya yolculuk etmeleri ise fantastik yolculuğun başlangıcı olarak nitelendirilebilir. Kitabın içindeki hikâyeye devam eden Bart ve Zoe Yalnızlık Krallığı'na ulaşınca yine tavşan, yunus gibi hayvanlarla konuşmasını devam ettirmektedir. Ejderha Krallığı'na gitmek için Bart'ın Tazmanya canavarına, Zoe'nin de yarasaya dönüşmesi fantastik kurgunun başkalaşım geçirme özelliğini karşılamaktadır. İki arkadaşın yine dünyalar arası dolaşarak Karanlıklar Diyarı'na gelmeleri, orada zombi, ejderha, sıçan gibi hayvanlarla iletişime geçmeleri de olağanüstü kurguyu besleyen temel özelliklerdendir. Yazarın oluşturduğu özgün bir dünya unsurunu ise Karanlıklar Diyarı'nda görmekteyiz.

Fantastik kurgunun diğer bir özelliğine olayı şekillendiren kahramanlar aracılığı ile değinilebilir. Yazar kurguyu oluştururken kahramanları normal dünyada yaşayan insanlardan seçer. Dış gerçeklikten tamamen ayrılmama hususunu da bu zemine oturtmuş olur. Bart'ın annesi Amaranta, babası Pierfrancesco ile yaşamalarının anlatılması yapıtın gerçekçi düzlemini oluşturmaktadır. Ayrıca yer alan bu kahramanların fantastik kurgu gereği olağanüstülüklerle şaşırma durumu yaşama durumları da olayların temelinde yer alan Bart ile sağlanmaktadır. Bart çoğu zaman yaşadığı olayların rüya mı gerçek mi olduğunu ayırt etmekte güçlük çekmektedir. Karşılaştığı olayları sürekli bir sorgulama tavrı göstermektedir. İşte fantastik ve büyülü gerçekçi akımın farkı bu noktada ortaya çıkmaktadır. Büyülü gerçekçilikteki olağan durum gibi algılama hususu fantastik eserde özellikle söz konusu eserde kendini göstermemektedir. Kahramanın yaşadığı şaşırma ve kararsızlık durumu eseri büyülü gerçekçilikten ayıran temel unsur olmuştur. Örneğin; Bart'ın kitaba atlaması aşamasında, “ *Bart o anda asla hayal edemeyeceği bir şey gördü. Zoe bir an için gözlerinin önünde kayboldu. Yok oldu, kitap onu yuttu. Gerçekten ne oluyordu?*” (s.95), Bart'tan Yalnızlık Krallığı için savaşması istendiğinde, “ *Peki gerçekte neler olup bitiyor?, Yani bütün bunların nedeni nedir?, Hem ayrıca... neden özellikle ben?*” (s.106), Bart'ın baba tavşan ile yolculukları esnasında:” *Bart tam, 'Nereye geldik?' diye soracaktı ki bakışlarını kaldırmamasıyla dilinin tutulması bir oldu. Çevresindeki bütün dünya yok olmuştu, sanki kocaman bir krema bulutu tarafından yutulmuştu.*” (s.111), “ *İyice kafası karışan Bart, 'Peki biz hangi ülkedeyiz?' diye sordu.*” (s.115), Bart'ın ejderha hakkında:” *Peki o zaman nerede? Ne yapıyor?, Nasıl oluyor da kimse onu fark etmedi?*”, *Gizliyse nasıl yok edilebilir peki?*” (s.169) bu ve buna benzer örnekler kahramanın olağanüstülükleri sorguladığını göstermektedir. Ayrıca yine fantastik kurgu gereği kahramanlar olağanüstülüklerle şaşırma durumunu gösterirken zamanla bir alışma süreci de yaşamaktadır. Yazar, kahramanlar aracılığıyla okuru da kararsızlığa sevk ederek fantastik kurgunun ölçütünü sağlamaktadır.

Karakterlerin veya kahramanların fantastik kurgu gereği farklı durumlara bürünebilme, başkalaşım geçirme durumu ise yine Bart ve Zoe aracılığıyla sağlanmaktadır. ” *Bart bakışlarını bedenine çevirdi. Birkaç saniye içinde kara bir kürke bürünmüştü, ayakları ve bacakları korkunç pençeleri olan hayvan bacaklarına dönüşmüştü.*” (s.180). Bart ejderha ile mücadele etmek için Tazmanya canavarına, Zoe ise vampir yarasaya dönüşmektedir

Fantastik kurguda yer alan gerçektışı dünya ile gerçekçi dünya arasındaki ilişkiler, gerçekçi dünya ve fantastik dünya arasındaki geçişler hususu söz konusu eserde mevcuttur. Bu noktada “Nikolajeva fantastik çocuk kitaplarında düş dünyası ile gerçekçi dünya arasında üç tür ilişki saptar. Buna göre, a) çizgisel ilişki(lineer), b)çevrimsel ilişki (sirküler), c)sarmal ilişkidir

(schleifenförmig) söz eder “ (Tabbert’tan akt. Dilidüzgün 2011: 611). Bu ilişkilerden çevrimsel ilişki modeli söz konusu eserin temelini oluşturmaktadır. Çevrimsel ilişki (sirküler) şu şekilde açıklanabilir: Bu ilişki modelinde “Atla, Bart!” adlı eserde olduğu üzere gerçek dünya- düş dünyası- gerçek dünya arasında bir geçiş mevcuttur. Bu gidiş geliş kahramanlar aracılığıyla bir amacı gerçekleştirmek üzere de yapılabilir. Fantastik kurgularda yer alan yaşamı ve insanları kurtarma motifi söz konusu eserde bu noktada önem kazanmaktadır. Eğitsel açıdan bakıldığında fantastik eserlerde kahraman gerçekçi dünya üzerinde çözemediği bir sorunu, problemi fantastik dünyanın sınırsız olanakları aracılığıyla çözüme kavuşur. Fantastik kurgular bu bağlamda bireyin yaşamını etkileyen huzursuzluğu giderebilme, gerçek yaşamda yapamadıklarını yapma imkânı sunar. Problemlerin yaşandığı gerçek dünya – amaç uğruna mücadele verilen fantastik dünya - sorunların çözüldüğü gerçek dünya geçişleri bu kategorinin en temel göstergesidir. Susanna Tamaro’nun fantastik kurgusunun da çevrimsel ilişki türünde olduğu görülmektedir. Söz konusu eserde eserin kahramanı Bart’ın günlük yaşamda çözemediği sorun olan teknolojinin insan yaşamını esir alması, dünyadaki ilişkilerin değişmesi, yalnızlık ve mutsuzluğun çağımızın problemi olacağı sorunlarını Karanlıklar Diyarı’na giderek orada teknolojiye benzetilen ejderha ile mücadele ederek çözmesi sağlanmıştır. Eserdeki olaylar gerçek yaşam düzlemin ardından fantastik düzlem ve sonra tekrar gerçek yaşam düzlemine geçişle sonlanmaktadır. Eserdeki olaylardan Bart’ın evindeki yaşamı, parkta Zoe ile karşılaşması, Zoe ile evde yaşamaya başlaması ile gerçek dünya boyutunu oluşturmaktadır. Tien Lu’nun verdiği kitabın içine girerek Yalnızlık Krallığı’na oradan da yine dünyalar arası yolculuk yaparak Karanlıklar Diyarı’na gelmeleri fantastik boyutu oluşturmaktadır. Daha sonra Bart’ın ejderhayı Zefira sayesinde yenerek parka annesinin yanına gelmesiyle gerçekçi boyut sağlanmıştır. Fantastik yolculuğun bitişinden sonra kahraman Bart sorunları çözmüş şekilde gerçek zaman ve mekâna dönmüştür. Artık Bart’ın annesi teknolojinin esiri olmaktan çıkmış, oğluna sevgi ve anlayış gösteren bir anne olarak rüyadan uyanmıştır. Kahramanın yolculuğu bitirmesi ile kurgunun tamamlanması paraleldir.

Fantastik kurgu ile oluşturulan eserlerde yazar genellikle oluşturduğu kurgunun arkasında okura bir ileti, mesaj sunmak ister. Nikolajeva, çevrimsel ilişki açıklamasında bu durumu ifade eder. “ Gerçek dünya- düş dünyası- gerçek dünya arasında bir geçiş, daha doğrusu bir gidiş geliş vardır. Bu gidiş gelişin eğitsel, aydınlanmacı ve toplumsallaştırma gibi amaçları da bulunmaktadır” (Tabbert’tan akt. Dilidüzgün, 2011: 609). Söz konusu eserde bu durum teknolojinin çarpık yönlerinin, insan hayatına kötü etkisi sezdirilerek okura sunulmaktadır. Teknolojiyi ejderhaya benzeterek sunan yazar, insan hayatına olan etkisini yenmek ve mutluluğa ulaşmak için bu konudan ailesinin davranışlarıyla muzdarip olan Bart’ı seçerek onu mucizevî mücadeleye yönlendirmektedir. Bart’ın tavşan ailesini birlikte yemek yerken gördükten sonra:” *Kim bilir o ailede nasıl sıcak bir ortam vardı!*” (s.81), tavşanın Yalnızlık Krallığı için:” *‘Yalnız anlıyor musun? Giderek daha da yalnızlaşıyoruz.’ diye devam etti baba tavşan yutkunarak. Çevremizdeki yıkım günden güne ilerliyor.*” (s.104), Zoe’nin kitaplar hakkında:” Her neyse, eskiden tabletlerin yerine kitaplar varmış. Okumaya yararlar.” (s.77), Üstat Lu’nun Bart’ın ailesi hakkında:” *Evlat edinmek değil. Onlar gerçek anne baba yerine geçmek, gerçek anne baba olmamak. Onlar programlamak için programlamak. Programda yürek olmamak. Yürek yoksa insan yok.*” (s.123), Üstat Tien Lu’nun küresinden görülenler hakkında:” *.. büyük bir şehrin yüksek gökdelenleri görünmeye başladı. Önlerinde büyük greyderler ağaçları kesiyor ve gökdelen değil, gökyurtan yapılar yapmak için yer açıyorlardı. Sonra sisin içinden havaya zehirli lağım sıvısı salan onlarca ve onlarca fabrika bacası ve borusu çıktı.*” (s.125), Ejderhanın ekrandan dünyadan bazı görüntüleri izletmesi:” *Her sahne ötekenden farklıydı ama hepsinin ortak bir noktası vardı. Her görüntüde, önündeki bilgisayarın, akıllı telefonun ya da tabletin ekranına kilitlemiş insanlar vardı.*” , ejderhanın bu insanlar

hakkında:” *Bu şekilde onların zavallı ruhlarını çalıyoruz.*” (s.204), ejderhanın:” *Doğrudur, teknoloji sayesinde bütün dünyaya egemen olduk. Savaşlar pek kolaylaştı bizim için. Savaşması gerektiğini bile bilmeyen bir düşmana zafer kazanmanın da ne tadı olabilir ki?*” (s.227). Bu tarz iletilerin metin kurgusunda yer alması fantastik kurgunun eğitsel ve toplumu aydınlatma işlevini yerine getirmektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ

Yazın türü olarak fantastik, yazarın hayal gücünü yeteneğiyle birleştirdiği, okuru dünyanın gerçekliğinden alarak olağanüstü âlemlere götürdüğü bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Fantastik kurgunun temel özellikleri olan, düşsel unsurların varlığı, yazarın olağanüstülükleri gerçekçi düzlemde kopmadan ele alması, kurgudaki kahramanların yaşanan bu doğaüstü olaylara şaşırma ve kararsızlık durumu göstermeleri, kahramanların bir amaç için macera dolu yolculuğa çıkmaları ve mücadele etmeleri gibi unsurlar Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eserinde mevcut olduğuna ulaşılmıştır.

Çocuk edebiyatı açısından bakıldığında fantastik türdeki eserlerin verdiği iletilerle çocuktaki düş ve hayal gücüne olumlu etki yapması ve sorunları çözmeye yaratıcılık becerilerini geliştirmesi beklenmektedir. Yazarın fantastik kurguda eğitsel iletileri sezdirerek vermesi söz konusu eserin didaktiklikten uzak bir tavırda olduğunu göstermektedir. Olağanüstülük açısından büyümlü gerçekçilik akımıyla aynı kökten beslenen fantastik eserler kahramanların ve okurun olaylara olan bakış açısı yönünden farklılık arz eder. Bu sebeple fantastik kurguda kahramanların yaşanan düşsel olaylara şaşkınlık durumu göstermesi, okurların ise kararsızlık durumu göstermesi söz konusu eserde mevcut olduğu düşünülmektedir. Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eserinde görülen kahramanların gerçek dünya-fantastik dünya- gerçek dünya arasındaki gidiş gelişi bu eserin çevrimsel ilişki türünde olduğunu ortaya koymaktadır.

Susanna Tamaro'nun fantastik kurgunun arkasında iletmek istediği temel iletiler ise “Atla, Bart!” adlı eserinde izlek olarak ele aldığı çağımızın sorunu olan teknolojinin insan yaşamını olumsuz etkilemesi ve toplumu yalnızlığa itmesi durumları çocukta farkındalık sağlanması açısından okura sezdirilerek sunulmaktadır.

Sonuç olarak Susanna Tamaro'nun fantastik kurgunun üslup ve ölçütlerine uygun olarak yazdığı “Atla, Bart!” adlı eserinin 9-11 yaş grubuna okutulmasının faydalı olacağına ulaşılmıştır. Bu durumu Bozkaplan (2010:478) ise, fantastik kurgu ile ilgili yapmış olduğu çalışmada çocuğun uzun süreli okuma döneminin başladığı 3. Sınıftan itibaren bu tür yapıtlarla karşılaştırılmasının uygun olacağını dile getirmiştir. Çocuğun gelişim dönemine göre merak, heyecan ve eğitsel açıdan ihtiyaçlarını karşılayan Susanna Tamaro'nun “Atla, Bart!” adlı eserinin ve fantastik kurgudaki çeşitli eserlerin Türkçe öğretmenleri tarafından öneri kitaplar grubuna dâhil edilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Büyük Türkçe Sözlük. (2009). (10. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bozkaplan, D.,İ. (2010). *1990-2008 Arası Çocuk Edebiyatımızda Fantastik ve Bilim-Kurgu Romanlar Üzerine Bir İnceleme*. (Doktora Tezi).Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş Çocuk Yazını – Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İstanbul:Morpa Kültür Yayınları.

Dilidüzgün, S. (2011). Fantastik Çocuk Kitaplarında Fantastik Öğeleri Belirleyen Etmenler. *III. Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu*. (ss. 608-612)

- Emir, D., Diler, H. E. (2011). Büyütlü Gerçekçilik: Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm ve Angela Carter'in Büyütlü Oyuncakçı Dükkânı İsimli Eserlerinin Karşılaştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*. (30).
- Moran, B. (2003). *Türk Romanına Eleştirel bir Bakış* 3, (8. bs.). Haz. Nazan Aksoy- Oya Berk, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Özsevgeç, Y. (2015). Büyütlü Gerçekçi Kurgu Üzerine. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:8*. (39).
- Özüm, A. (2013). Onat Kutlar'ın İshak ve Bilge Karasu'nun Göçmüş Kediler Bahçesi'ndeki Büyütlü Gerçekçi Ögeler. *Bilig*, (66). (ss. 179-204).
- Püsküllüoğlu, A. (2009). *Edebiyat Sözlüğü*. (2. bs.). İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve Edebiyat*. (7. bs.). İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Tamaro, S. (2016). *Atla, Bart!*.(2. bs.). (E. Cendey, Çev.) İstanbul: Can Sanat Yayınları.
- Todorov, T. (2004). *Fantastik: Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım*. (N. Öztokat, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Toyman, Y. Ö. (2006). *Nazlı Eray'ın Roman Dünyasında Dışsü Ve Büyütlü Gerçekçiliğin Kurgusu İle Fantastik Unsurlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Usutay, H. (2014). Çocuk ve Gençlik Yazınında Fantastik Kavramı. *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*.(756).
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Fantastic Fiction in the Children's Novel 'Atla, Bart!' By Susanna Tamaro

Introduction

Fantastic genre refers to the works of art that allows readers an escape without fully breaking out from objective reality including imagination, thought and supernatural things. When creating a fantastic fiction, authors use the external world as an instrument to achieve extraordinariness and to break off the real time and space. In fantastic literary works, an author is aware that the uncertain, inexplicit aspects of life cannot be explained by concrete rules and therefore drives the plot to a chaos through various elements. This way, fantastic works arouse a special influence in readers based on curiosity, excitement and thrill and allow them to establish a link with the story line.

The fantastic literature genre allows the rhetoric of the language to be expressed in the best way with the ability of the author and pushes reason and logic aside. The goal of the author is to astonish the reader without fully getting away fictionally from the external world. The works of children's literature are expected to have a positive impact on the development stages of children while the ways of these works to address children are also important. The rich imagination, excitement and curiosities of the child can be addressed by the language and expression of fantastic works. Fantastic works have significant influence on creative thinking which improves the children's imagination and ability to put forward original ideas. In fantastic fiction which is abundant in children's books, authors intend to take the readers away from the troublesome real world and to set on a journey towards a new world. The author should not deviate from this goal and not try to be didactic in children's literature. The solution of the problems faced during these journeys within fantastic fiction becomes a model for the children. The present study is important for describing the relation between children's literature and fantastic writing and for showing the criteria that fantastic works need to have in their plot.

Method

The aim of the study is to evaluate the relation of the novel "Atla, Bart" written by Susanna Tamaro for the age group of 9 to 11 with the children's literature within the context of the criteria that needs to be met in fantastic fiction. The study used qualitative research model, and document review method as the data collection tool. The population of the study consists of the works of children's literature written in fantastic fiction. The sample is the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro. The selection of the sample was carried out in line with the simple random sampling method. This study is a descriptive study and used qualitative research method. The evaluation is made by the document analysis method which covers the analysis of the written material including information on the targeted facts of research.

Results and Discussion

The study determined that the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro included elements of fantastic fiction like the presence of imaginary elements, author's handling of the extraordinary things without leaving a realistic plane, the astonishment and indetermination by the characters in the fiction against extraordinary event, and their adventurous journey for a goal.

Considering from the perspective of children's literature, the works in the fantastic genre are expected, through their messages, to have positive influence on the imagination of children and to develop their creativity skills in solving problems. The fantastic fiction of Susanna Tamaro provides educational messages through implication which indicates that the said work is not a didactic one. The function of fantastic fiction to implicate various educational messages and to enlighten society for a problem is provided in the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro by dealing with the facts that technology captures human lives and pushes people towards loneliness and unhappiness by impairing social relations.

As a result, it was concluded that the work "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro written in line with the method and criteria of fantastic fiction will be useful for reading by the 9-11 age group. It is considered that it would be pertinent to include in the group of recommended books by the Turkish language teachers the novel "Atla, Bart!" by Susanna Tamaro and various works in fantastic fiction that meet the requirements of curiosity, excitement and education of the children in line with their development stage.

Susanna Tamaro'nun "Tombul Yürek" Kitabında Büyülü Gerçekçilik

*Yusuf ASLAN¹

¹Mersin Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi: 30 Kasım 2017 Kabul Tarihi: 30 Aralık 2017

Özet:

Başlangıçta Alman filozof Novalis tarafından bir sınıflama amacıyla başvurmuş olduğu büyümlü gerçekçilik kavramı Latin Amerika'da gelişmiş bir akımdır. Tam olarak genel-geçer bir tanıma sahip olmasa da büyümlü gerçekçi kurgu, gerçek ve gerçeküstünün bir arada, herhangi bir çatışmaya girmeden birlikte yaşadığı kurgu olarak tanımlanmaktadır. Büyümlü gerçekçi kurguları fantastik kurgudan ayıran en önemli nitelik, kahramanların iki farklı düzlemi bir arada sorunsuzca yaşamayı kanıksamış olmalarıdır. Büyümlü gerçekçi yazarlar anlatılmak istenenin sadece gerçeklikle anlatılamayacağını iddia eder ve bunun için de gerçeküstüne başvurmayı tercih ederler. Araştırma kapsamında Susanna Tamarro'nun Tombul Yürek adlı kitabının büyümlü gerçekçilik akımının niteliklerini yansıtmayı yansıtmadığı irdelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. İncelenen kitabın kurgusunda başkahraman Michell ailesiyle kiloları yüzünden problem yaşamış ve kurgu boyunca bu problemi çözmek için çabalamıştır. Çalışmada metnin derin yapısı irdelendiğinde ise yetişkinlerin, çocukların sorunlarına yine çocukların pencerelerinden bakmaları gerektiği tespit edilmiştir. Eserde okura verilmek istenen bu ileti büyümlü gerçekçi anlayış aracılığıyla aktarılmış ve böylece sadece gerçek düzlemle verildiğinde yeterli etkiyi gösteremeyecek olan ileti hem gerçek hem de gerçeküstünün aynı anda sunulmasıyla daha ilgi çekici ve çarpıcı bir biçimde sunulmuştur. Sonuç olarak Michelle'nin başından geçen olaylar değerlendirildiğinde "Tombul Yürek" adlı kitabın büyümlü gerçekçi akımın özelliklerini yansıttığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Susanna Tamarro, büyümlü gerçekçilik, magic realism, magical realism

Abstract

The concept of magical realism, originally applied by German philosopher Novalis for classification purposes, is a movement which has been developed in Latin America. Although it does not have a general recognition, magical realistic fiction is defined as a combination of real and surreal together without any conflict. The most important feature which distinguishes magical realistic fiction from fantastic fiction is that the heroes have got accustomed to live together seamlessly in two different planes. Magical realist writers claim that what is wanted to be told cannot be told with reality and thus, they prefer to resort to surreal. Within the scope of the research, it has been examined whether Susanna Tamarro's book "Tombul Yürek" reflects the qualities of the magical realism movement. In this study, the method of document review from qualitative research methods has been used. In the fiction of the book examined, the main character, Michell, has had problems with his family because of his weight and struggled to solve this problem throughout the fiction. When studying the deep structure of the text, it has been determined that adults should look at the children's problems from children's point of view. This message, which is intended to be given to the reader, has been conveyed through a magical realistic insight, and so the message, which can not be effective enough when presented only with a real plane, is presented in a more interesting and striking manner by presenting both real and surreal at the same time. As a result, when the events that Michelle has experienced are evaluated, the book "Tombul Yürek" has been seen to reflect characteristics of the magical realistic movement.

Key Words: Susanna Tamarro, büyümlü gerçekçilik, magic realism, magical realism

*Sorumlu Yazar E-mail: ysfasln92@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0001-6898-5174

GİRİŞ

1. Büyülü Gerçekçilik

Edebiyatta gerçek ile gerçeküstü olanı aynı düzlemde ve bir arada sunan bir anlayış olan büyüülü gerçekçilik yaklaşımı özellikle Latin Amerika edebiyatında gelişim imkânı bulmuştur. Latin Amerika'da gelişim göstermesine karşın büyüülü gerçekçilik ilk etapta Avrupa'da ortaya çıkmış bir akımdır.

"Büyülü gerçekçilik (İng.: Magic Realism, Magical Realism; Alm.: Magischer Realismus) terimi sanat alanında ilk kez 1923 yılında, Alman sanat eleştirmeni Franz Roh tarafından kullanılmıştır. Roh, Otto Dix, Georg Schrimpf ve Alexander Kanoldt gibi ressamların resimlerinde, yeni bir biçim olarak büyüülü gerçekçiliğin görünür olduğunu söylemiş; bu biçimi anlatımcılıktan ayırabilmek için yirmi iki karakteristik özellik sıralamıştır" (Hegerfeld, 2005'ten akt. Küçükler Kuşçu, 2014:120)

İtalyan yazar ve eleştirmen Massimo Bontempelli büyüülü gerçekçilik kavramını edebiyat alanında ilk olarak kullanmıştır. "Ona göre edebiyat, gerçeğin iki aşamasının birleştiği - gerçek dünya ve hayali dünya- yeni bir atmosfer yaratma gücüne sahiptir." (Walter, 1993'ten akt. Yıldırım,2011: 9) Bontempelli'nin büyüülü gerçekçiliği edebiyat dünyasına kazandırmasından sonra, bu kavram farklı yönleriyle ele alınıp geliştirilmiş ve edebiyatta büyük önem kazanmış, ilgi görmüştür.

Büyülü gerçekçiliğe dair somut nitelikleri ortaya koyan ve bu türün kendine ait özelliklerini belirleyen ise Wendy B. Faris'tir. Faris'e göre "Her şeyden önce büyüülü gerçekçilikte "evrenin yasalarına göre açıklanamayacak olaylar gerçekten olur, diğer bir deyişle, bu olayları öyküdeki ne anlatıcı ne de karakterler garip bulur." (Özüm, 2009: 31)

Faris realist romanlarda görülen detaylı betimlemelerin büyüülü gerçekçi metinlerde de olduğunu belirtmiştir. Bu betimlemeler büyüülü gerçekçi metinlere gerçekçilik niteliği kazandırmaktadır. "Bu türde saptanan bir başka nitelik, "yaşanan olağandışı ya da gerçeküstü olayların birer mucize mi yoksa karakterlerin sanrısı mı olduklarının ayırt edilememesidir." Anlatıcının aktarımları ya da roman kişilerinin algılamalarından kaynaklanan olağanüstülük kimi zaman o dereceye varır ki metin, "bu dünyayla ölümlerin dünyasını ve gerçekle kurmacayı birlikte birbirinden ayırmadan işler. Ölümünden sonrası alternatif bir dünya olarak görülür." (Özüm, 2009: 31, 32)

Büyülü gerçekçi metinleri, fantastik metinlerden ayıran üç temel özellik üzerinde duran Roland Walter'a göre (1993), bu özelliklerden biri büyüülü gerçekçilikte, gerçekçi olan ile büyüülü olanın uyumlu bir bütünlük oluşturmasıdır (Walter, 1993'ten akt. Küçükler Kuşçu, 2014: 121). Büyülü gerçekçi metinlerde gerçek olan ile gerçeküstü uyum içerisinde bir aradadır.

"Büyülü gerçekçi metinlerin en önemli özelliklerinden biri olağanüstü öğelerin son derece sıradanmış gibi gösterilmesidir. Büyülü gerçekçi metinlerde sıradan ile olağanüstü yan yana bulunur. Doğaüstü olan olağanmış gibi sunulur." (Bars, 2013: 128) "Bu özellik, sürekli işleyen bir dengeleme çabası, hileli bir şekilde işlemekte ve her zaman gerçekliğin büyüülü düzeyinin biraz daha ağır basmasını sağlamaktadır" (Erdem, 2011: 176). Dengeleme yoluyla anlatı, gerçeklikten tamamen kopmaz. Metinde anlatının her aşamasında olağanüstü ile gerçeği bir dengede tutan anlatım stratejisi bulunur (Bars, 2013: 128)

Roland Walter'a göre Büyülü gerçekçi metinlerde, gerçekçi düzey ile büyümlü düzeyin uyumlu bir bütün daha doğrusu "denge" içinde olmasını sağlamak için olağanüstü öğeler oldukça doğalmış gibi sunulur, karşılanır (birinci özellik) ve yine bu amaçla yazarsal bir ketumluk metin boyunca işler (üçüncü özellik). Dolayısıyla esasında büyümlü gerçekçi metinlerin en başat niteliği ger- çekçi düzey ile büyümlü olanın bütünlüklü bir uyum, "denge" içinde sunulmasıdır. (Erdem, 2011: 177). "Bu tür metinlerde gerçekçi düzey ile büyümlü düzey arasındaki uyumun denge şeklinde sunulması için olağanüstü öğeler doğalmış gibi gösterilir. Büyümlü gerçekçi metinlerin kahramanları da olağanüstü öğeleri yaşamın olağan durumları olarak karşılar. Metinlerde karşılaşılan doğaüstü sıradan bir olaydan farksızdır. Büyümlü şaşılacak bir durum değildir. Metinler büyümlü öğesini içerir. Bu durum evrenin bizim bildiğimiz yasalarıyla açıklanamayan olaylarıdır. Sıra dışı bu metinlerde olağan şekilde karşılanır, tuhaf karşılanmaz. Bu durum metnin hâkim stratejisi olan her şeyi doğal karşılamaya uygun bir tutumdur" (Bars, 2013: 128).

"Büyümlü gerçekçilik akımının en önemli özellikleri, fantastik ya da tuhaf unsurlarla, gerçekçi unsurların karıştırılması ya da yan yana kullanılması, kıvrımlı hatta labirentimsi anlatım tekniklerine ve temalara, ustalıklı zaman değişimlerine, rüyalara, yerel mitlere, cinlerle, perilerle dolu masalımsı hikâyelemeye yer verilmesi, dışavurumcu ve gerçeküstücü tanımlamaların ve esrarengiz bir bilgelikle korkunç, izah edilemez, şaşırtıcı ve hatta ani şok yaratacak unsurların kullanımınıdır." (Cuddon, 1999'dan akt. Emir & Diler, 2011: 52)

Büyümlü gerçekçi anlatılarda, gerçek ve gerçekdışı birleştirilip, gerçek olanı olağanüstü bir biçimde anlatılır. "Walter, fantastikten farklı olarak büyümlü gerçekçilikte anlatıcıların da, karakterlerin de doğaüstünü oldukça doğal bir durummuş gibi karşıladıklarını belirtir. Büyümlü gerçekçilikte okuyucu da kurmacasal temsil düzeyinde bu koşulları sorgulamaz. Ona göre, bu metinlerde, gerçekliğin gerçekçi ve büyümlü düzeylerinin uyumlu bir bütünlüğünün sağlanması, büyümlü gerçekçiliğin ikinci koşuludur." (Turgut, 2003: 23). Üçüncü koşul ise, "yazarın ketumluğudur (authorial reticence). Yazar, anlatıcılar ve karakterler bu olaylara, metindeki doğaüstü olayların ve gerçekçi olanların uyumlu bütünlüğünü zedeleyecek şekilde yaklaşmamalıdır." (Turgut, 2003: 23).

Büyümlü gerçekçi metinler anlatıldığı gibi okura hem gerçeği hem de gerçeküstü olanı olağan bir akış düzleminde sunmakta ve okurun olağanüstü düzlemi kanıksamasını sağlayacak bir kurgu oluşturulmaktadır. Yazar metni oluştururken okuyucunun akıl dışılığı sorgulamasından çok akıl dışılıkla akla uygun olanın birlikteliğini benimsemesini ve metindeki sorunun çözümüne odaklanmasını amaçlamaktadır.

2. Çocuk Edebiyatı ve Büyümlü Gerçekçilik

Çocuk Edebiyatı, çocuğun duygu ve düşüncelerini yaşantı kazandırarak zenginleştiren yazınsal ürünlerin bütünü için kullanılan bir adlandırmadır. Sever, çocuk edebiyatını, "erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayacak bir yaşam evresinde çocukların dil gelişimine ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı" olarak tanımlamaktadır (Sever, 2012: 17). Gençlik edebiyatı da on üç-yirmi yaş grubu için üretilen yazınsal yapıtlardan oluşmaktadır (Dilidüzgün, 2012: 19). "Çocuk ve gençlik yazınının, okuma alışkanlığının kazanılmasından yazınsal duyarlılığın gelişmesine ve bireyin kendi kimliğinin oluşmasına değin geniş bir etki alanı vardır. Kendisi de yaşamında bir geçiş sürecini yaşamakta olan çocuk ya da genç, yine bir geçiş yazını olarak gördüğümüz çocuk ve gençlik

yazını ürünlerinden yararlanarak hem bireysel hem dem kültürel gelişimini tamamlayabilir. "(Dilidüzgün, 2012: 23).

"Latham, gençlik edebiyatını değerlendirirken, bu edebiyatın işlevinin gençleri toplumsallaştırmak ve yetişkin dünyasında üretici birer yurttaş olarak yerlerini almaya hazırlamak olduğunu söyler. Ona göre, gençlik edebiyatı toplumun güç yapısını betimlemekte ve gençlerin bu yapıyla başarılı bir biçimde nasıl bütünleşeceğini göstermektedir. Büyülü gerçekçiliğin kültürel sonuçları ise, genellikle toplumun güç yapılarını sarstığı, egemen yapıları sorguladığı için, gençlik edebiyatının bu işleviyle taban tabana zıt gözüktür. Ancak, gençler çocuklukla yetişkinlik arasındadırlar ve davranışları yetişkinler tarafından düzenlenir. Bu geçiş dönemi nedeniyle politik ve kültürel olarak güçsüz olanlarla –politik bir sese sahip olmasalar da- benzerlik gösterirler. Sonuç olarak, büyülü gerçekçilik gençlerin deneyimlerini karakterize eden çatışma ve çelişkilerin karmaşıklığını betimlemek için uygun bir anlatım biçimidir" (Latham, 2007'den akt. Küçükler Kuşçu, 2014: 122).

Lathan'ın gençlik edebiyatıyla ilgili bu çıkarımı çocuk edebiyatı açısından da ele alınabilir. Çocukların dünyaları yetişkinlerden çok daha farklıdır. Dilidüzgün'e göre (2013), çocuklar yetişkinler gibi akla uygun ve nesnel düşünceler üretmezler. Kendilerine ait dünyalarındaki her değer onlar için mutlaklıdır. Doğru mu, yanlış mı diye düşünüp karar vermek yerine, kendi dünyalarında alabildiğince özgür ve kendi hayalleriyle yaşarlar. Büyüdükçe, yetişkin dünyasının değerlerini öğrendikçe ve akıl süzgecinden geçirme yetenekleri arttıkça, çocuksuluktan sıyrılıp yetişkin olmaya başlarlar (Dilidüzgün, 2013: 41). Çocukların yetişkin dünyasına hazırlanmasında çocuk edebiyatı ürünlerinin katkısı mutlaklıdır. Büyülü gerçekçi anlatıma sahip çocuk yapıtlarının, bu katkının sağlanmasına olumlu bir etki yaptığı söylenebilir. (Küçükler Kuşçu, 2014: 123) Bowers, çocukların dünyayı, kendi düş güçlerinden yola çıkarak –gerçek dünya olarak tanıdıkları şeyle bağlarını kaybetmeden- keşfetmeleri için, büyülü gerçekçiliğin mükemmel bir araç olduğunu söyler (Bowers, 2004'ten akt. Küçükler Kuşçu, 2014: 123).

Büyülü gerçekçi yapıtların çocuğun gerçek yaşama hazırlanmasında ve dünyayı tanımada hem gerçek olandan hem de düşsel, büyüsel olandan faydalandığı söylenebilir. Özellikle sadece gerçek düzlemde çözüm üretilemeyen problemlerin çözüme kavuşturulması konusunda edebiyatın fantastik gibi büyülü gerçekçilikten faydalandığı gerçeği çocuk yazınında karşımıza daha fazla çıkmaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım ve Şimşek, 2013:217). Susanna Tamaro'nun Tombul Yürek adlı kitabı doküman incelemesi yöntemiyle incelenmiş ve yorumlanmıştır.

BULGULAR

Susanna Tamaro'nun Tombul Yürek adlı kitabı kurgu yönünden büyülü gerçekçilik anlatıları perspektifinde incelenmiştir. Michele sekiz yaşında annesi ve babası ayrılmış küçük bir çocuktur. Michele'nin annesi ve babasına göre Michele'nin kilo problemi vardır. Akranlarına göre biraz fazla tombul olması annesi ve babası için ciddi bir sorundur. Michele'nin en iyi arkadaşı evin mutfağındaki buzdolabı Buzz'dur. Buzdolabı Michele ile konuşmakta sürekli

karnındaki meyveleri, yemekleri, tatlı ve pastaları Michele vermektedir. İkisinin arasında mükemmel bir dostluk ve diyalog vardır.

Michele'nin annesi ve babası ise onun normal bir çocuk olması için onu sürekli uyarmakta, perhizler yaptırmakta ve bu perhizleri dikkate almadığında ise çok sert tepki verirler. Yaz tatilinde Michele'in annesi iş seyahatine çıkacağı için Michele'i anneannesine götürür. Anneannesi Michele sürekli güzel yemekler, pastalar yapar. Ama Michele her gün ormanda yürüyüş yaptığından kilo almaz. Daha sonra tatil bitip Michele eve dönünce Buzz'un ikramlarına dayanamayıp tıka basa yer. Ama bu Michele için bardağı taşıran son damla olur.

Ertesi sabah annesi ve babası Michele'i alıp zayıflama okuluna götürürler. Michele orda her gün çok ağır sporlar yapar ve zayıflamak için berbat perhizlere maruz kalır. Michele bir süre burada kalır fakat daha sonra dayanamayıp bir sabah orman koşusuna çıktıklarında gruptan ayrılıp kaçar. Michele uzunca bir süre yürüdüktan sonra ormanda kaybolduğunu fark eder. Korkuyla yürürken birden karşısına konuşan bir sansar çıkar. Sansar onu alıp deniz kenarında bir yere götürür. Burada Bay Kakkolen ile tanışır. Bay Kakkolen dünyadaki bütün elektronik aletlerle iletişim halinde olan bir bilim adamdır ve Michele'in dostu buzdolabı Buzz'u da tanıyordur.

Bay Kakkolen Michele denizin altında yaşayan canavarın insanların rüyalarını çaldığını ve bu yüzden insanların mutsuz olduğunu birlikte bu sorunu aşacaklarını anlattıktan sonra Michele'i bu görev için yarasaya çevirir. Michele yarasa olarak gerekli gözlemleri yaptıktan sonra Bay Kakkolen bu sefer onu denizin altına canavarı öldürmeye gönderir. Michele denizin altında canavara masal anlatıp uyuttuktan sonra canavarı öldürüp insanların rüyalarını kurtarır. Michele denizden tekrar çıkıp uzunca bir süre uçtu sonra evlerinin üstüne gelip inişe geçer. Bahçeye indiğinde tekrar küçük bir çocuğa dönüşmüştür. Annesi tekrar eve dönmesiyle birlikte Michele'i olduğu gibi kabul etmiş ve onu bir daha zayıflama okuluna göndermeyip istediği her şeyi yemesine izin verir.

Büyülü gerçekçilik anlatıda bir yandan inanılması güç akıl ve mantık süzgecinden geçemeyen öğeleri içerirken diğer yandan ise gerçekçi, akla ve mantığa uygun olan öğelerin sunulduğu modern kurgudur. Yazar hem gerçeküstü olanı hem de gerçek olanı bir arada verirken gerçeküstü olanın yadırganmadığı bir kurgu ortaya çıkarmaktadır.

S. Tamaro'nun, incelemeye esas olan Tombul Yürek adlı kitabında yazar ilk başta günlük yaşamda göreceğimiz kilolu bir çocuğu anlatmak bu çocuğun anne ve babasıyla arasındaki problemi sunmaktadır. Hemen ardından ise evdeki buzdolabıyla olan dostluğunu anlatmakta ve buzdolabının Michele'le konuştuğunu ve aralarında bir diyalogun olduğundan bahsetmektedir. Böylece büyülü gerçekçiliğin büyülü kısmına giriş yapmaktadır. Yazar burada kahramanın buzdolabıyla olan ilişkisini sıradan bir biçimde, olağan ve normalmiş gibi anlatarak büyülü gerçekçiliğin ilkelerine sadık kalmıştır.

Kitapta kilolu olan ve ailesiyle bu problem dolayısıyla çatışan Michele'in bu sorunun üstesinden gelmesi fantastik kurgudan farklı olarak düşle gerçeğin bir potada sunulmuştur. Ailesinin kendisini sert önlemler alarak zayıflamaya zorlaması sonucunda zayıflama okulundan kaçan Michele daha sonra konuşan bir sansarla karşılaşmıştır. Bu durumu küçük bir şaşkınlıkla atlatan Michele daha sonra bu durumu normal kabul edip kanıksamıştır. Sansar'ın kendisini Bay Kakkolen ile tanıştırması sonucunda kendisini yepyeni bir macerada bulan Michele Bay Kakkolen'in yeryüzündeki bütün elektronik aygıtlarla iletişiminin olmasını sıradan ve olağan

karşılamaştır. Kurgudaki bu gibi örnekler Tamaro'nun kitabı yazarken büyümlü gerçekçiliğe bağılı kaldığını göstermektedir.

Kitaptaki kurguyu fantastik kurgudan ayıran nokta ise, fantastik kurguda gerçek yaşam düzleminde çözülemeyen sorunun çözümlü için kahraman gerçeküstü düzleme geçmekte bu düzlemlde soruna çözümlü ürettikten sonra tekrar gerçek yaşam düzlemine dönmektedir. Fakat büyümlü gerçekçi metinlerde gerçek ve gerçeküstü aynı zeminde sunulur. Kitapta da kilo sorunu olan bir çocuğun olağan yaşamı anlatılırken aynı zamanda konuşan bir buzdolabı arkadaşının olması, konuşan bir sansarla karşılaşması, dünyadaki bütün elektronik cihazlarla iletişim halinde olan bir bilim adamıyla tanışıp insanların rüyalarını canavardan kurtarması gibi olağanüstülüklerinde aynı anda işlenmesi kitaptaki büyümlü gerçekçi anlatının ispatıdır.

"Benim adım Bay Kakkolen' dedi ve tanıştığın bu sansar da benim yardımcımdır ve adı san san Sansar'dır." (s. 64) "İşte ben uzun zamandır Buzz ile ilişki içerisindeyim, hem onunla hem de onlarca onlarca çamaşır makinesiyle ilişkim var. Aynı zamanda mikserler, çim biçiciler, ekmek kızartıcılar, elektrik süpürgeleri ve onların kuzeni olan halı döverler de ilişki içerisinde bulunduğum dostlarım..." (s. 74-75) "Elbette oğlum, hem Buzz'un hem öteki elektrikli ev aletlerinin dilinden çok iyi anlıyorum." (s. 75)

Yukarıdaki alıntılar kitaptaki büyümlü gerçekçi öğeleri gösteren alıntılardır. Kitaptaki kahraman Michele Bay Kakkolen'in elektronik cihazlarla olan ilişkisini öğrenmekte fakat bunu normal karşılamakta ve ardından Bay Kakkolen'e Buzz'un dilinden anlayıp anlamadığını sormaktadır. Okuyucu kitaptaki kahramanın bu olağanüstü durumu kanıksadığını ve gayet normal bulunduğunu görmekte ve kendisi de büyümlü süreci artık normal karşılamaya başlamaktadır. Kitabın gerçekçi düzlemlde iletmek istediği ileti kilolu bir çocuğa karşı alınan tavrın yanlışlığıdır. Bu iletiyi aktarmak için ise kahramanın insanlığın mutluluğu için giriştiği riskli macera büyümlü gerçekçi öğelerle desteklenerek okura sunulmuştur. Michele'in ailesinin kendisine yaptığı baskı ve yatılı okula gönderilmesi sonucu anne ve babasının üvey olduğu düşüncesine kapılıp kendisini sevmemelerini düşünmesi Michele karşı ailesinin aldığı yanlış tavrın bir sonucudur. Bu yanlış okula aktarmak isteyen Susanna Tamaro Michele'in kaçışını ve kaçışıyla birlikte yaşadığı macerayı gerçek ve gerçeküstü öğeleri bir arada işleyerek büyümlü gerçekçi anlatı yoluyla okura anlatmıştır.

TARTIŞMA VE YORUM

Büyümlü gerçekçilik düşünce deneyimlerini aktarmaz. Bunun yerine bizim dünyamızda bulunan ve nesnel dediğimizden farklı bir gerçeklik deneyimini yaşayan insanların bakış açılarını kullanır. Eğer öyküde bir hayalet varsa, bu hayalet fantastik bir figür değil, hayaletlere inanan ve gerçekten hayalet görmüş insanların gerçeklerinin bir anlatımıdır. Büyümlü gerçekçi kurgu, gerçekliği bizimkinden farklı insanların gerçek dünyasını anlatır. Bu kurgu ne düşünce deneyimi ne de spekülasyondur; bize dünyayı başka bir gözle göstermeye çalışır. Böyle olduğunda öyküdeki cadı gibi gerçek olmayan figürler kitap bittikten uzun süre sonra da hâlâ gerçekmiş gibi bize korkutucu gelebilir. Büyümlü gerçekçilikte, bu dünya, insanların gerçekten yaşadığı dünyaymış gibi görünür ve bu görüşün doğru olduğu hissini verir. Büyümlü gerçekçiliğin farklı dünya görüşlerini bize iletmediği üç farklı etken vardır. Bu etkenler bu tür dünya görüşünün nesnel olmamasından kaynaklanır. Burada zaman sıralı değildir, nedensellik öznel ve sıradan olan birdir ve aynıdır. Büyümlü gerçekçiliğin kurgusunun farklı olmasının nedeni de budur (Özsevgeç, 2015:193)

Özsevgeç'in (2015) belirttiği gibi Susanna Tamaro'nun eserinde farklı bir gerçeklik deneyimi yaşayan Michele'in yaşadığı bu deneyimler okuyucuya sunulmaktadır. Michele'in yaşadığı olaylar bir düşünce deneyimi ya da spekülasyon değildir. Tamaro, kitaptaki kahramanın yaşadığı büyülü gerçekçi deneyim aracılığıyla okuyucusuna dünyayı başka bir biçimde sunmaktadır.

Büyülü gerçekçiliğin en önemli özelliği en önemli özelliği gerçeğin gerçekçi ve büyülü/olağanüstü yanlarının mantıklı ve uyumlu bir biçimde bütünleşmesidir. Büyülü gerçekçi eserlerde hem gerçekçi hem de fantastik özellikler bulunur ve bu iki özellik bir arada işlenir.

Susanna Tamaro'nun Tombul Yürekli adlı kitabında da bir yandan gerçek yaşama dair öğeler sunulurken öte yandan ise büyülü ve olağanüstü öğeler sunulmuştur. Yazarın okura sunduğu büyülü gerçekçi kurguda yaşanan her şey kahramanın tipik yaşamı olarak algılanmaktadır. Kahramanın olağanüstülükleri normal karşılması, okurunda aynı olayları yadırgamayıp benimsemesine yol açmıştır. Yazarın anne ve babasıyla kilolu olduğu için sorunlar yaşayan küçük bir çocuğun başından geçenleri sadece gerçek dünya üzerinden tekil bir anlatımla anlatması büyülü gerçekçi bir kurgudaki çarpıcılığı sunamayacağı için ve buna bağlı olarak kahraman ailesiyle arasındaki sorunu sadece gerçek dünya üzerindeki nesnel olanaklarla çözemeyecekti. Bu bağlamda yazarın büyülü gerçekçi bir kurgu sayesinde iletisini daha kolay, ilgi çekici ve çarpıcı bir biçimde verdiği söylenebilir.

SONUÇ

Çalışmada çocuk edebiyatı metinlerinden Susanna Tamaro'nun Tombul Yürek adlı kitabı büyülü gerçekçilik perspektifinden incelenmiş ve kurgunun büyülü gerçekçiliğe ne kadar uygun olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Yazarın kitapta hem gerçek olanı hem de gerçeküstü olanı fantastikten farklı olarak aynı düzlemde birlikte verdiği görülmüş ve bu anlamda kitabın kurgusunun büyülü gerçekçiliğe uygun olduğu görülmüştür. Büyülü gerçekçilik tek yönlü, tek bakış açılı bir yapı değildir. Aksine çok yönlü, farklı bakış açıları olan ve hem gerçek hem de gerçeküstünü bir arada barındıran bir anlatım biçimidir. Tamaro'da kitabında Michele'in başından geçenleri çok yönlü, gerçek ve gerçeküstü öğeleri bir arada kullanarak anlatmıştır. Çocuk okur Michele'in başından geçenleri okurken salt gerçek dünyayı değil aynı zamanda salt gerçekliğin ötesindeki büyülü dünyayı da görmüş ve böylece yazarın iletmek istediği, fiziksel şartlarıyla insanları yargılamanın yanlışlığı mesajını gerçek ve gerçeküstünün bir arada verildiği büyülü gerçekçi kurguda görmüştür.

KAYNAKLAR

- Bars, Mehmet E. (2013). *Efsanelerde Büyülü Gerçekçilik Üslubu*. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 27, (6), 127-135
- Dilidizgin, S. (2012). *Çağdaş Çocuk Yazını: Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. *Morpa Kültür Yayınları, İstanbul*.
- Dilidizgin, S. (2013). *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*. *Morpa Kültür Yayınları, İstanbul*.
- Emir, D. & Diler, Hatice E. (2011). *Büyülü Gerçekçilik: Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm ve Angela Carter'ın Büyülü Oyuncakçı Dükkânı İsimli Eserlerinin Karşılaştırılması*. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30, 51-62
- Erdem, S.(2011). *Büyülü Gerçekçilik ve Halk Anlatıları*. *Milli Folklor*, 91, 175- 188.
- Küçükler Kışçı, N. (2014). *Büyülü Gerçekçilik Ve Çocuk Edebiyatı: "Garajdaki Giz" Örneği*. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 119-127.
- Özsevgeç, Y. (2015). *Büyülü Gerçekçi Kurgu Üzerine*. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 39, (8), 188-194.

Özüm, A. (2013). Onat Kutlar'ın İshak ve Bilge Karasu'nun Göçmüş Kediler Bahçesi'ndeki Büyüülü Gerçekçi Öğeler. *Bilig*, 66, 179-204

Sever, S. (2012). *Çocuk ve Edebiyat*. TUDEM, İzmir.

Turgut Öktemgil C. (2003). *Latife Tekin'in Yapıtlarında Büyüülü Gerçekçilik*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Yıldırım, C. (2011). *Sylvie Germain'in Gecelerin Kitabı ve Amber Gece Adlı Yapıtlarında Büyüülü Gerçekçilik*. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

EXTENDED ABSTRACT

The Magical Realism In The Book Of Susanna Tamaro "Tombul Yürek"

Introduction

In this study, the fiction of Susanna Tamaro's "Tombul Yürek" book was examined in terms of magical realism. The magical realism movement first emerged in Europe, but it is a developed art movement in Latin America. According to the magical realism stream, real and surreal are presented together without any conflict. Magic read realistic texts solves the problems that can not be solved by the real ones alone, together with real and surreal ones. The effect of magic realistically constructed children's literature texts on the problem solving ability of the child's hero has been investigated. The fantasy worlds of children are different from the fantasy worlds of adults. For this reason, problems in texts presented to children can not be presented only in real life. In magical realistic fiction, children are given a combination of true and real, and the child satisfies what is described. The message, which will not show enough effect by just telling the real one, is presented more impressively thanks to the magical realistic current.

Method

The purpose of this study is to determine the appearance of the magical realism movement in the texts of children's literature. In this direction, the book "Tombul Yürek" by Susanna Tamaro, the author of universal children's literature, has been examined through qualitative research methods by document analysis. The most important sources applied in qualitative research are the documents. In the document analysis method, it is the examination of the written materials containing the information about the targeted research related to the research.

Results and Discussion

In this work, which examines magical realism in children's literature, the author of Susanna Tamaro's book "Tombul Yürek" has been dealt with. It has been seen that the book's heroine, Michele, was unable to solve the problems she had with her parents in real life. On top of this, it has been seen that they have solved their problems as they lived on the plane of real life and on the plane of reality. In magical realism, the hero lives in the same real and surreal one, and it is normal that they live. In the book it is seen that when Michele's living is examined, it conforms to the principles of magical realism. Tombul Yürek also can not solve the problem that Michele lived with in the real plane and for this reason he lives some events on the surreal plane. It's like turning into an owl, going under the sea and killing a monster. As a result of all this, Michele can solve the problems she had with her mother. Michele has normally met all these extraordinary events and has not shown any astonishment. Susanna Tamaro remained loyal to the principles of magical realism by giving the reader a combination of both real events and surreal events while telling what Michele is doing. As a result, Susanna Tamaro has benefited from a multifaceted perspective of magical realism. Presenting real and surreal events together and on the same plane.

Susanna Tamaro'nun Tobia ve Melek Kitabındaki Kahramanların Carl Gustav Jung'ın Psikanalitik Bakış Açısıyla İncelenmesi

*Gamze NERGİZ¹

¹Mersin Üniversitesi, Türkiye

Geliş Tarihi: 30 Kasım 2017 Kabul Tarihi: 30 Aralık 2017

Özet:

İnsanın eylemlerinin arkasındaki itici güç olarak bilinçaltını gören psikanaliz edebiyattaki karakter tahlilleri açısından da oldukça önemlidir. Sigmund Freud'un kurucusu olduğu psikanaliz Adler, Jung, Lacan gibi isimlerle yayılmış ve sanat eserlerine uygulanır hale gelmiştir. Bu çalışmada da Susanna Tamaro'nun Tobia ve Melek adlı çocuk romanı Jung'ın psikanalitik bakış açısıyla incelenmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmış, veri toplama aracı olarak ise doküman inceleme metodu kullanılmıştır. Çalışma konusunu oluşturan bulgular saptanmış, Jung'ın psikanalitik bakış açısıyla kitap arasında ilişki kurulmuştur. Çalışma çerçevesinde, "Susanna Tamaro'nun Tobia ve Melek adlı romanının içerisinde barındırdığı psikanalitik öğeler nelerdir?" sorusu cevaplanmaya çalışılmıştır. Jung'a göre insan kişiliğini anlamlandırmak için birtakım sorulara cevap vermek gerekmektedir. Bunların başında kişiliğin bölümlerinin neler olduğu, kişiliği harekete geçiren enerji kaynaklarının neler olduğu, kişiliğin nasıl oluştuğu gibi sorular gelmektedir. Jung'un kuramında ego, arketipler, persona, anima, animus, gölge, psişenin dinamiği, değerler, ruhsal enerjinin gelişmesi ve gerilemesi, kişiliğin gelişimi, psikolojik tipler gibi kavramlar yer almaktadır. Jung'a göre yazma sürecinde yazar tam olarak kendini ortaya koyamamaktadır. İtici bir güç yazarı ele geçirir ve eser kendi kendini ortaya koyar. Bu durum bazen yazarın yazmak istediği cümleleri eserin bünyesine dahil etmemesi şeklinde de ifade edilebilir. Tobia ve Melek isimli kitapta başkahramanı Martina, Jung'ın sunduğu "ben" kavramı içerisinde ele alındığında küçük bir çocuk olması nedeniyle kişilik gelişimini henüz tamamlamamıştır. Diğer bir kavram olan "psişenin dinamiği" enerjinin dağılımını ve yer değiştirmesini ifade eder. Psişenin mutlak bir dengeye ulaşması mümkün değildir. Martina'nın tüm çabası da bu dengeyi kurmaktır. Yapılan çalışma ile alan yazına katkı sağlamak, psikoloji ve edebiyatı kapsayan bu disiplinler arası çalışma ile farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Susanna Tamaro, Tobia ve Melek, psikanalitik, çocuk edebiyatı

Abstract

Psychoanalytic that considers subconscious as the driving force behind humans' actions is highly significant in terms of the character analysis in literature. Psychoanalytic whose founder was Sigmund Freud became widespread with names such as Adler, Jung and Lacan and it became applicable in work of art. In this study, Susanna Tamaro's children's book Tobias and the Angel was investigated with Jung's psychoanalytic perspective. Descriptive research methods were used and document review method was used as the tool for data collection. The book was supplied for the study, findings that constitute research subject were determined and a relationship was built between the book and Jung's psychoanalytic perspective. In research framework the question of "what are the psychoanalytic components that Susanna Tamaro's novel Tobias and The Angel include?" was tried to be answered. According to Jung, to interpret personality it is necessary to answer some questions. Foremost among them are questions such as what the parts of personality are, what sources of energy that trigger personality to take action are and how personality is formed. In Jung's theory there are concepts like ego, archetype, persona, anima, animus, shadow, dynamism of psyche, values, development and retreat of spiritual energy, personality development and psychological characters. Jung thinks that the author cannot reflect himself/herself completely

*Sorumlu Yazar E-mail: nurgamze33@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-5773-043X

in writing process. A driving force takes control of the author and literary work comes to existence on its own. This can be described as a situation in which literary work does not want to involve in the sentences that the author wants to write. When examined in the concept of ego proposed by Jung, the protagonist, Martina, in Tobias and The Angel could not complete her personality development as she was a little child. The other concept dynamism of psyche expresses the displacement and distribution of the energy. It is not possible that psyche can reach absolute balance and all Martina's effort is to reach that balance. With this interdisciplinary study which included literature and psychology, it was aimed to contribute to literature and raise awareness.

Key Words: *Susanna Tamaro, Tobias and the Angel, psychoanalytic, children literature*

GİRİŞ

Edebiyat, insanların yeni bakış açıları kazanmalarına katkı sağlar. Edebiyattaki kurmaca gerçeklik sayesinde olay ve durumlara daha çok pencereden bakabilme imkânı kazanan kişinin, hayatı anlamlandırmada daha geniş bir algıya sahip olması beklenir. Edebiyat, dilin en nitelikli örneklerini sunarak bizi başka yaşamlara davet eder.

Geniş bir konu alanına sahip çocuk edebiyatına dair farklı tanımlar yapılmıştır. Bunlardan bazıları şu şekildedir: "Gelişme çağındaki çocukların duygu ve düşünce dünyasına, anlama ve kavrama becerilerine seslenen edebiyata çocuk edebiyatı denir" (Şimşek, 2014: 15). "Asıl konusu çocuk olan, "çocuğa görelilik" ilkesini temel alan, çocuğu eğlendirirken düşünmek ve çocukta estetik haz uyandırmak gibi hedefleri olan edebiyata çocuk edebiyatı denir. Çocuk edebiyatı çocuğu sadece bilişsel yönden desteklemez. Çocuğu bilişsel, duyuşsal ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak destekler. Çocuğun dil gelişimine de olumlu katkılar yapar. Şirin'e göre çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır" (Şirin, 2016:24). Tanımlardan da anlaşıldığı üzere çocuk edebiyatı çocuğa birçok fayda sağlar ve çocuk psikolojisini anlamamız noktasında önemli bir kaynak olarak değerlendirilebilir.

Freud'un etkisiyle yirminci yüzyılda yazarın yaşamına ve kişiliğine gösterilen ilgi artarak edebî eserlerin incelenmesinde önemli bir yer tutmuştur. Sanatçının psikolojisini, bilinçaltını anlamak, eserleri ya da eserdeki kişilerin davranışlarını açıklamak için Freud'un bilinçaltına dayanan psikanaliz yöntemine başvurmuşlardır.

Freud ve Jung'ın çalışmaları bazı noktalarda farklılık göstermektedir. "Freud çalışmalarını sadece akıl hastalarıyla yürütürken Jung çalışmalarında böyle bir ayrıma gitmemiştir. Jung birçok insan topluluğu üzerinde araştırma yapmıştır. Jung'ın çalışmalarına besleyen en önemli kaynaklar toplumların yaşamından geniş kesitler sunan, onlar hakkında birçok bilgi edinmeye olanak tanıyan sözlü edebiyat ürünü olan mitler ve efsaneler olmuştur. Görüldüğü üzere Jung'ın çalışması edebiyat ile büyük bir etkileşim içerisindedir. Freud, nevroitik hastalara uyguladığı tekniklerle sanatçıya yaklaşıp metni değerlendirmede onun bilinçaltını göz önünde bulundururken Jung, metni esas alarak metindeki insan unsuruna ait temel kavramlardan yola çıkmıştır "(Atlı, 2012: 264). Bu çalışma adına Jung'ın kuramı daha uygun olup kitap kahramanları bu bağlamda incelenecektir.

Analitik psikoloji, Carl Gustav Jung tarafından geliştirilmiştir. Analitik psikoloji temelde psikanalize dayanmaktadır. Jung, Freud'un kuramında yer alan "bilinçdışı" kavramını kabul etmiştir. Bu noktada iki kuram arasındaki fark ise Jung'ın, Freud'un psikanalizinde yer alan id, ego ve süper ego kavramları yerine bilinç, kişisel ve kolektif bilinçdışı kavramlarını kabul etmesidir. Jung, bireyin kendine özgü oluşturduğu bilinçdışını "kişisel bilinçdışı" şeklinde adlandırmıştır. Kolektif bilinçdışı ise genlerle atalardan devralınan ortak bir bilinçdışını ifade eder.

Kişisel bilinçdışı, Freud'un "id"ini akla getirmektedir. Burada da arzular, korkular, unutulmuş yaşantılar yer almaktadır. Duygular kişisel bilinçdışında birikir. Burada yer alan duyguları bazı zamanlar bilinç düzeyine getirmek kolayken bazı zamanlar neredeyse imkânsızdır. Kişisel bilinçdışı, bilinçdışının üst katmanında yer alan bir yapıdır.

İnsanlar genlerle atalarından devraldıkları ortak bir bilinçdışıyla dünyaya gelir. Jung buna "kolektif bilinçdışı" adını vermiştir. Ona göre bu bilinç dışı, ilk insanlardan itibaren nesiller boyu aktarılarak varlığını çok değişmeyecek bir şekilde korumuştur.

"Arketip"ler ortak bilinçdışını oluşturan unsurlardır. Arketipler insanlığın ortak malı sayılabilirler ve hemen hemen bütün sanat yapıtlarında karşımıza çıkar. Farklı zamanlarda, farklı toplumlarda ortaya çıkmış ve kolektif bilinçdışını anlamamızda en önemli kaynaklardan mit, masal, destan gibi türlerde insanların korku ve arzuları gibi ortak birçok yönünü görürüz.

Masal, mit, efsane gibi türlerde sıkça karşılaşılan ejderha ve kahraman mücadelelerinin kazanımı her zaman kahraman olmaktadır. Psikanalitik kurama göre bu durum bilincin öze dönmesidir. Bilinç öze dönerken bilinçsiz ruh da daha derin katmanlara sızacaktır. Bilinçsiz ruhun sızdığı yer mitolojik karakterlerin içeriklerinin kaynaklandığı yerdir yani kolektif bilinçdışıdır.

Susanna Tamaro 12.12.1957 günü İtalya'nın Trieste kentinde doğdu. Sinema yönetmenliği eğitimi almış ve televizyon için doğa belgeselleri çekmiştir. Büyükler için yazdığı *Yüreğinin Götürdüğü Yere Git* kitabının başarısından sonra o da yüreğinin sesini dinlemiş ve bir dağ şehrine yerleşmiştir. Doğanın korunması ve çocukların temiz, yeşil ve dürüst bir dünyada yaşayabilmelerini amaçlayarak birçok çocuk kitabı yazmıştır. Bu çalışmada da onun çocuklar için yazmış olduğu *Tobia ve Melek* isimli kitabındaki kahramanlar Carl Gustav Jung'ın psikanalitik bakış açısıyla incelenecektir.

Çocuk edebiyatı ürünleri çocukça değil, çocuğa göre bir dille hazırlanmalı. Ancak bu şekilde çocuklara okuma sevgisi kazandırılabilir. Sever (2013)'e göre çocuk edebiyatı çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmalı, onları nitelikli metinlere yöneltebilmeli ve okuma kültürü kazandırma sorumluluğu da üstlenmelidir.

Bu çalışmanın amacı tüm bu işlemlere sahip olan ve birçok yönden çocuğa önemli katkılar sağlayan çocuk edebiyatı ürünlerinden Susanna Tamaro'nun çocuklar için yazmış olduğu *Tobia ve Melek* isimli kitabını Carl Gustav Jung'ın psikanalitik bakış açısıyla incelemek ve alan yazına bu yönde katkı sağlamaktır.

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, kitaplarda yer alan konuya ilişkin iletiler ve iletilerden hareketle yapılan yorumlara yer verilecektir. Araştırma modeli, "Önemli görülen değişkenleri içerisine alacak şekilde gerçek durumun özetlenmiş hâlidir. Araştırmanın amacına uygun ve ekonomik olarak verilerin toplanması, çözümlenmesi ve yorumlanması için gerekli koşulların düzenlenmesidir (Çeliköz, Nadir). Araştırma bağlamında Susanna Tamaro'nun çocuklar için yazmış olduğu *Tobia ve Melek* isimli kitabındaki kahramanlar Carl Gustav Jung'ın psikanalitik bakış açısıyla incelenmiştir. Söz konusu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme kullanılmıştır.

Araştırmanın evrenini Susanna Tamaro'nun çocuklar için yazmış olduğu kitaplar oluştururken araştırmanın örneklemini Tobia ve Melek isimli kitabı oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında; "Tobia ve Melek isimli kitapta Carl Gustav Jung'ın psikanalitik bakış açısına uygun hangi kahramanlar var?" sorusu cevaplandırılmaya çalışılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırma kapsamında Susanna Tamaro'nun araştırmanın örneklemini oluşturan *Tobia ve Melek* kavramlar açısından incelenmiştir.

Jung, kuramındaki kavramları formüle etmeyi tercih etmemiş, yeni çalışmalara yönelmeyi yeğlemiştir. Jung'ın geçmiş kavramları kalıplaştırmaktansa yeni gözlemler yapmayı tercih etmesinin sebebi onun için kavramların kısa süreli tanımlamalardan daha fazla bir anlam taşımamasıdır. Jung'ın bakış açısına göre kavramları ortadan kaldırmak için ihtiyaç duyulan şey kavramlara zıt olgulardır.

Analitik Psikolojinin kurucusu Jung, çalışmalarını kavram ve kuramlarla sınırlandırmayarak psikolojik tedavide de yeni yöntemler geliştirmiştir. Jung hekim, psikiyatrist, pskanalist, profesör, yazar, toplumsal eleştirmen kimliklerine sahip çok yönlü bir kişiliktir. Ana dili Almanca'nın dışında İngilizce, Latince gibi başka dilleri de iyi derecede bilmektedir. Analitik psikoloji dışında toplumsal ve dinsel konulara da eğilmiştir.

1. Kişilik Yapısı

Jung'ın kuramı birtakım sorulardan yola çıkarak ortaya atılmıştır. Kişiliğin ve bölümlerinin olduğu, bu bölümler arasında etkileşim olup olmadığı, kişiliği harekete geçiren itici gücün olduğu, bu gücün kişiliğin bölümlerine dağılma oranı, kişiliğin oluşumu ve yaşam boyunca kişiliğin değişime uğrayıp uğramayacağı gibi sorular Jung'ın kişiliği kavramlaştırma sürecini oluşturmaktadır.

2. Psişe

Jung, kişiliği bir bütün halinde "psişe" şeklinde adlandırmıştır. Psişe, Latince ruh anlamındadır. Günümüzde ise "zihin" sözcüğü "psişe" kavramını anlamsal açıdan daha iyi karşılamaktadır. Bireyin fizikî ve toplumsal çevresine uyumunu psişe sağlar. Her türlü duygu, düşünce ve davranışın kaynağı psişedir. Psişe bilinçli ve bilinçdışı süreçleri içerir.

Jung, birbirinden farklı yapıların kişiliği meydana getirdiğini kabul etmez. Jung'a göre kişilik bir bütündür. İnsan, kişiliği bir bütünden doğmuştur. Bu nedenle kişiliğini bütünleştirmek için çaba göstermesi gereksizdir. Kişiliği bir bütün şeklinde dünyaya gelen insanın yapması gereken, hayatı boyunca bu bütünlüğü korumaya çalışmaktır. Psikanalistler kişilik bütünlüğünü kaybeden kişilere, bu bütünlüğü tekrar sağlamaları adına yardım ederler. Gelecekte kişiliğin tekrar bütünlüğünü yitirme ihtimaline karşın psişeyi güçlendirerek böyle bir durumun yaşanma ihtimalini azaltmaya çalışırlar. Bütün bunlardan hareketle psikanalizin amacının psikosentez olduğunu söylemek mümkündür. Psişe: bilinç, kişisel bilinçdışı ve toplumsal bilinçdışından oluşmaktadır. Bunlar birbiriyle etkileşim içinde olmalarına rağmen çalışma mekanizmaları birbirinden farklıdır.

3. Bilinç

Bilincin geliştirilmesi düşünme, hissetme, duyu, sezgi gibi zihinsel faaliyetlerin günlük hayatla ilişkilendirilmesine dayanır. Çocuklar bu faaliyetlerden birini diğerlerine oranla daha çok

kullanırlar. Zihinsel faaliyetlerin eşit oranda kullanılmaması seçiciliktir. Seçicilik, çocuklar arasında karakter farklılığını belirler. Düşünsel yanı baskın bir çocukla duygusal yanı baskın bir çocuk arasında karakter açısından farklılıklar vardır. İncelenen kitabın çocuk kahramanı Martina da hissetmeye yönelik bir çocuktur. Kitap boyunca verilen iletilerden bunu söyleyebiliriz:

Martina okula gitmekten nefret ediyordu. Orada egemen olan sözcükler karmaşa-sözcüklerdi (s. 25).

Zihinsel faaliyetlerin yanı sıra bilinçli zihinsel faaliyetleri etkileyen tutumlar vardır. Bunlar içedönük tutum ve dışa dönük tutumlardır. İçe dönük tutum bireyin öznel dünyası ile ilgiliyken dışa dönük tutum nesnel dünya ile ilişkilidir. Kitap kahramanı Martina içedönük bir tutum sergiler. Çünkü o içsel ve öznel dünyasına yönelir, kaderini arar:

(Melek ve Martina) Gezerlerken uzun uzun kaderden söz ettiler. Neydi bu kader? Her insanın bir kaderi olduğu doğru muydu? Gerçekten de hiç kimse bu dünyaya yanlışlıkla inmiyor muydu (s. 97).

Kişinin bilincinin diğer kişilerin bilincinden farklılaşması bireyleşme olarak adlandırılır. Bireyleşme, kişiye kendini tanıma imkânı sunar. Bireyleşme, bilinç alanının genişletilmesi sürecidir. Bireyleşme ve bilinçlenme birbiri ile etkileşim içindedir. Bilinçlenme arttıkça bireyleşme de artacak ve kişinin gelişimine katkı sağlayacaktır. Bilincin bireyleşmesi Jung'ın "ego" kavramını oluşturur.

Tobia ve Melek kitabında başkahraman Martina'nın bireyleşme süreci içindeki yaşadıkları anlatılmaktadır. Kitapta bireyleşme çabası gösteren başka bir kahraman yoktur ancak kitaptan hareketle Martina'nın dedesinin bireyleşme sürecini tamamladığını düşünülebilir.

Kitapta Martina'nın anne ve babasının şiddetli geçimsizliğinden ve Martina'nın bu durumdan olumsuz şekilde etkilendiğinden bahsedilir. Tüm bu olumsuzluklar içinde dedesi, Martina için güzel şeylere açılan bir pencere olur. O her zaman Martina'ya güzel şeyler düşünmesi için destek olur ve onun bütün sorularını cevaplandırır:

Dedesi o kadar çok şey biliyordu ki! Onun yanıtlayamadığı tek bir soru bile yoktu (s. 27).

Duygusal yanı baskın bir çocuk olan Martina bireyleşme çabası içindedir. İçedönük bir yapıya sahip olan Martina'nın dış dünya ile en güçlü bağını dedesi oluşturmaktadır. Bu noktada dedesinin Martina'nın her türlü sorusunu içtenlikle yanıtlaması Martina'nın bilinç düzeyinin artması ve bireyleşmesi adına önem taşımaktadır.

4. Ego

Ego, benliği tanımlar. Kişinin gerçekçi yanı olarak tanımlanır. Erteler, plan yapar, savunma mekanizmalarını uygular. Bu sayede kişinin dengeli ve sağlıklı bir şekilde yaşamını sürdürmesine katkı sağlar. Yaşantılar, ego süzgecinden geçerek bilince ulaşır. Egonun izin verdiği ölçüde bireyleşme gerçekleşir.

Kitap kahramanlarından Martina bireyleşme sürecindedir, egonun seçimleriyle Martina bu süreci tamamlamaya alışacaktır.

Martina'yı "Yitik Şeyler Krallığı" adını verdiği yere götüren Rattosa (gerçek adı Pina) ise ego bütünlüğünü kaybetmiş ve delirmiştir. Onun hikâyesini tavşan Athos şöyle anlatır:

Hayal etmek çok zor olsa bile Rattosa gençken güzeller güzeli bir kızmış. Güzel ve yoksulmuş. Günlerden bir gün, Baron Rattoso Rattoson dei Turlucchi tarlaların ortasında otomobiliyle gezerken Rattosa'yı görmüş ve ona âşık olmuş. Bütün ailenin karşı koymasına karşın baron onunla evlenmiş. Büyük bir aşk yaşamaya başlamışlar. Birbiri ardına üç tane çocukları olmuş. Ama üçüncü doğumdan sonra büyük bir felaket yaşanmış. Baron açık denizde yüzmeye gitmiş ve bir daha geri dönmemiş. Rattosa o gün delirmiş. Ailesi de onu tedavi ettireceğine evden kovmuş ve çocuklarını da elinden almış. İşte kadın o günden beri sokaklarda dolaşıp kimsenin istemediği şeyleri toplamaya başlamış. (s. 75)

Ego bütünlüğü sağlıklı kararlar alabilmek için ön koşul niteliğindedir. Ego bütünlüğünü kaybeden Rattosa sağlıklı düşünememekte, çöplerden insanların istemediği şeyleri toplamakta ve kendine gerçek yaşamla bağlarını koparmış bir dünya inşa etmektedir. Tüm bunlar onun gerçekle bağlarını kopararak kendi ve çevresi adına tehlike oluşturmaktadır.

5. Arketipler

Arketipler, ortak bilinçdışının içeriğini oluşturur. Kişilik oluşumunda önemli rol oynayan arketipler: "Persona, anima, animus, gölge ve ben"dir.

Persona

Persona, insan yaşamının devamlılığı için zorunlu olmakla birlikte kişiliğe her zaman fayda sağlamayabilir hatta kişiliğe zarar verdiği durumlar da vardır. Herhangi bir duruma kendini gereğinden fazla kaptırmak egonun bu durumla özdeşleşmesine yol açar ve kişiliğin diğer yanları bu durumdan olumsuz etkilenir. Gelişen persona ve kişiliğin personaya göre daha az gelişen diğer bölümleri arasında çatışma yaşanır. Bu çatışma bireyin gerilim yaşamasına neden olur. Egonun persona ile özdeşleşmesi şişme (inflation) adını alır. Şişme gerçekleştiği takdirde kişi kendine gereğinden fazla önem verecek ve bu durumu diğer insanlara yansıtacaktır. Şişme yaşayan bir kişi otorite olduğunda diğer insanları baskısı altına alacak, kişilerden yapabileceklerinin üstünde şeyler bekleyerek onların ruh sağlığını olumsuz etkileyecektir.

Tobia ve Melek isimli kitapta Martina'nın babası Ugo, egosunun persona ile özdeşleşmesi sonucu şişme (inflation) yaşamaktadır.

"...Ama babası gene de memnun olmazdı. Çoğu zaman da karnını doyurduktan sonra Martina'nın odasına girer ve yorganını çekip bağırdı: 'Uyan çabuk! Babacığın bir öpücük ver!' Eğer kız bu emre çabucak uymazsa o daha yüksek sesle bağırmaya başladığı..." (s. 36-37)

Şişme yaşayan Ugo'nun Martina'ya bu şekilde davranması küçük kızı olumsuz etkileyecektir. Martina'nın içedönük tutumlar sergilemesinde babasının bu tutumlarının da etkili olduğu düşünülebilir. Ugo'nun tutumundan hoşnut olmayan Martina babasıyla kurması gereken samimi ilişkiyi dedesiyle kurmaya yönelir.

a) *Anima ve Animus.*

Kişinin dışa dönük yüzü persona, içe dönük yüzü ise anima ve animustur. Anima, erkeklerde; animus kadınlarda içe dönük yüzü ifade eder.

Tarih boyunca erkekler anima arketipini, kadınlar da animus arketipini geliştirmişlerdir. Kadın ve erkek arasındaki etkileşimin artması onların birbirlerine ait bazı özellikler kazanmalarını sağlamıştır. Birbirine ait özellikler edinen kadınlar ve erkekler karşı cinsi daha iyi anlayabilme imkânı bulacaklardır.

Martina'nın annesi Margherita çalışan bir kadın olması nedeniyle animus arketipini geliştirmiştir. Babası Ugo ise çalışmayarak, evdeki tartışmalardan sonra evi terk ederek anima arketipini geliştirmiştir.

“Martina, annesi Margherita ve babası Ugo ile birlikte yaşıyordu. Babası bir zamanlar tamirciydi; ama artık çalışmıyordu. Annesi ise bütün gün oradan oraya koşuyor ve başkalarının evini temizliyordu” (s. 13).

“Martina bütün bu süre boyunca odasından çıkmamıştı. Salı gecesi kimbilir kaçınıcı kez kapının çarptığını ve babasının, ‘Yeter artık, bu cehennemden gidiyorum’ diye bağırdığını duyunca masanın altına saklandı ve parmaklarıyla kulaklarını tıkadı” (s. 53).

Kadınlarda animus, erkeklerde anima geri plandadır. Bu sayede kadınlarda kadınsı, erkeklerde erkeksi duygular baskın olmaya devam edecektir. Evi terk ederek anima arketipini geliştiren Ugo'nun erkeksi tavırlarının baskın olması, çalışarak animus arketipini geliştiren Margherita'nın kadınsı tavırlarının baskın olması bu durumun bir örneğidir.

b) Gölge

Kişinin kendi cinsiyetini temsil eden ve hemcinsleriyle ilişkilerini etkileyen arketipler gölge adını alır. Gölge çoğunlukla ısrarcıdır. Gölgenin ısrarcı olması onu tamamiyle personanın etkisi altında kalmaktan kurtarır. Gölge, personanın baskısına hemen boyun eğmez. Örneğin eğilimleri ile yaptığı iş farklılık gösteren biri yaptığı işten vazgeçerek eğilimlerinin peşinden gidebilir. Bu eylemin arkasındaki düşünce birdenbire oluşmamıştır. Gölgenin bu tarz istekleri çoğu kez ortaya çıkıp reddedildikten sonra güç kazanabilir. Bütün istekleri anne ve babası tarafından "Bir bu eksikti." şeklinde reddedilen Martina'nın evden ayrılarak kaderini araması bu duruma örnek verilebilir.

Anima ve animus kişinin karşı cinsle ilişkilerinden, gölge de hemcinsleriyle ilişkilerinden sorumludur. İlişkilerin yönü egonun gölgeyi kabul edip etmemesine bağlıdır. Bir kadın egosunun gölgeyi reddettiği ve pişenin uyumlu bir parçası olmasını engellediği durumda o kadın reddedilen gölgesini diğer kadınlara yansıtabilir ve hemcinsleriyle ilişkileri bozulur. Erkekler için de aynı durum geçerlidir.

Kitapta Martina'nın dedesi hakkında yazılanlar bu duruma örnek verilebilir: *“Dedesi annesinin babasıydı; ama annesi ona karşı hiç de nazik davranmıyordu. Babası ise ona hiç mi hiç katlanamıyordu. Martina okula başladıktan sonra, dedesi haftada en az iki kez gelip onun ödevlerine yardım etme görevini üstlenmişti ve bir gün küçük kız yine annesi ile babasının tartıştıklarını duymuştu. ‘Onun sürekli burada, ayaklarımın altında olmasından hoşnut değilim’ diyordu babası. ‘Kızımın kafasını saçma düşüncelerle dolduruyor.’ ‘Sahip olduğu tek dedesi o’ demişti annesi de. ‘Ne olacak yani? Ben de dedesiz büyüdüm ve çok da iyi yetiştim’ ” (s. 23). Martina'nın düşük not aldığını öğrenen Ugo eşi Margherita'ya söyledikleri de örnek verilebilir: *“Bunca yıldır onun kafasını saçmalıklarla dolduran babanda kabahat” (s. 49).**

Buradan hareketle Martina'nın babası Ugo'nun egosu gölgeyi reddetmiş, psişenin uyumlu bir parçası durumuna gelmesini engellemiş diyebiliriz. Çünkü Ugo reddedilmiş gölgesini eşinin babasına yansıtmıştır.

c) Ben

Ben, ortak bilinçdışının merkez arketipidir. Diğer kişilik sistemleri "ben" etrafında toplanmıştır. Kişiliğin bütünleşimini sağlayan öge "ben"dir. Jung, yaşamın anlamının "ben"e ulaşmak olduğunu ifade eder. Ben görevini sağlıklı bir şekilde yerine getirdiğinde kişi kendini iyi hisseder. Ben görevini sağlıklı bir şekilde yürütemediğinde kişi kendini çatışmalar içinde bulur. Çatışmalar da kişinin kendini iyi hissetmesini engelleyecektir.

Tobia ve Melek kitabında Martina, annesi Margherita ve babası Ugo kendilerini dağılmış hissetmektedir yani ben üzerine düşen görevi yerine getirememektedir.

“Annesi ve babası çok gençken evlenmişlerdi. Martina sık sık bu fotoğrafı incelerdi ve inceledikçe de gözlerinin derinden parlamasını sağlayan o parlak pulların nereye gitmiş olabileceğini merak ederdi. Babasının gözleri çok uzun zamandır sarımsı bir renk almıştı ve hiçbir yöne bakmıyorlardı; annesinin gözleri ise donuk bir buz tabakası ile örtülmüş dağ göllerine benziyordu. Işık saçmadıkları gibi soğuk bir gölge yansıtıyorlardı” (s. 15).

Bütün insanların amacı kendini gerçekleştirmektir. Kendini gerçekleştirmek zor ve karmaşık bir süreçtir. Kişilik, gelişimini ve bireyleşimini orta yaşlara doğru tamamlar. Bu nedenle "ben" de küçük yaşlarda değil, orta yaşlarda kendini belli eder.

“Babasının geceleri çok az uyuduğu ya da hiç uyumadığı doğrudur; ama bunun nedeni çocuğunun eğitimi hakkındaki kaygıları değildi. Babası akşamları arkadaşlarıyla bara gitmekten hoşlanırdı. Söylediğine göre böyle yapınca özgür ve mutlu olduğu, motosiklet yarışçısı olacağı günlerin hayaliyle yaşadığı, her şeyin ışıklı bir hayal balonu içinde olduğu dönemleri anımsıyordu” (s. 36).

Martina çocuk olması dolayısıyla kişiliği gelişimini ve bireyleşimini tamamlamamıştır. Martina'nın anne ve babası ise orta yaşa gelmelerine rağmen kişilik bütünleşimini sağlayamamışlardır. Bunda vaktiyle büyük bir aşk yaşayıp hayallerinden vazgeçerek evlenmeleri etkili olmuştur.

6. Psişenin Dinamiği

Psişe, dış kaynaklı enerjisini duylardan sağlar. Uyarılma ve değişim süreklidir. Dengeyi kurmak da zordur. Uyarılmalar ve değişim nedeniyle psişe hiçbir zaman dengeyi sağlayamaz. Fizikî çevre ve beden kaynaklı uyarılar enerjinin yer değiştirmesini gerektirir. Psişenin enerjisini duylardan sağlaması nedeniyle uyarılma fazladır ve sabit bir dengeye ulaşması imkânsızdır.

Atkestanesi ve Martina'ya arasında geçenler kitapta şöyle anlatılır:

“Önemi yok. Sen gene de terk edildin. Demek ki kaderine karşı çıkmalısın. Hep böyle olur.”
‘Kader nedir?’

Atkestanesi şöyle bir güldü.

‘Kader, kendi kendinle karşılaşmak için yürümen gereken yoldur.’

‘Ama ben zaten buradayım.’

'Evet ve hayır. Senin bir tarafın burada ama tanıman gereken bir başka tarafın daha var. Bu nedenle kımıldaman gerekiyor.'

'Ya sen? Sen kendi kaderini nasıl tanıyacaksın?'

'Ben sadece bekleyebilirim Marti ve o karşıma çıktığında başka seçeneğim olmayacak. Ya bir mobilyada, şömine için odun olacağım ve buna karşı koyamayacağım. Bu nedenle dün sana 'Şanslısın' demiştim. Şanslısın; çünkü seçim yaparak kendi yolunu bulabilirsin. Fazla zaman kaybetme, Marti. Sırt çantanı al ve git' “ (s. 55).

Kitap kahramanı Martina da denge kurma çabası içindedir. O atkestanenin yönlendirmeleriyle kaderini aramaya koyulacaktır.

7. Değerler

Belirli bir ruhsal ögeye bağlanan enerjiye değer denir. Değer verilen öge davranışları etkileyecektir.

Martina da kadere oldukça değer verir ve enerjisini kaderini bulmak için harcar. O kaderini bulmak için atkestanenin söylediklerini dinler ve evden ayrılır.

8. Ruhsal Enerjinin Gelişmesi ve Gerilemesi

Ruhsal enerjinin gelişimini sürdürebilmesi için duygu ve düşünce gibi birbirine zıt çalışan işlevlerin uyumu gerekmektedir. Uyuşma sağlanmadığında ruhsal işlevlerin gelişimleri arasında çatışma yaşanır.

Çatışma, gerileme süreci devreye girince son bulur. Kişilik bölümlerine enerji katılması enerji, kişilik bölümlerinden enerji çıkartılması gerileme olarak adlandırılır. Uyum sağlamada güçlükle karşılaşıldığında egemen işleve artık gerekli olmayan enerjinin azaltılmasını gerileme sağlar. Böylece yeni işlev güç kazanır ve duruma uyum sağlanır.

Martina anne ve babasının ısrarlarına rağmen konuşmaz:

“Dilini mi yuttun sen? Neden susuyorsun? Ne yapıyorsun? Beni delirtmeye mi çalışıyorsun?”
“Haydi Martina, babana yanıt ver, inatçılık etme” (s. 48).

Martina anne ve babası arasındaki çatışmalardan olumsuz yönde etkilenir ve bir süre sonra insanlarla konuşmamaya başlar, o sadece içinden konuşmaktadır. Bu durum gerilemeye örnek verilebilir.

9. Kişiliğin Gelişimi

Yeni gelişen egonun bilinci sınırlıdır. Ego, bireyleşimini sürdürdükçe bilinçli eylemleri artacaktır. Olayları ayrıntılı bir şekilde algılayıp üstü kapalı anlamları seçebilecektir.

Martina, bireyleşimini sürdürmek için atkestanenin söylediklerini dinleyerek kaderini aramaya koyulur.

Bireyleşim, bilinci gerektirir. Eğitim, bilinci arttırmayı hedefler. Eğitim, kişide var olan özellikleri daha nitelikli kılmayı sağlar. Kişiliğin bütün bölümlerinin bireyleşmesine eşit imkânlar sağlandığında gelişim daha sağlıklı olacaktır. Kişiliğin herhangi bir bölümüne önem verilmediğinde o bölüm normalin dışında kendini belli edecektir. Bir bölümün diğerlerinden aşırı gelişmesi (şişmesi) kişilik için istenen bir durum değildir. Şişen bölüm kişiliğin dengesini

bozacaktır. Örneğin, aile baskısı altındaki bir çocuk kendi seçimlerini yapmayı öğrenemeyecektir. Şişen persona çocuğun kişiliğini olumsuz etkileyecek ve çocuk ailesinin kuklası hâline gelecektir.

Martina'nın anne, baba ve öğretmeninin beklentilerine katı bir biçimde uyması beklenmiştir ancak Martina beklentilere cevap vermemiştir. O kaderini aramaya koyularak şişmiş bir personaya sahip olup, toplumun robotu haline gelmekten kurtulmuştur.

10. Psikolojik Tipler

İncelenen kitapta Carl Gustav Jung'ın psikolojik tiplerinden İçedönük sezgili tip, içedönük düşünen tip, içedönük duygusal tip ve dışadönük düşünen tip yer almaktadır. Bu tipler sırasıyla Marina, Martina'nın babası, annesi ve dedesidir.

İçe Dönük sezgili tip: Bu kişiler imgelere ilgi duyarlar ancak bu ilgi sürekli değildir. İlginin sürekli olmaması onları bir sonuca ulaşmaktan alıkoyar. Bu tipteki kişiler çevresindekiler tarafından değerlerinin anlaşılmadığını düşünürler, dış gerçeklerle ilişkileri yoktur. Diğer insanlarla iletişim kuramazlar, kendilerini dahi görürler. Çevresindekiler ise bu tipteki insanları anlamakta zorlanırlar. Bu tiplere çoğunlukla artistler arasında rastlanır.

“Ben de başka bir yerde doğmalıydım.” (s.50)

Martina; kendi dünyasının anne-babası tarafından anlaşılabilmesi, başka yerde doğması gerektiğini düşünmesi yönüyle içedönük sezgili tiptir.

İçe Dönük Düşünen Tip: Filozoflar bu tipe örnek gösterilebilir. Kişinin düşünceleri öze döndürür. Bazı durumlardan gerçeklikten kopup şizofrenik özellikler sergileyebilirler. Dışa dönük tiplerle ortak noktaları kendilerini korumak amacıyla duygularını bilinçaltılarına itmeleridir. Düşünceleriyle yalnız kalmak isterler. Dışarıdan bakıldığında duygusuz izlenimi verirler. Diğer insanlarla olan ilişkilerinde seçicidirler. Kendilerine yakın hissettikleri dışındaki insanlarla ilgilenmezler. İnatçılık, iğneleyicilik, hoşgörüsüzlük gibi özelliklere sahiptirler.

Martina'nın babası Ugo kitap boyunca duygusuz ve uzak bir insan izlenimi vermektedir. O eşinden, eşinin babasından ve kızı Martina'dan uzaktır. Onlarla olan iletişimi soğuktur. Büyük bir aşk yaşayıp motor yarışçısı olma hayalinden vazgeçerek evlendiği için pişmandır. Bu nedenle ona o hayallerini hatırlatan, o hayalleri kurduğu zamanlardaki gibi hissettiren birkaç arkadaşıyla içmeye gitmektedir. Eşinin babasını sürekli küçümsemektedir, onu Martina'nın kafasına saçma düşünceler sokmakla eleştirmektedir. Ugo tüm bu yönleriyle içedönük düşünen bir tiptir.

İçe Dönük Duygusal Tip: Daha çok kadınlar arasında görülen bir tiptir. Melankoliktirler ancak kendi kendine yeten, huzurlu bir insan profili de çizebilirler. Derin ve yoğun duygulara sahip olmalarına karşın duygularını dış dünyadan saklarlar. Bu kişileri anlamak ve bu kişilerle ilişki kurmak güçtür. Duygusal patlamalar yaşayabilirler. Çevrelerince sessiz kişiler olarak algılandıklarından bu duygusal patlamalar çevresindeki insanları şaşırtabilir.

Martina'nın annesi Margherita kitap boyunca duygularını açığa çıkarmaması yönüyle içedönük duygusal tiptir.

Dışa Dönük Düşünen Tip: Bilim insanları bu tipe örnek verilebilir. Bu kişiler nesnel dünya ile ilgili bilgi toplamaktan, öğrenmekten hoşlanırlar. Dışa dönük düşünen tipler duygularını bilinçaltlarına iterler. Dışarıdan bakıldığında kendini beğenmiş, soğuk bir insan olarak algılanabilirler. “*Dedesini o kadar çok şey biliyordu ki! Onun yanıtlayamadığı tek bir soru bile yoktu. Dedesi bunu, baştan sona dek okumuş olduğu ansiklopediye bağlıyordu. Kırmızı suni deriyle ciltlenmiş yirmi iki cilt ansiklopediyi, ‘abaküs’ maddesinden ‘ziggurat’ maddesine dek okumuştur (s. 27).* Martina’nın dedesi kendini öğrenmeye vermiş olması yönüyle dışadönük düşünen tiptir.

TARTIŞMA, SONUÇ

Susanna Tamaro'nun *Tobia ve Melek* kitabındaki kahramanlar Carl Gustav Jung'ın psikanalitik kavramlarına açısından incelenmiştir. Kitap kahramanları Carl Gustav Jung'ın kavramlarının içeriğini doldurabilecek niteliktedir.

Tobia ve Melek kitabındaki kahramanlardan psikanalitik yönden incelemeye en uygunu kitabın başkahramanı Martina'dır. Nitekim kitap Martina'nın kaderini arama serüvenini dile getirmektedir.

Martina'nın annesi, babası, dedesi ve diğer kişiler okuyucunun Martina'yı daha iyi tanıması için verilen kahramanlardır. Onlar da olay örgüsünde Martina'ya olan etkileri açısından ele alınmıştır.

Tobia ve Melek kitabında ana konuyu oluşturan etmenlerden biri de Martina'nın anne ve babası arasındaki şiddetli geçimsizliktir. Bağırma, tabak kırma, evi terk etme gibi durumların çocuklar için olumsuz örnek oluşturabileceği akla gelse de olay örgüsünde asıl anlatılmak istenen, başkahraman Martina aracılığıyla, çocukların bunlardan olumsuz etkilenmesi ve kendilerini bu olumsuzluklardan kurtarma çabalarıdır. Kitap başkahraman Martina'nın huzurlu bir aile yaşamına kavuşmasıyla son bulur. Bu yönüyle de çocuklara istekleri için çabaladıkları takdirde isteklerine ulaşabilecekleri mesajını da verir.

KAYNAKLAR

- Atlı, F. (2012). *Edebi Metin ve Yaratıcılığın Kaynağına Ulaşan Yol: Psikanalitik Edebiyat Eleştirisi. Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 7/3, Summer 2012, p. 257-273, ANKARA-TURKEY*
- Can, D. (2014). *Çocuk Edebiyatı Kuramsal Yaklaşım*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Geçtan, E. (1993). *Psikanaliz ve Sonrası*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Moran, B. (2009). *Edebiyat Kuramları ve Eleştirisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sever, S. (2013). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Şimşek, T. (2014). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. (2016). *Çocuk, Çocukluk, ve Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Tamaro, S. (2015). *Tobia ve Melek*. İstanbul: Can Çocuk.

EXTENDED ABSTRACT

Investigation Of Characters in Susanna Tamaro's Book Tobias and the Angel with the Psychoanalytic Perspective of Carl Gustav Jung's

Introduction

Psychoanalysis speculates that subconscious is the driving force behind acts of human and this is very important as well as for character analysis in literature. Psychoanalysis which founded by Sigmund Freud was pervaded by Adler, Jung, Lacan and became practical on art works. According to Jung, it requires to answer some questions in order to interpret the characters of people. Foremost among them are some questions as what sections of character are, what are the sources of energy that brings the character into actions, how is the character formed. In Jung's theory there are some concepts as ego, archetypes, persona, anima, animus, shade, dynamic of psyche, values, breeding and degrading of spiritual energy, developing of the character, psychological types. According to Jung. Writer can't make his/her case completely in the process of writing. A driving force captures the writer and the work makes its case by itself. This case can sometimes be explained as not including the sentences which the writer wants to write into the work. In the book of Tobias and Angel Martina the protagonist doesn't complete her character's development because she is a little child when it is handled in Jung's ego. The other conception, the dynamic of psyche expresses divisions and replacing of the energy. It is impossible for psyche to achieve the infinite balance. Martina's all struggle is building this balance. By this work, it is aimed to contribute to scop writing, create awareness with this interdisciplinary work including psychology and literature.

Method

The subject of this work is Susanna Tamaro's books which she wrote for children and the sample of research is her book called Tobias and Angel. The characters of Tobias and the angel are analyzed by Carl Gustav Jung's psychoanalytical point of view. In the framework of this work the question of What are the psychoanalytical items inholding in Susanna Tamaro's novel Tobias and Angel has been endeavoured to answer. In this given work document reviewing method from qualitative research method has been used. Document reviewing method is the analysis of written materials including information of the subject of this work.

Results and Discussion

Jung's hypothesis was put forward starting from some questions. What are the character and its sections, whether there is an interaction among them, what is the driving force brings the character into action, rate of diffusion to character sections of this power, questions about character formation and whether character change lifetime forms Jung's process of conceptualisation of the character. It is confirmed that characters in Tobias and Angel by Susanna Tamaro, Carl Gustav Jung can fill the context of the conception when it is reviewed by the psychoanalytical conception. Protagonist Martina, one of the heroes of Tobias and Angel is the most suitable character to study on psychoanalytical. Thus, the book mentions about Martina's adventure of looking for her fate. Martina's mother, father, grandfather and other people are heroes which are given in order to conceive Martina better (for readers). They are handled with from the point of view of the effects to Martina in the plot.

One of the factors composing main topic is the severe conflict between Martina's mother and father. Shouting, breaking plates, leaving home. Even if these cases may be thought to be an unfavourable example for children, the main thesis statement i (via protagonisy Martina) affecting children from them negatively and saving themselves from these negatively.

The book finishes by protagonist Martina's obtaining a peaceful family life. From this aspect, it gives message to children they will reach their demands when they struggle for them.